

פנינים לשבת

ממעייני היהדות



פרשת "משפטים"

כ"ד בשבט תשע"ד, (25/01/2014)



מוקדש לע.ג. בתנו היקרה
אודליה פינקלר ע"ה

בת זהבה ושמעון תורג'מן יבדלא"ו
 נלב"ע ביום שלישי כ"ו סיון תשע"ג

ת.נ.צ.ב.ה

ליקט וערך:
 שמעון תורג'מן

תשפנאים	באר-שבע	חיפה	תל אביב	ירושלים
16:47	16:46	16:34	16:45	16:30
17:46	17:47	17:44	17:45	17:39

כניסת שבת

יציאת השבת

תוכן עניינים

<u>מס'</u>	<u>הנושא</u>	<u>עמ'</u>
1 .	פרשת משפטים – על הפרשה	2
2 .	לקח טוב מהפרשה	11
3 .	דברי חכמה מחכמינו על הפרשה	20
4 .	בין אדם לחברו	67
5 .	במעגל השנה היהודית, מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית	69
6 .	סיפור ופתגם – עם מוסר השכל	86
7 .	החיים הבריאים	96
8 .	אירועים היסטוריים שקרו בשבוע הזה לפני שנים	103
9 .	המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה רשימת פרסומי גמ"ח תורג'מן בנושא מעגל השנה ובנושא מעגל החיים של היהודי לכניסה או להסרה מרשימת התפוצה , נא לפנות לדוא"ל: h-tourjy@smile.net.il	110 . בכריכה האחורית

על הפרשה . 1

1.1. נתונים על הפרשה

פרשת משפטים היא הפרשה השישית בספר שמות .
 הפרשה מתחילה בפרק כ"א פסוק א' ומסתיימת בפרק כ"ד פסוק י"ח .

שם הפרשה היא המילה השניה בה פותחת הפרשה :
 " ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם"
 בפרשה זו יש 118 פסוקים

נתונים סטטיסטיים – מספריים על פרשת משפטים											
מצוות לא תעשה	מצוות עשה	סה"כ מצוות	סה"כ אותיות	סה"כ מילים	סה"כ פסוקים	סה"כ פרקים	סה"כ שורות בס"ת	ומסתיימת ב-		הפרשה מתחילה ב-	
								פסוק	פרק	פסוק	פרק
30	23	53	5,313	1,462	118	4	185	פסוק	פרק	פסוק	פרק
								י"ח	כ"ד	א'	כ"א
1	1	1	8	7	5	5	7	דירוג פרשת משפטים בפרשות חומש שמות			
5	3	4	31	31	22	18	30	דירוג פרשת משפטים בפרשות חמישה חומשי תורה			

1.2. תוכן הפרשה

לאחר מעמד הר סיני שהתרחש בפרשה הקודמת, עוסקת פרשת משפטים ברובה במשפט עברי, בדינים ובהלכות הנוגעים ליחסים משפטיים בין אדם לחברו. בין השאר מפורטים בה דיני:

א . דיני עבד עברי ואמה עברייה

ב . דיני רוצח, חובל בחברו או בעבדו, פוגע בחברו, מקלל חברו

ג . דיני נזק שנגרם מממונו של אדם (ארבעה אבות נזיקין): שורו שנגח, בור שברשותו שנפל לתוכו אדם, אש שהבעיר אדם והזיקה לרכוש

ד . דיני גנב וגזולן

ה. ארבעה שומרים: דיני אדם שרכוש חברו מופקד בידו וניזוק

ו. איסור עינוי אלמנה ויתום ואיסור הטיית משפט ולקחת שוחד

ז. דינים שונים, בהם דינים שבין אדם למקום, כגון איסור בשר בחלב

• סקירה קצרה של שלושת הרגלים ושל מצוות שמיטה

בהמשך הפרשה הבטחה לבני ישראל שאלוהים יסייע להם בכיבוש ארץ ישראל, ואזהרה שלא ילכו אחרי עבודת האלילים של עמי הארץ.

אחר כך מתוארת, כהמשך למעמד הר סיני, ברית ברית בין אלוהים ועם ישראל. משה בונה מזבח ומקריב קרבנות למרגלות הר סיני יחד עם אהרן וזקני ישראל. אחר כך הוא עולה אל הר סיני כדי לקבל את לוחות הברית, ושם ישהה עד חטא העגל.

1.3. ההפטרה

מפטירים את "הדבר אשר היה" בספר ירמיהו, פרק ל"ד, פסוק ח' עד סוף הפרק ומוסיפים שני פסוקים כ"ה ו- כ"ו מפרק ל"ג עד "כי אשיב את שבותם וריחמתיים".

והתימנים מפטירים גם כן את "הדבר אשר היה" בספר ירמיהו, פרק ל"ד, פסוק ח' עד סוף הפרק ומוסיפים את כל פרק ל"ה (פסוקים א'-י"ט) בהפטרה מתאר ירמיהו את דיני עבד עברי ונוזף בעם על שאינם מקיימים אותם.

1.4. הקשר בין הפרשה להפטרותה

פרשת משפטים

בפרשת משפטים – לאחר שראו העם את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן, לאחר שראה את האלוקים מדבר משמים, הם נעים ועומדים מרחוק, ומבקשים ממשה: "דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלוקים פן נמות". אנו עוברים ממעמד חגיגי, נשגב של רוממות רוח, שהיה בו גילוי שכינה, התעלות נפש של היחיד והציבור, אל המשפטים העוסקים בחיי יום יום.

הפרשה המכילה פירוט רב של מצוות מתחומים שונים, ובעיקר דיני ממונות, פותחת בדיני עבד עברי ואמה עבריה.

דיני העבדות בתורה משקפים לצד משפט צדק את הסדר החברתי התקין ואת החובות המוסריות אנושיות.

פרשת העבד מבליטה דווקא את זכויותיהם, את השוויון שבין כל בני ישראל. פרשת העבד מגדירה את העבד כשכיר העובד אצל מעסיק, מעמדו האישי אינו נחות מאדוניו. הוא רשאי להמשיך בחיי משפחה. תקופת עבדותו מוגבלת. אסור להעביד את העבד בעבודה לא הולמת, יש לדאוג לכלל מחסורו ולמחסורה של משפחתו.

המילים המנחות בפרשה הן מילים מן השרש יצ"א: "ובשביעית יצא לחפשי חנם", בגפו יצא, ויצאה אשתו עמו, והוא יצא בגפו, לא אצא חפשי.

זוהי פתיחה טובה לדיון במכלול היחסים שבין אדם לחברו. בהקדימה את דיני העבד לכלל המצוות רומזת התורה שעל האדם להשתחרר מכל שעבוד, כדי לפנות את עצמו לעבדות ה'. כדי להשיג חרות אמיתית משעבד אדם עצמו למלך מלכי המלכים. כך ינצל משעבוד אנוש.

סיום הפרשה בכריתת הברית שבין הקב"ה לעמו:

"ויכתב משה את כל דברי ה' וישכם בבקר ויבן מזבח תחת ההר... ויקח משה חצי הדם וישם באגנות וחצי הדם זרק על המזבח. ויקח ספר הברית ויקראט באזני העם, ויאמרו: כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. ויקח משה את הדם ויזרוק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה."

הפטרה השבוע

הפטרת השבוע פותחת אף היא, בשחרור העבדים. הנביא ירמיה מזכיר את הברית שכרת צדקיה עם העם לקרוא דרור לעבדים:

"לשלח איש את עבדו ואיש את שפחתו העברי והעבריה חפשים לבלתי עבוד בם ביהודי אחיהו איש"

השחרור הוא שחרור כללי, ולא אישי בתום שש שנות עבודה, כמו בפרשתנו, שכן העם שעבד את העבדים יותר מאשר שש שנים. לאחר ששחרר העם את העבדים הוא שב וכובשם לעבדים ולשפחות. ירמיה מזכיר את הנאמר בפרשתנו:

"כה אמר ה' אלוקי ישראל, אנכי כרתי ברית את אבותיכם ביום הוציא אותם מארץ מצרים מבית עבדים לאמר: מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי אשר ימכר לך, ועבדך שש שנים, ושלחתו חופשי מעמך."
הנביא ירמיה מתאר את כריתת הברית בין העם לה':
"העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתריו".
משה חצה את הדם לשנים. חציו נתן על המזבח, סמל לחלקו של הקב"ה בברית וחצי הדם זרק על העם כסמל לחלקו.
שני צדדים נוטלים חלק בברית. שרי יהודה ושרי ירושלים הסריסים וכל עם הארץ כרתו את העגל לשנים, כסמל לשותפים בברית והם עוברים בין בתריו של העגל. מעמד זה מזכיר לנו את ברית בין הבתרים. אברהם מבתר בתווך עגלה משולשת, עז משולשת, ואיל משולש. הוא מניח את הבתרים זה מול זה והקב"ה כביכול עובר בין הבתרים:

"והנה תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים האלה".
אלא שהעם לא מקיימים את דברי הברית:

"ונתתי את האנשים העוברים את בריתי, אשר לא הקימו את דברי הברית ... ונתתי אותם ביד אויביהם וביד מבקשי נפשם".
הקב"ה אינו מחוייב עוד בברית אשר העם הפר.

להפטרה אנו מוסיפים שני פסוקים. את שני הפסוקים האחרונים של הפרק הקודם. פסוקים אלה עוסקים אף הם בברית. התורה היא הברית.
"כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתיו",
כשם שחוקי השמים והארץ קיימים לעד, יום ולילה לא ישבותו, כך לא תתבטל הברית בין ה' לעמו. "כי אשיב את שבותם ורחמתים".

1.5 . תקציר מהנושאים בהם עוסקת פרשת משפטים

א. פרשת השבוע כוללת מעל לחמישים מצוות שרוב רובן הינן מצוות שבין אדם לחבירו. הפרשה עוסקת ברובה בדיני נזיקין ובדיני ממונות וכן במערכת השיפוטית. השימוש במינוח 'משפטים', להבדיל מ"חוקים" או "מצוות", מורה על כך שאלו הן מצוות הנתפסות גם בשכל האנושי והגיוני לקיימם בכל חברה מתוקנת אם כי מבחינתנו כיהודים חובת קיום המצוות נובע קודם לכל מציווי התורה. בפרקי אבות נאמר: "על שלושה דברים העולם קיים – על הדין ועל האמת ועל השלום", ועל כך אמרו חז"ל שכל שלושת הדברים הללו (הדין

והאמת והשלום) נֶאֱמָרוּ בַּפְּסוּק אֶחָד בַּסֵּפֶר זְכַרְיָה: "אֱמַת וּמִשְׁפַּט שְׁלוֹם שְׁפָטוּ בְּשַׁעְרֵיכֶם" – שְׁכִיּוֹן שְׁנַעֲשֶׂה הַדִּין נַעֲשִׂית הָאֵמֶת וּכְיֻזָּן שְׁנַעֲשִׂית הָאֵמֶת נַעֲשֶׂה הַשְּׁלוֹם. (נִלְקַח מִתּוֹךְ דְּבַר הַנְּשִׂיא פֶרֶס בַּטָּקָה הַשְּׁבַעַת הַדֵּיּוּנִים)

ב. הַפְּרָשָׁה מִתְחִילָה בְּדִינֵי עֶבֶד עִבְרִי, בַּעֲבַר עֶבֶד עִבְרִי הִיָּה מְגִיעַ לַעֲבֹדוֹת בְּשֵׁנֵי אִפְשָׁרוּיּוֹת. הָרֵאשׁוֹנָה, בְּמִידָה וּמוֹכֵר אֶת עַצְמוֹ לְצוּרֶךְ פְּרַנְסָה וְהַשְּׁנִיָּה מְדוּבָר בַּגִּנְבָּה שְׂאִין לוֹ כֶּסֶף לְהַחְזִיר אֶת הַגְּנִיבָה וְאִזּוֹ בֵּית הַדִּין מוֹכֵר אוֹתוֹ לְעֶבֶד. הָעֶבֶד מִשְׁתַּחֲרָר לְאַחַר שֵׁשׁ שָׁנִים. בְּמִידָה וְאִם לְאַחַר שֵׁשׁ שָׁנִים הָעֶבֶד רוֹצֵה לְהִישָׁאֵר בַּחֲזֻקַת אֲדוֹנּוֹ אִזּוֹ נִיגָשִׁים הָאֲדוֹן וְהָעֶבֶד לְמִשְׁקוֹף הַבַּיִת וּמִסְמָנִים אֶת אוֹזְנוֹ הַיְמָנִית שֶׁל הָעֶבֶד (עֲגִיל בְּאוֹזָן). וְהַסִּיבָה לַכֵּךְ שְׂאִין דַּעַת הַתּוֹרָה נוֹחָה מְרַצֵּנוֹ שֶׁל הָעֶבֶד לְהַמְשִׁיךְ בַּעֲבֹדוֹתָו וְלֹא לְהִיּוֹת אִישׁ חוֹפְשִׁי. בְּכָל מִקְרָה כִּשְׁמַגִּיעָה שְׁנַת הַיּוֹבֵל (כָּל חֲמִישִׁים שָׁנָה) הָעֶבֶד מִשְׁתַּחֲרָר לַכֵּן בְּשָׁנֹת הַחֲמִישִׁים לְמַדִּינָה נִתֵּן נְשִׂיא הַמַּדִּינָה הַרְבֵּה חֲנִינּוֹת לְאִסְרִים.

ג. לְגַבֵּי שְׁפָחוֹת בַּתְּקוּפָה הַעֲתִיקָה הַכֹּלֵל אֹמֵר שְׁחוּבָה עַל בַּעַל הַבַּיִת לְדַאֵוֹג לְכָל מַחְסוּרָה וּבְמִידָה וְלֹא עוֹמֵד בַּהֲתַחֲיִיבוֹת זֹאת הִיא מִשְׁתַּחֲרַרְת כִּמוֹ כֵּן אִסוּר לוֹ לְמוֹכְרָה לְעַם זֶר, וּבְמִידָה וּמִבְטִיחַ לָהּ לַחֲתֹן אוֹתָהּ עִם בְּנוֹ אִם וְכֹאשֶׁר חוֹזֵר בּוֹ מִהַבְּטָחָה אִזּוֹ חַיִּיב לְשַׁחֲרָרָהּ. בִּימֵנוֹ אֲנִי כִּשְׁלֹא קִיִּים הַמוֹשֵׁג שֶׁל עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת עֲדִין חוֹבָה עֲלֵינוֹ לְנַהֵג מוֹל נוֹתְנֵי הַשִּׁירוֹתִים אֲצִלֵּנוֹ בְּבֵית כְּגוֹן עוֹזְרוֹת בֵּית יַחַס הוֹגֵן. שְׁמַעְבֵּר לְמִשְׁכּוֹרַת הַמְּשׁוֹלְמַת חוֹבָה עֲלֵינוֹ לַתֵּת אוֹכֵל וְכֵן לְשֵׁלֵם לְבִישׁוּחַ הַלְּאוּמִי עֲבוּר עוֹזְרוֹת הַבַּיִת.

ד. הַתּוֹרָה מִתִּיחַסֵּת בַּחֲמוּרָה לְאָדָם הַגּוֹנֵב אֲנָשִׁים עַל מִנַּת לְמוֹכְרָם וְכֵן לְאָדָם הַמַּכֵּה אוֹ מְקַלֵּל אֶת הוֹרָיו. "וּמִכֶּה אָבִיו וְאִמּוֹ, מוֹת יוֹמָת. וְגִנֵּב אִישׁ וּמָכְרוֹ וְנִמְצָא בְּיָדוֹ, מוֹת יוֹמָת. וּמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ, מוֹת יוֹמָת".

ה. כָּל הַבְּסִיס לְחֻקֵּי הַפִּיצוּיִים נִמְצָא אֲצִלֵּנוֹ בַּפְּרָשָׁה. כֹּאשֶׁר יֵשׁ רִיב בֵּין אֲנָשִׁים וְאֶחָד מִזֵּיק לְחִבְרֵי הַתּוֹרָה נוֹתְנַת בְּיַד בֵּית הַמִּשְׁפָּט אִפְשָׁרוֹת לְחַיִּיב אֶת הַנְּאֻשָׁם בַּחֲמִישָׁה סוּגֵי פִיצוּיִים: 1. שַׁבַּת (מִלְּשׁוֹן הַשַּׁבָּתָה) שְׁבַה הַפִּיצוּיִים שְׁנוֹתָנִים לְנִפְגַּע הַיָּנֵם בַּגִּין חוֹסֵר יְכוּלָתוֹ לְהַתְּפַרְנֵס מִהַ שְׁבִימֵינוֹ נִקְרָא "אוֹבֵדֵן כּוֹשֵׁר עֲבוּדָה". 2. רִיפוּי, הַנְּאֻשָׁם מַחֲוִיב בְּכָל הוֹצָאוֹת בְּתֵי הַחֹלִים וְהַתְּרוּפוֹת. 3. צַעַר, הַמוֹכֵה רִשָּׁאִי לְתַבּוּעַ כֶּסֶף עַל כֵּךְ שְׁנַגְרָם לוֹ צַעַר וְעוֹגְמַת נַפְשׁוֹ. 4. בּוֹשֵׁת, פִּיצוּיִים בַּגִּין הַבוֹשֵׁה שְׁנַעֲשֵׁתָה לְמוֹכֵה. 5. נִזְק, כִּשְׁמוֹ כֵּן הוּא, הַנְּזָקִים שְׁנַגְרָמוֹ לְמוֹכֵה בַּגִּין הָאִירוּעַ

ו. עַל כָּל נִזְק שֶׁאֲדָם גּוֹרֵם לְחִבְרֵי חוֹבָה לְהַחְזִיר כְּגַמּוּלוֹ "עֵינַי תִּתַּח עֵינַי, שֵׁן תִּתַּח שֵׁן, יָד תִּתַּח יָד, רֶגֶל תִּתַּח רֶגֶל. כְּוִיָּה תִתַּח כְּוִיָּה, פִּצְעַת תִּתַּח פִּצְעַת, תִּתַּח תִּתַּח תִּתַּח". כּוֹוֹנַת הַתּוֹרָה הִיא שִׁישׁ לְשֵׁלֵם פִּיצוּיִים כִּסְפִי כַּנְּגַד כָּל נִזְק. וְכִיּוֹצֵד יוֹדְעִים כִּמָּה שׁוּוֹה עֵינַי אוֹ שֵׁן? מִסְבִּיר לָנוּ רַש"י שְׁבוּחָנִים אֶת הָאָדָם כִּמָּה הוּא שׁוּוֹה בְּשׁוֹק הָעֲבוּדָה עִם עֵינַי וְכִמָּה בְּלִי וְכִמּוּבֵן לְפִי

מיקצועו לדוגמא: במידה ואדם הזיק שחקן כדורגל ופגע ברגלו הפיצוי שצריך לתת הינו כמה שווה כרטיס השחקן לפני האירוע וכמה היום או זמר שנפגע במיתרי הקול וכו'.

ז. דיני גנב: במידה ואדם מזהה גנב אצלו בבית וחושב שיש סכנה לחייו במידה והרג את הגנב, פטור "הבא להורגך השכם להורגו" ונקודת המוצא אומרת שאם מגיע גנב לשדוד את כספך סביר להניח שתתנגד. ואולם, במידה וברור שמטרת הגנב היא גניבה בלבד אסור לפגוע בגנב. במידה והגניבה נמצאת ביד הגנב חובה עליו להחזיר את הגניבה בתוספת קנס בשווי הגניבה. במידה וגונב בעלי חיים ומוכר או שוחט אותם על הגנב לשלם קנס של פי ארבע בצאן ופי חמש בבקר

ח. כעת הפרשה עוסקת במה שנקרא "ארבע אבות נזיקין" השור, הבור, המבעה, וההבער. שור הכוונה ששור נוגח אדם או שור אחר. בשור אנו מבחינים בין שור שנגח פעם ראשונה (שור תם) לבין שור שידוע כנגחן (שור מועד) והדינים הם שאם שור תם נוגח שור והורגו ושווי השור המת מאה ₪ אזי משלמים חצי נזק (50 ₪) ואם שור מועד משלם נזק שלם. במידה ושור תם נוגח איש או אישה והורגם אזי הורגים את השור הנוגח ואם מדובר בשור מועד אזי הורגים את השור ובנוסף בעל השור חייב בפיצויים ובנוסף עונשו של בעל השור המועד יינתן לו בידי שמים. בור אם אדם חופר בור או מזיז כיסוי של בור ברשות הרבים ונפל לתוך הבור שור או חמור חייב חופר הבור בפיצויים, גם כל חפץ שאדם הניח ברשות הרבים ואשר גורם לנזק הינו בחזקת בור ולכן אם אדם החנה את מכוניתו באמצע הרחוב במקום אסור ובגלל זה נגרם נזק עליו לשלם מדין חיובי "בור". מבעה הכוונה שאדם שולח את עדרו לרעות בשדה חבירו והעדר מזיק הן על ידי "רגל" שרגלי הבהמות דורסות את התבואה והן על ידי "שן" שהבהמות אוכלות את התבואה חובה על בעל העדר לשלם ממיטב שדהו זאת אומרת אם הנזק היה בשווי מאה ₪ ולמזיק יש תבואה טובה (עידית) ותבואה גרועה (זיבורית) בין הדין פוסק לשלם מהתבואה הטובה מכאן לומדים שעל כל נזק כשיש למזיק אפשרות לשלם מרכוש טוב או מרכוש רע חובה עליו לשלם מרכוש הטוב. אש אם אדם מבעיר אש בשדה שלו והאש מתפשטת ומזיקה לשדה אחר חובה לשלם.

ט. כעת הפרשה דנה בדיני שמירת חפצים על ידי חבר. התורה מזהה ארבעה סוגים: שומר חנם, שומר שכר, שוכר, ושואל ולכל אחד כללי אחריות שונים. בנוסף התורה מזהה מספר מקרים בהם יכול להתרחש הנזק: גניבה, אבידה, אונס (אירוע שלא בשליטת השומר), פשיעה. שומר חנם אם אדם מבקש טובה מחבירו לשמור לו על חפץ או בעל חיים והחפץ נגנב או אבד שומר החנם מחוייב בשבועה על כך שלא היה מעורב (פשיעה) בגניבה או באבידה ואז הוא פטור מלשלם את הנזק. כמו כן פטור גם במקרה של אונס כמו למשל שריפה או רעידת אדמה (גם 8 וגם 4 בסולם ריכטר). שומר שכר אדם נתן לחבירו לשמור על חפציו תמורת תשלום. במקרה של גניבה ואבידה חייב השומר בנזק החפץ. במידה של אונס או פשיעה מחוייב שומר השכר להישבע שהוא לא היה מעורב בנזק ואז פטור. שוכר

אדם שוכר מחבירו חפץ או בעל חיים קיימת מחלוקת האם דין השוכר כשומר חנם או שומר שכר. שואל אדם ביקש מחבירו בהמה לחרוש בה או מקדחה לקדוח חורים בקיר וקרה נזק לבהמה או למקדחה. התורה מבחינה בין שני מקרים במידה והמלווה (בעל הבהמה או המקדחה) נמצא עם השואל בעת הנזק אזי הלווה פטור ואילו אם בעל החפץ לא נמצא עם הלווה אזי הלווה חייב גם בגניבה או אבידה ואפילו באונס לדוגמא עם אדם שאל מחבירו שור על מנת לחרוש בשדה ופתאום התנפלו זאבים והרגו את השור או שהשור מת מהמאמץ למרות שלא היה ביכולתו של הלווה לעשות כלום (אונס) גם במקרה כזה חייב ואולם במידה והתנפלו על הבהמה טורפים קטנים כגון נמיה, שועל וכדומה אזי חייב היות והיה יכול להתגונן מולם. ושוב במקרה ובו בעל השור היה עימו, פטור)

דיני הלוואה: התורה אוסרת לקחת ריבית זאת אומרת שאם אדם הלווה לחבירו מאה ₪ עליו לגבות חזרה רק מאה ₪ ולא יותר (יש מקרים בהם ניתן להוסיף הצמדה בלבד) כיום נמצא היתר הלכתי לבנקים לגבות ריבית משום "היתר עיסקה" (יוסבר באחד השבועות הקרובים) ואולם בין אדם לחבירו אסור להוסיף ריבית ולכן אנו מוצאים בכל קופות גמילות החסדים (גמ"ח) שאדם מקבל מהקופה סכום כסף לדוגמא 1000 ₪ משאיר בתמורה עשרה צ'קים של 100 ₪ ללא שום תוספת. כשאדם מלווה לחבירו כסף ומקבל עירבון עובדו חובה עליו להחזיר את העירבון בזמן השימוש של החפץ ולקחת עירבון אחר. התורה נותנת דוגמא שאדם לווה מחבירו כסף ונתן בתמורה את השמיכה והכרית שעליו ישן על המלווה להחזיר בערב את העירבון ולקחת עירבון אחר למשך הלילה שאותו יש להחזיר בבוקר.

דיני אבידה: חובה על אדם ואדם מישראל כאשר מוצא אבידה להחזיר לחבירו ואפילו כשאדם רואה חמור של אדם ששונא לו חובה עליו להחזירו לחברו, כנ"ל גם כשרואה חמור שבורע תחת משאו חובה לעזור לחמור (להקל מהמשקל שהחמור נושא על גבו) וגם אם מדובר בחמור של איש ששונא אותו. ככלל אם אדם מוצא אבידה ולא יודע למי היא שייכת חובה עליו להגיע לירושלים בזמן שלושת הרגלים ולהכריז בקול רם על כך שמצא אבידה וכל מי שהאבידה שייכת לו יכול לקבלה על פי סימנים הקיימים בחפץ ושידועים לו. לכן אם אדם מצא כסף מפוזר על הרצפה מעיקר הדין יכול לקחתו לעצמו ואולם אם הכסף היה ארוז בחבילות של שטרות או היה עליהם סימן מיוחד חובה לנסות ולהחזיר לבעליו. במידה ועברה שנה, אחר ששלש פעמים בעת העלייה לרגל הכריז המוצא על האבידה ולא הגיע אדם לקחתו אזי מותר למוצא לקחת את הכסף היות ויוצאים מנקודת הנחה שהמאבד התייאש. במידה ואדם מוצא בהמה חובה עליו להכניסה לביתו להאכיל ולקיים את הבהמה וכאשר מגיע בעל הבהמה עליו לשלם למוצא את כל ההוצאות בגין שמירת הבהמה האבודה.

דיני משפט: אסור לתת עדות שקר על מנת להפליל אדם אחר. אסור לדיין לשמוע דברי אחד מהמתדיינים כאשר אין נוכחות של שני הצדדים. כאשר השופטים אומרים את דברם,

על השופט הבכיר לדבר אחרון שבמידה וידבר ראשון יש סיכוי ששאר השופטים הזוטרים "יישרו קו" לפי דעתו של הבכיר. אסור לתת יחס מיוחד לאיש עני וכמובן גם לא לאיש עשיר. אסור לקחת שוחד. "וְשֹׁחַד, לֹא תִקַּח, כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֶר פְּקָחִים, וַיְסַלֵּף דְבָרֵי צְדִיקִים". במקרה ובית משפט חייב נאשם ולאחר זמן אחד השופטים מלמד עליו זכות חובה להחזיר את הנאשם למשפט חוזר. ואולם אם הנאשם יצא זכאי ולאחר זמן אחד השופטים מוצא אותו חייב לא מתקיים משפט חוזר והנאשם יקבל עונשו מידי שמיים. על הדיינים ככלל ועל כל אדם בפרט להתרחק מדברי שקר.

יג. מצוות נוספות: "אֱלֹהִים, לֹא תִקַּלְל; וְנָשִׂיא בְעַמֶּךָ, לֹא תֵאָדָר", אסור לקלל שופט וכן מנהיג. לכן אסור לקלל את נשיאת בית המשפט העליון וכן את ראש הממשלה (ואשתו!?!!!) גם אם לא מסכימים עם דיעותיהם.

יד. כל שבע שנים חובה על החקלאים לא לעבוד את השדות (שנת שמיטה) ובשנה זו יש זכות לעניים לקחת את הגידולים. בנוסף, מוזכר בפרשת במקביל לחובת יום המנוחה בשבת, חובה על כל אדם לעבוד ששה ימים ולא להתבטל. מסופר על בן גוריון שבימים הראשונים של הקמת המדינה באה אליו הסתדרות העובדים וביקשה לקצר את שבוע העבודה מששה ימים בשבוע לחמישה ימים, בתגובה אמר בן גוריון "שקודם יעבדו יום אחד כמו שצריך ואז נדבר".

טו. מצוות העלייה לרגל מוזכרת בפרשה ובה חובה על בני ישראל לעלות לירושלים בחג הפסח, בחג הקציר (חג השבועות) שיש להביא ביכורים לבית במקדש ובחג האסיף (סוכות) שאז אוספים את התבואה מהשדה.

טז. איסור בשר וחלב. בתורה מופיעה האיסור "לֹא-תִבְשַׁל גְּדִי, בַּחֲלֵב אִמּוֹ" שלש פעמים והסיבה היא שלושה איסורים. הראשון, כפשוטו, אסור לבשל ביחד גם אם לא אוכלים. השני שאסור לאכול בשר וחלב והשלישי שאסור בהנאה זאת אומרת שאסור לסחור בבשר וחלב שבושל ביחד (בעל מסעדה)

יז. הקב"ה מבטיח לבני ישראל שישלח מלאך לפנייהם על מנת שישמור עליהם ולהנחות אותם לארץ ישראל ומזהיר את בני ישראל שישמעו בקולו ובמידה וישמעו בקולו הקב"ה ילחם עבורינו ויגרש את העמים שישבו בארץ ישראל (האמורי, החתי, הפריזי, הכנעני, החיוי והיבוסים). בנוסף ה' מזהיר אותנו של לעבוד את אליליהם ולא לעשות כמעשיהם אלא להשמיד ולהרוס את כל פסיליהם. "לֹא-תִשְׁתַּחֲוֶה לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם, וְלֹא תַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיהֶם: כִּי הָרַס תְּהַרְסֵם, וְשִׁבַּר תִּשְׁבַּר מִצְבֹּתֵיהֶם"

יח. הקב"ה אומר לבני ישראל ששחרור הארץ יתבצע לאט ולא במהירות כדי שלא יווצר מצב בו מצד אחד האויבים לא יהיו בארץ ומצד שני בני ישראל לא הספיקו ליישב את הארץ ובמצב זה חיות רעות ישתלטו על השטח וכן חלק מהשטח יהפוך שממה. "לֹא אֶגְרְשְׁנֶוּ"

מִפְּנֵיךָ, בְּשָׁנָה אַחַת: פֶּן-תִּהְיֶה הָאָרֶץ שְׂמֵמָה, וְרַבָּה עָלֶיךָ חַיֵּת הַשָּׂדֶה. מְעַט מְעַט אֶגְרָשׁנוּ, מִפְּנֵיךָ, עַד אֲשֶׁר תִּפְרָה, וְנַחֲלֶתָ אֶת-הָאָרֶץ". וְשׁוּב חוֹזֵרֶת הַהִזְהָרָה לֹא לְהַתְחַבֵּר לְגוֹיִים וְלַעֲבוֹד אֶת אֱלֹהֵיהֶם.

יט. הקב"ה אומר למשה שמשה, אהרן, נדב ואביהוא (בני אהרן) וכן שבעים מזקני ישראל שיגשו אל ההר ויעמדו בתחתיתו, ולמשה אומר שיעלה לבדו אל ההר. משה כותב את כל דברי התורה (מתחילת ספר בראשית ועד לקבלת התורה), בונה מזבח ושנים עשר מצבות כנגד שנים עשר השבטים ושליהם מקריבים הבכורות זבחים וקורבנות. משה מקריא לבני ישראל את התורה ותגובת העם היא "כָּל אֲשֶׁר-דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע". קודם כל אמרו בני ישראל נעשה (נקיים) ואחר כך נלמד את מהות המצוות.

כ. משה עולה אל הר סיני לאחר מתן תורה והפעם המטרה היא לקבל את שני לוחות האבן עליהן כתובים עשרת הדברות. משה עולה למשך ארבעים יום וארבעים לילה בהם לא אכל ולא שתה אלא למד את עיקרי היהדות. יהושע משרת משה ומי שקיבל את המנהיגות לאחר מות משה, מתלווה אל משה וממתין לו עד שיירד מההר.

1.6 . מברכים את ראש חודש אדר א'

מברכים את ראש חודש אדר א' שיחול ביום שישי וביום שבת קודש

המולד יהיה בליל שישי שעה 2 בלילה, 26 דקות ו- 7 חלקים

2 . לקח טוב מהפרשה

2.1 . "נקודה טובה" – רעיון מהפרשה, במבט עכשווי.

"מורה לחיים" / ר' משה רוט

בשנת 1995, פתחה ממשלת ישראל במסע פרסום שנועד לשפר את מעמדם ותדמיתם של המורים בישראל, תחת הכותרת והסיסמה: "מורה טוב, מורה לחיים". מימרה זו, נועדה להציג את המורה לא רק כמי ש"מעביר חומר" אלא כמחנך, מדריך ודמות להערכה ולחיקוי, שתלווה את החניך הלאה בחייו גם שנים רבות לאחר שיצא משערי בית הספר.

במהלך הקמפיין (מסע הפרסום), הופיעו אישי ציבור וידוענים וסיפרו בהערכה רבה על מורי העבר שלהם, המשמשים להם עד היום כדמויות מופת והשראה. אולם, במאמר זה נעסוק במטלה הבסיסית ביותר של המורה – ההוראה.

מיד לאחר מעמד הר סיני, מתחיל משה רבנו ללמד את העם את חוקי ומשפטי התורה המגדירים אופן התנהגות ראוי בעבודה, במסחר ובכל תחומי החיים. בכך עוסקת פרשתנו – פרשת "משפטים". ולכן, פרשתנו פורשת בפנינו הזדמנות מרתקת, להכיר את דרך הלימוד והעברת התורה ממשה רבנו אל העם.

הפסוק הפותח את פרשתנו אומר: "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֶיךָ" (שמות כא, א).

כאשר הקב"ה מצווה את משה ללמד את בני ישראל את משפטי התורה, הוא אינו משתמש בלשון של לימוד, הוראה, הקניית ידע, או שינון, אלא בלשון חדשה – "לשים" את הדברים.

וכך מסביר רש"י (שם), מדוע נקטה התורה דווקא בלשון: "אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֶיךָ". אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים עד שתהא סדורה בפיהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו, לכך נאמר אשר תשים לפניכם, כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם.

משה רבנו נדרש למסור את התורה לעם ישראל, לא רק כטקסט שעליהם לשנן ולדעת אותו. עליו לפרש ולבאר להם את מהות ומשמעות הדברים: "להבינם טעמי הדבר ופירושו".

עליו "להנגיש" את התורה לעם. להפוך את הטקסט האלוקי ל"נגיש" ומובן לעומקם של דברים.

בין השורות ניתן לשמוע כי חובתו של משה איננה רק ללמד את העם. מבחנו אינו מבחן המאמץ והמעשה, אלא "מבחן התוצאה". עליו לטרוח ולעמול, עד שהעם ידע ויבין את הדברים.

תיאור מרתק של דרכי העברת התורה ולימודה, נותן הרמב"ם בתחילת הקדמתו לפירושו למשנה (על פי עירובין נד, ע"ב). בדבריו הוא מתאר כיצד בכל פעם שמשה רבנו קיבל מן הקב"ה מצווה חדשה, החל סבב של לימוד, המתואר להלן:

- הכשרת מורים: סבבי הלימוד הראשוניים היו פרטניים ובהם הכשיר משה רבנו באופן אישי, את "צוות המורים": את אהרון ובניו ואת שבעים הזקנים (החכמים שסייעו למשה רבנו בהנהגת העם ולימים הפכו לחברי הסנהדרין).
- "הלמידה": העם זכה ללמוד כל מצווה ארבע פעמים, כל פעם מ"מורה" אחר. פעם מפי משה ופעם מפי אהרן ושלישית מפי בניו ורביעית מפי הזקנים. כאשר יש להניח שבכל סבב הוראה, הוצגו הדברים באופן קצת שונה, בהתאם ל"מורה", לאישיותו ולסגנון ההוראה שלו (כמובן, מבלי לפגוע במהות הדברים, דיוקם ושלמותם). ועדיין הלמידה לא הסתיימה. "ואחרי כן היו כל העם הולכים ללמד איש לאחיו מה ששמעו מפי משה, וכותבים המצווה ההיא במגילות. וישוטו (ילכו) השרים על כל ישראל ללמוד ולהגות, עד שידעו בגרסה המצווה ההיא (ידעו אותה בעל פה) וירגילו לקרותה. ואחר כך ילמדום פירושי המצווה ההיא...".
- הלימוד נמשך כ"שיחת היום" בבית ובכל התכנסות.
- הזקנים הסתובבו ברחבי המחנה, חזרו על הדברים וענו על שאלות.
- ורק אחר כך, בסופו של דבר, אחרי שלב הלימוד והשינון, הגיע תורה של ההעמקה – לימוד פירושי המצווה.

סבב הלמידה הזו (שנעשה בעל פה), יכול להוות דוגמה ומופת של תהליך למידה סדור, שיש בו כמה חזרות על ידי מורים שונים, שינון וחזרה, לימוד בחברותא, וכמובן גם מתן תמיכה ומענה שוטפים ומתמשכים על ידי צוות ההוראה. ונסיים בשירו של קובי לוריא "ללמוד" (לחן: מתי כספי) העוסק בסולם הלמידה:

יש ללכת כל הזמן קדימה,
למצות את כל מה שהיה,
לחבר כל קו וכל קטוע,
ללבן את לב הבעיה,
ולצאת רק אם הכל ידוע
מנקדה אל נקדה שניה...
...רק להתמיד ולהתמיד,
ואסור להפסיק ללמד,
יש עוד הרבה לראות

כאשר התלמיד מצידו רוצה ללמוד ללבן את לב הבעיה... ולהתמיד והמורה מצידו שם את החומר לפני התלמידים כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם (ברמה השווה לכל נפש), אזי יש סיכוי טוב שתהליך הלמידה אכן יצלח. ומורה מסור, הוא בהחלט דוגמה טובה כ"מורה לחיים". כזה אכן היה משה רבנו, לא רק מנהיג אלא גם מורה טוב – "מורה לחיים"...

בברכת שבת שלום

משה רוט

ארכיון "נקודה טובה": http://www.pirsuma.com/nekuda_tova

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל: nekudatova.roth@gmail.com

אהבת? הפץ בין חבריך

2.2. השבוע בפרשה – מסרים אקטואליים הנלמדים מהפרשה

הצדק דורש עם חברתי!!! / ניר אביעד

פרשת "משפטים", כשמה כן היא, הינה פרשה העמוסה בחוקים ומשפטים שונים העוסקים ברובם המכריע בניסיון להסדרת היחסים התקינים בין בני האדם והדרכה כיצד לבנות חברה צודקת ומתחשבת שתדע לכבד את כל הפרטים המרכיבים אותה. בין החוקים נמצא את ההנחיות לא לקחת ריבית על הלוואה, להתחשב במי שלווינו לו כסף ולא לביישו, להשיב אבדה לבעליה, לא לנצל כלכלית את השכבות החלשות באוכלוסייה (גרים, יתומים ואלמנות), לתת תרומות ומעשרות, לא לקחת שוחד, ועוד ועוד. המיוחד בפרוט המדוקדק של כל החוקים המוזכרים בפרשה זו הוא המיקום בו הם מופיעים – בין תיאור מעמד הר סיני וקבלת עשרת הדיברות בפרשת "יתרו" הקודמת לבין המשך התיאור על מתן התורה והקריאה "נעשה ונשמע" החותמים את פרשה זו. מיקום זה אינו מקרי והוא נרמז לנו בפסוק הראשון בפרשה: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם". חז"ל התייחסו ל-"ו" החיבור באומרים: "מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני", כלומר לא רק עשרת הדיברות ניתנו לנו במעמד הר סיני, אלא כל התורה לרבות הדינים המפורטים בפרשה ניתנו לנו בהר סיני. על המילה האחרונה בפסוק הפתיחה "לפניהם" מוסיפים ואומרים חז"ל: "לפניהם ולא לפני אומות העולם", כלומר אותה מערכת חוקים כה מתחשבת, סוציאלית, רגישה ו"חברתית" ניתנה דווקא לעם היהודי. הדבר כמובן מעורר תמיהה, שכן אם נעיין בספרי החוקים של עמים נוספים נגלה גם שם חוקים המסדירים את מערכת היחסים התקינה בין בני האדם, אולם ההבדל המשמעותי נעוץ, כאמור, באותה "ו" החיבור. בעוד אצל כל שאר אמות העולם אותם החוקים נכתבו ע"י המוסדות המחוקקים המורכבים מאנשים בשר ודם, אצלנו, מכוח "ו" החיבור בה פתחה פרשתנו, אנו מאמינים שהחוקים הסוציאליים הללו מקורם בצו אלוקי בדיוק כמו עשרת הדיברות שניתנו לפניהם. ההבחנה בין צו שנוסח ע"י בני אנוש לבין הנחייה אלוקית הינה משמעותית ביותר, וזאת משום שהניסיון מלמד שכאשר הפרט עומד בפני מצב בו החוקים "האנושיים" מתנגשים עם האינטרס האישי שלו הוא יחפש כל דרך כדי לעקוף אותם, להתחמק מלקיימם ואף יתריץ לעצמו תירוצים כאלה ואחרים מדוע במקרה הזה

נכון היה לפעול כך ומדוע המחוקק שגה. להבדיל מחוקים אלה, ברגע שהאדם המאמין יודע שהקב"ה בכבודו ובעצמו ניסח את מערכת הדרישות והוא זה שדורש ממנו לנהוג בהגינות, בנועם הליכות וברגישות לחלשים, אזי הוא יהיה מחויב הרבה יותר לקיים הנחיות אלה, גם אם הן עומדות בסתירה עם האינטרס הצר והאנוכי שבדר"כ מנחה אותו.

בזמן האחרון שטף את מדינתנו גל של קריאה לשינוי חברתי וכלכלי שסחף רבים, ושורשו – הרצון לחיים טובים יותר – וודאי שחיובי. באופן טבעי רוב רובם של המוחים סבלו (ועדיין סובלים) ממצוקה כלכלית כזו או אחרת, ולכן באו בטענות כלפי "השיטה הכלכלית" הנהוגה ואף כלפי אישים כאלה או אחרים במרחב הפוליטי והחברתי במדינה. השאלה ששאלתי את עצמי אז הייתה ועודנה מה היה קורה אם אותם אנשים בדיוק היו לפתע מתעשרים, האם הם עדיין היו מוחים באותו המרץ? התשובה לדעתי היא שלא. ההיסטוריה מלאה בדוגמאות על "לוחמי צדק ושלום", אשר ברגע שהם הגיעו לשלטון ולשררה הם התחילו להתנהג באותה צביעות וחמדנות כמו קודמיהם לתפקיד בהם הם עצמם נלחמו. דוגמא בולטת לכך הם ראשי הקומוניזם, אשר דיברו ללא הרף על צדק ושוויון, אבל מרגע שמושכות השלטון ניתנו בידיהם, ומהרגע שהם "ישבו על הברז" והיו "קרובים לצלחת" – לא היו מושחתים מהם. זהו טבע בני האדם. אנחנו מונעים מאינטרסים אישיים ופחות רואים את הזולת. אין טעם לעטוף את זה במילים יפות וריקות מתוכן. ראייה לכך היא שאדם יכול לצעוק מלוא גרונו סיסמאות של אחווה, שוויון ואהבת אדם, אבל רגע לאחר מכן ינהג באגרסיביות ובחוסר סבלנות בכביש, יתחמק מלשלם מיסים, יעקוף בתור בבנק, יפנה בזלזול לנציג שרות בחברה כזו או אחרת או ידבר סרה ולשון הרע על אדם אחר. מי שבאמת אהבת האדם בוערת בעצמותיו יעשה מאמץ עילאי להימנע מכל אלה, כאשר הדרך היחידה לצאת ממעגל האגואיזם אל דאגה אמיתית וכנה לבני אדם נוספים (שאינם הקרובים לנו ביותר) היא בהכרח לדבוק בחוקים שנתן לנו הקב"ה בתורה. רק ברגע שאנו מכפיפים את רצונותינו האישים למשהו גבוה מאתנו, כדוגמת מערכת החוקים בפרשת "משפטים", אנחנו יכולים להתגבר על היצרים הקטנים והנמוכים ולדבוק בדרך הזו גם כשהאינטרס האישי שלנו משתנה. לעניות דעתי, מהפכה חברתית ללא אלוקים פשוט איננה אפשרית. בלי שורש

אין חיים, ולכן אם לא מחוברים לשורש השורשים שום דבר אמיתי לא יוכל לצמוח.

כמובן שרצון הקב"ה הוא שנשמור את השבת, נאכל כשר, נתפלל וכו', אולם בראש ובראשונה הוא מעוניין שננהג בכבוד, בהגינות ובאהבה איש אל רעהו. "ואהבת לרעך כמוך זהו כלל גדול בתורה" אמר רבי עקיבא, ואכן זוהי תמצית כל היהדות על רגל אחת.

להבדיל מדתות אחרות המדברות על "חמלה" ו"אחוה", אבל בפועל לא מחייבות את האדם לויתור מעשי על שום דבר, היהדות מאוד מעשית וההנחיות שלה אופרטיביות ביותר. מי שרוצה לעבוד את הקב"ה באמת חייב להתחשב מעשית בזולתו.

פתגם עממי מפורסם אומר ש"חוזק שרשרת נקבע לפי החוסן של החוליה החלשה ביותר שלה". את ההבנה הזו אנו פוגשים בפרשה הנוכחית וניתן כמובן להקיש ממנה גם למציאות חיינו היום. העוצמה שלנו כעם לאורך כל ההיסטוריה הייתה באחדות ובסולידריות שבנינו. אסור לנו היום לבעוט בערכים הישנים, ותחת ערכים מיובאים של "קפיטליזם" ו"שוק חופשי" להרשות לעצמינו לזנוח את החלשים. זה נורמאלי ואף בריא לרצות להיות מבוסס כלכלית, אבל הפרשה מזכירה לנו – לא בכל מחיר!

הכלכלה האוטופית בראי היהדות, להבדיל מהקומוניזם (שנכשל כישלון חרוץ) אינה מדברת על שוויון גמור. זה חכם ואף נכון לתת לאדם מוטיבציה להצטיין ו"לעשות לביתו", אולם רק אם זוכרים שכל ישראל ערבים זה לזה ומצוקת השני היא מצוקתי.

מהבחינה הזו נראה לי שאת המנטרה השחוקה של "העם דורש – צדק חברתי" יש להפך ל"הצדק דורש – עם חברתי". הקב"ה, או אם נרצה 'הצדק העליון', רוצים מאתנו דבר אחד עיקרי – שנתחשב אחד בשני ונתגבר על האנוכיות. זה המפתח היחיד לצדק חברתי.

כדי להגיע אל אותה מנוחה ונחלה שכולנו כה מייחלים אליה לא צריך להמציא את הגלגל מחדש ולחפש שיטות כלכליות וחברתיות חדשות. התורה אומרת לנו בצורה ברורה ומפורשת צדק חברתי מהו. על פי התורה צדק חברתי יושג רק במקום בו קיימת צדקה חברתית. בעולם המודרני הצדקה נתפסת כמשהו נצלני

ומבזה, וזו הסיבה שבמאהלי המחאה בקיץ ברחוב רוטשילד הונף הכרוז: "רוצים צדק, לא צדקה", אבל בעומק הדברים דווקא הצדקה היא הדרך להשיג צדק. צדקה באה מצד הנותן (צדק השם). לתת לאחר זה לא לעשות לו טובה, אלא לעשות את מה שהקב"ה מגדיר כצדק. הדרישה להתעלות על ה"אני" הפרטי, שטרוד בענייני העולם, בקשייו ודרישותיו לטובת הזולת היא זו שבאמת מקרבת אותנו יותר לבורא, שכן על פי התפיסה האמונית, הבורא תמיד רק נותן ומשפיע וע"י מצוות צדקה האדם מידמה למידותיו. נתינת צדקה זה מעשה של התעלות מעל הטבע הגשמי של האדם. חוקי החומר אומרים – מה ששלי שייך לי ומה ששליך שייך לך. לעומתם, חוקי הרוח אומרים – גם מה ששלי בעצם שייך לך, או יותר נכון שייך לקב"ה שהוא למעשה כולנו. גם לאדם הרוחני כמובן חשוב שצרכיו הבסיסיים והחומריים יסופקו, אולם הוא לא עסוק באגירה וצבירה מעבר למה שהוא זקוק לו. מתוך המקום הזה הוא פנוי הרבה יותר להתחלק עם סביבתו בשפע שהוא זוכה לקבל. כדי להגיע למקום הנשגב הזה יש להתעלות מעל הטבע הבהמי-גשמי שנולדנו איתו, לעמול ולהתאמן בנתינה ועידון המידות. בטבע אין אף חיה שתיתן מהמזון שלה לחיה אחרת (שאינה בת משפחתה הקרובה). לחיות אין את התכונה שנקראת "הרגש-הזולת", כלומר אין להן יכולת להרגיש את הצער או הצרכים והמצוקות של חיות אחרות. ג'רפה או תנין שיראו ג'רפה ותנין אחרים במצוקה לעולם לא יחלקו משלהם על מנת לסייע להם. בזה נבדל האדם מהבהמה. לאדם יש יכולת להרגיש את כאבם ולהבין את צרכיהם של אנשים אחרים. הוצאת היכולת הזו מהכוח אל הפועל היא זו שמגדירה את האדם כבן אנוש.

דוגמא מצוינת לרעיון זה נמצא בפרשתנו – "כִּי-תִרְאֶה חֲמוֹר שׁוֹנֵאֵךְ רֵבִץ תַּחַת מְשָׁאוֹ – וַחֲדַלְתָּ מֵעֲזוֹב לוֹ, עֲזוֹב תִּעְזוֹב עִמּוֹ" (שמות כה, ה). מצווה זו דורשת מאדם שראה את החמור של השונא שלו נופל וכורע תחת העומס לעזוב הכול וללכת לעזור לאותו חמור, חרף העובדה שהוא שייך למי שמסוכסך עימו או לאויב שלו. את ההיגיון שבעזרה לחברים ולאהובים שלנו אנחנו עוד יכולים להבין, אבל לסייע לשונאים שלנו? זה נוגד כל רגש אנושי בסיסי. זוהי בדיוק גדולתה של התורה וזו הסיבה שהיא נכתבה ע"י כוח שמיימי ולא ע"י בני אדם עם מוח ורגשות של בני אדם. הקב"ה מחייב אותנו למעשה להתמודד ולהתגבר על היצרים האפלים ביותר

של הנקמנות, התחרותיות והשיפוטיות עימם נולדנו עד כדי שנפעל במעשה להיטיב גם עם מי שמוגדרים כ"שונאינו".

כדי להצליח לקיים מצווה זו עלינו להבין שלאמיתו של דבר כל ישראל באים ממקור אחד ושבפנימיות הוא, אני ואתה זה בעצם אחד. מבחינת הנשמה כולנו נחצבנו מאותו המקור, ועל כן אין פירוד אמיתי ורוחני בנינו, כאשר למעשה רק הגופים הפיזיים הם שונים ויוצרים את ההפרדה בין בני האדם. כל יהודי חייב להרגיש שהוא חלק מתוך עם ישראל ושהפעולות האישיות שהוא עושה על מנת להתקרב את הקב"ה אינן מספיקות משום שהקב"ה מחכה לכולם. אין דבר כזה לגאול את עצמי לבדי. בלי שננוע ביחד את המטרה ונפעל למען הצלחת הזולת (אוהב ושונא כאחד) הגאולה לא תבוא.

דוגמא יפה לכך נתנה, כמדומני, המשנה, אשר תיארה אדם שאוחז בידו הימנית סכין חדה ושחותך לעצמו סלט ירקות. כמו שלא הגיוני שאם יד ימין בטעות תחתוך עם הסכין את יד שמאל אזי יד שמאל תיקח את הסכין ותנסה לחתוך את יד ימין בחזרה כנקמה על שהיא פגעה בה, כך לא הגיוני ולא ייתכן שיהודי ירצה לפגוע ביהודי אחר, כולל במי שכביכול מסוכסך עימו ואף הזיק לו בעבר. כדי לקיים מצווה נעלה זו לא צריך להסתובב ברחובות ולחפש חמורים רובצים אשר כורעים תחת הנטל. מדובר כמובן במטאפורה. אצל אחד זה יכול להיות שהוא יראה בעל עסק מתחרה שבוודאות עושה מהלך עסקי שגוי והוא יגלה תעצומות נפש ובמקום לשמוח לאיד יזהיר את מתחרהו מפני הסכנה הצפויה לו. אצל השני זה יכול להתבטא באמירת דבר מה חיובי על מישהו שהוא לא כ"כ מחבב בזמן שגורם שלישי דווקא מרכל עליו או מדבר עליו סרה, וכך במקום להתבשם מההכפשה על אותו אדם הוא ימנע מלשמוע ומלומר לשון הרע. ואצל השלישי יבוא לידי ביטוי בעזרה לשכנה המעצבנת מקומה רביעית, כשהיא חוזרת עמוסת שקיות מהסופר וצריכה סיוע בפתירת הדלת של המעלית, וזאת למרות שהיא תמיד מטפטפת עם שקית הזבל שלה בחדר המדרגות והילדים שלה עושים רעש בצהריים. מהבחינה הזו התורה לא מבקשת ש"נגיש את הלחי השנייה", כפי שתורות אחרות מטיפות. אם מישהו פוגע בנו בצורה סיסטמתית חובה עלינו להגן על עצמנו ולשמור ממנו מרחק, אולם בד בבד עלינו לגלות את נקודת החמלה והסליחה, להתגבר על הכעס והאגו ולמצוא את תעצומות הנפש לעזור גם לו.

למונח "פראייר" יש יחסי ציבור גרועים בימינו, אולם אם נזכור שבלי "פראיירים" שהלכו לייבש ביצות המדינה הזו לא הייתה קמה, ובלי "פראיירים" שמתגייסים ליחידות קרביות והולכים אח"כ 30 שנה למילואים לא היינו שורדים פה רגע. מהבחינה הזו, התורה מבקשת מאתנו להיות קצת "פראיירים" ולצאת ממעגל האינטרסים והשיקולים הצר. צדק חברתי, אם כך, אינה רק סיסמא נבובה. צדק חברתי אפשרי אם נתקן מידותינו ונחשוב על השני. והערה אחת נוספת על המחאה החברתית במבט של חצי שנה לאחור – לעניות דעתי, אחד הדברים המשמעותיים באמת שקרו פה היה שאנשים ישבו ודיברו ביניהם. פשוט דיברו. הם לא השתמשו בפייסבוק, לא בפלאפונים וגם לא באסמסים. הם עמדו פנים אל פנים, שיתפו באשר על ליבם, החליפו רעיונות וחוו חוס אנושי פשוט. ממש כמו פעם לפני שעודף אמצעי התקשורת שיבשו את התקשורת הבין-אישית הבריאה. בדור הפוסט-מודרני, הקר והמנוכר בו אנו חיים אין תחליף ואין תרופה טובה יותר מאשר חוס אנושי. נראה היה לי שמה שבאמת חסר למפגינים, הרבה יותר מהזולה בשכר הדירה או במחיר הדלק, זו אותה תקשורת פשוטה ונעימה ואותה התקבצות ביחד במקום אחד סביב רעיון אחד משותף. האנשים מחו כלפי חוץ על כך שאין להם דירה, אבל מה שבאמת הם אמרו בפנימיות זה שאין להם בית. בית במובן של מקום חם, מקבל ומאפשר להיות מי שאתה מבלי אינסוף מסיכות שאנו נאלצים לעטות כדי לשרוד את העולם המשוגע הזה. למרות שהעולם מסביב השתנה במאות השנים האחרונות ללא היכר, הצרכים האנושים הבסיסים כמעט ולא השתנו. אנתנו עדיין כמהים לקשר אנושי ועדיין צריכים חברות וחום. אם ניתן את אלה אחד לשני יותר ונהיה פחות אנוכיים, "קוצניים" וחסרי סבלנות, אולי גם נרגיש פחות כעס ותסכול מ"המצב" ומהמדינה.

הלוואי ונשכיל לפתח חברה צודקת באמת. חברה שמחה, אכפתית ומאמינה.

א. סיכום מתומצת של פרשת משפטים

- נכנס גנב לביתך וקיים חשש שהלה יפגע בך, מה עליך לעשות?
- אחד פתח בור ברחוב ולא כיסהו ונפלו בו שורו או חמורו של אחר, ומתו, מי אשם? מה דינו?

או: המבעיר אש השורפת את רכוש חברו...

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם". בפרשה זו נכתבו חוקים ודינים רבים על-פיהם צריך המשפט העברי להתנהל. נזכיר כאן כמה מהם, ובקיצור נמרץ: תחילה לומדים אנו על דיני עבד-עברי, כגון יהודי שמכר עצמו לעבד – "שש שנים יעבוד, ובשביעית יצא לחופשי, חנם". במקרה ויאהב העבד את בית אדונו ולא ירצה להשתחרר רוצע אדונו את אזנו הימנית והוא ממשיך לעבוד אצלו עד "שנת היובל". האמה העברייא – שפחה – עובדת את אדוניה גם-היא שש שנים, ואם בגרה קנתה בכך את שחרורה.

התורה פונה לדיני הנזיקין וכיוצא בהם: ההורג אדם בשגגה חייב לברוח לעיר מקלט, אך אם עשה זאת בזדון – על בית-הדין להמית אותו. מכה אביו ואמו וחבר בהם חבורה – יומת, וכן יעשה לו אף אם רק קיללם.

הרב עם חברו והכה בו "באבן או באגרופ", והלה נפצע מן ההכאות, חייב המכה לשלם בעבור ההוצאות הרפואיות, בנוסף לתשלום ישלם ימי העבודה שהפסיד חברו.

"וכי ינצו שני אנשים" ובתוך כך יפגעו באשה הרה ויזיקו את עובריה, אם לה עצמה לא קרה דבר, צריכים הם לשלם "כאשר ישית עליו בעל האשה", אך אם גם היא נפגעה, יש לשלם "עין תחת עין" – דהיינו, דמי הסבל והחבלה.

כן מפורטים בפרשתנו דיניו של עבד-כנעני, התנאים בהם הוא משתחרר והתחייבויות האדון היהודי כלפיו.

שור "תם" (בעל "עבר נקי") שנגח – לראשונה – אדם למוות, יסקל השור. אך אם השור הוא מועד לנגיחות היינו שנגח כבר שלוש פעמים – סוקלים את השור, ובעליו צריך לשלם למשפחת ההרוג "כופר נפש".

אדם שפתח בור ברשות הרבים ולא כיסהו ונפלו בו שורו או חמורו של אחר, ומתו, ישלם בעל הבור – זה שפתחו את מלוא התשלום לבעלים.

שור "תם" שנגח שור אחר והרגו מוכרים את גופתו, ואת הנותר עד מחצית התשלום משלם בעל השור הנוגח. אם השור "מועד" על בעליו לשלם את מלוא הנזק.

אדם הגונב שור או שה וטבחו ומכרו, מחוייב – מלבד תשלום הקרן אף בקנס: על השה, ארבעה פעמים ממלוא שוויו, ועל השור – חמישה!

התופס גנב בביתו וקיים חשש שהלה יפגע בו, עליו להשכים ולהורגו. אך ללא חשש זה אסור להורגו, והגנב ישלם בכל מקרה – קנס: כפליים ("כפל") מסכום הגניבה.

בהמה של אדם שאכלה את תבואתו או פירותיו של חברו, ישלם בעליה מחיר מלא, ממיטב נכסיו.

המבעיר אש השורפת את שדה חברו או רכושו – "שלם ישלם המבעיר את הבערה".

כעת מפורטים דיני "ארבעת השומרים": שומר-חינם ושומר-שכר, השואל והשוכר; מתי חייבים הם לשלם כאשר נגנב או אבד החפץ שהופקד ברשותם, ומתי הם פטורים.

כמו כן דיני המלווה והלווה: החיוב מן התורה להלוות לחבר, והאיסור ללחוץ עליון באם יודעים שאין לו במה להחזיר.

כאן מגיע תורם של ההוראות הבאות: לא לשמוע לשון הרע; להחזיר גם אבידת שונא ולעזור לו. ומספר הוראות לדיינים: לא להטות משפט, להתרחק משקר ולא לקחת שוחד – "כי השוחד יעוור פקחים".

ומצוות השמיטה: לשמור את השנה השביעית, מכל מלאכה בשדה (בארץ-
ישראל), ולהפקיר את יבולה עבור העניים.

שלושה "רגלים" (חגים) בשנה יש לשמור ולעלות בהם לירושלים. מצוות הבאת
הביכורים, ואיסור תערובת בשר וחלב. כאן מבטיח הקב"ה לבני ישראל שהוא
ישמור ויגן עליהם מכל האוייבים בדרך לארץ-ישראל. כל זה בכדי שיהיו פנויים
לעבודת ה'. את כל המשפטים האלה הודיע ה' למשה שלימד את העם ההלכות
בטעמיהם.

עתה מצווה ה' לעלות להר-סיני בכדי לקבל את התורה – "שני לוחות
הברית". "ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה".

ב . פרפראות

1 . פרק כ"א פסוק א'

"וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם"

"ואלה" = 42 בגימטריא = 42, ב- תורה שבכתב מ- תורה שבעל פה.

"ואלה המשפטים אשר תשים", סופי אותיות מרמה, מלשון רמאות עושק וגזל
(אצל אומות העולם), המשפטים מבוססים על יסוד האמת והצדק, העולם אשר
שולטת בו יד השקר והחמס, אינם מסוגלים לשמור על חוקי הצדק והאמת.
רק בני ישראל שיש בהם כוחה של תורה מסוגלים לקיים את המשפטים ויש
בקרבתם רגש הצדק האמת והיושר.

2 . פרק כ"א פסוק ג'

"אִם בְּגִפּוֹ יָבֵא בְּגִפּוֹ יֵצֵא אִם בְּעַל אִשָּׁה הוּא וַיֵּצֵא אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ"

"אם בעל אשה" – ראשי תיבות: אבא. בזמן שנמכר, העבד היה נשוי, בשנה
השביעית יוצאת אשתו עימו, חייב האדון לפרנס את אשת העבד עד שיצאו יחד.

אבא – ראשי תיבות: אדונו (חייב) במזונות אשתו (של העבד)

3 . פרק כ"ב פסוק י"ז

"מְכַשְׁפָּה לֹא תִחַיֶּה"

מכשפה = 445 בגימטריא מתה = 445. המכשפה חייבת מיתה וזה רמוז בשמה.

4 . פרק כ"ב פסוקים כ"א-כ"ב

"כָּל אֱלִמְנָה וַיְתוֹם לֹא תַעֲנוּן: אִם עָנָה תַעֲנֶנָּה אֹתוֹ כִּי אִם צָעַק יִצְעַק אֲלֶיךָ שָׁמַע אֲשַׁמַּע צָעֲקָתוֹ"

"יצעק אלי שמע" – אותיות צלם. (אות שניה). המענה אלמנה או יתום כאילו עובד עבודה זרה.

5 . פרק כ"ב פסוק כ"ג

"וַחֲרָה אַפִּי וְהִרְגַּתִּי אֶתְכֶם בַּחֶרֶב וְהָיוּ נְשִׁיכֶם אֱלִמְנוֹת וּבְנֵיכֶם יְתוּמִים"

"בחרב" = 212 בגימטריא ריב = 212. עונשו של הרב עם אלמנה או יתום בחרב, בזמן מלחמה.

6 . פרק כ"ב פסוק כ"ה

"אִם חָבַל תַּחְבֵּל שְׁלֵמַת רֵעֶךָ עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תְּשִׁיבֵנוּ לּוֹ"

"אם חבל תחבל" – ראשי תיבות אחת. כאן מדובר שיש לאדם רק כסות אחת או בגד לגופו וחייב המלווה להחזיר ללווה את הבגד מידי יום עד בא השמש תשיבנו לו.

7 . פרק כ"ג פסוק ד'

"כִּי תִפְגַּע שׁוֹר אֹיְבֶךָ אוֹ חֲמורוֹ תַעֲהֶה הָשֵׁב תְּשִׁיבֵנוּ לּוֹ"

"תפגע שור" סופי אותיות רע, אפילו אויבך שהוא רע אתה חייב להשיב את שורו או חמורו והמצוה גדולה יותר מאשר להשיב לאדם אחר שהוא לא אויב.

8 . פרק כ"ג פסוק ח'

"וְשַׁחַד לֹא תִקַּח כִּי הַשַּׁחַד יַעֲזוֹר פְּקָחִים וַיִּסְלַף דְּבָרֵי צְדִיקִים"

ושחד = 318 בגימטריא חיש = (מהר) 318. יעור – אותיות ירעו (יעשו רע)

ושחד – כאן רמוז שהדיין חייב למהר להימנע מלקחת השוחד, כל היסוס קל או מחשבה אחרת גורמת לכישלון ולהטיית הדין.

עור – השוחד גורם לדיין להטות את הדין ולא נעשה משפט צדק.

9 . פרק כ"ג פסוק י"ד

"שְׁלֹשׁ רַגְלִים תַּחַג לִי בַשָּׁנָה"

"שלוש רגלים תחוג" – ראשי אותיות תשר (מתנה), הקב"ה נתן את שלושת הרגלים לעם ישראל זכר ליציאת מצרים בנוסף ליום השבת, השבת היא מבית גנזיו של הקב"ה.

10 . פרק כ"ד פסוק ט'

"וַיַּעַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן נָדַב וְאַבְיָהוּא וְשִׁבְעִים מְזֻקְנֵי יִשְׂרָאֵל"

אומר הגאון מוילנא במעמד הר סיני בפסוק זה היו שבעים וארבעה איש אשר הגיעו לידי השגות עליונות ביותר באלוהות, אצל אברהם אבינו השגותיו האלוהיות שקולות כנגד השגותיהם של אותם שבעים וארבעה איש בהר סיני.

ג. דברי חכמינו על הפרשה

1. גאולה רוחנית

"ואנחנו עם מרעיתו וצאן ידו" (תהילים צ"ה), ובמדרש שוחר טוב: אימתי אנו עמו – כשאנו צאן מרעיתו, שנאמר ביחזקאל: 'זאתן צאני צאן מרעיתי', אבל כשאנו אריות הוא שונא אותנו, שנאמר: 'היתה לי נחלתי כאריה ביער ... על כן שנאתיה; פרשת יתרו הסמוכה לפרשת משפטים עוסקת במעמד הר סיני וקבלת התורה, ואילו פרשת משפטים עוסקת בעיקרה בהלכות הקשורות לבין אדם לחבירו, והקשר ביניהם כבר נרמז במילה "ואלה" – מוסיף על הראשונים, אלה ואלה מסני ניתנו, יש דין ויש דיין ועל הכל יבוא בחשבון.

רבים המפרשים העוסקים בסמיכות של עשרת הדיברות לבין פרשת "כי תקנה עבד עברי" הפותחת את פרשת משפטים, ותמהים מדוע לא מתחילה הפרשה לעסוק במצות "אם כסף תלוה את עמי", פרשה המופיעה בהמשך הכתובים?

הדברה הראשונה "אנכי ה' אלוקיך", באה לסמל את הנאמר בחז"ל שעם ישראל בהיותו במצרים היה בריאה משועבדת שאינה חשובה לכלום, ומאז היותם משוחררים נתעלו לדרגת אדם וראויים להיות עבדי ה', כמובא: "כי לי בני ישראל עבדים – עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים". הדיברה "אנכי" היא הבסיס ליתר הדיברות כי אם האדם מאמין ב"אנכי ה' אלוקיך" ממילא הוא מרוסן ואיננו יכול לעשות מה שליבו חפץ, ואם רואה האדם את עצמו כיש, כוחי ועוצם ידי, בלי גדרים וסייגים, מתבטלות הדיברות מאליהן, והעבודות והשעבוד משתלטים ואין דין ואין דיין.

הכוזרי עונה על השאלה מדוע לא נאמר "אנכי ה' בורא העולם"? מפני שאת יציאת מצרים ראו בעיניהם – ראו את היד הגדולה, ראו את מכות הארץ והתשועה שעשה ה' לישראל, ולכן נאמר "אשר הוצאתיך" – כי מה שראה אדם בעיניו, רב כוחו לחייב אותו יותר ממה שנמסר לו כידיעה שכלית כמעשה הבריאה, לכן מציג הקדוש ברוך הוא את עצמו ע"י הוצאתיך מארץ מצרים ולא ע"י בורא העולם. ממשאלתו של הכוזרי רואים שהיסוד הראשון של האמונה הוא האמונה בבריאה, ומי שאינו מאמין בכך, אין לו כלל במה להאמין.

לאור יסודות אלו, מובן שהתורה מתחילה במצות עבד עברי שמטרתה להלחם בעבדות ושעבוד. כל הצרות נובעות מזה שאנשים רואים עצמם ל"אדונים", ועל ידי זה משעבדים אחרים, והתורה רצתה לשרש נגע זה המביא לרודנות ועריצות ואמרה: "כי לי בני ישראל עבדים", אין עבדות בעולם, "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה", ומי שרודף אחרי תענוגות העולם משועבד לגופו ויצרו.

מספרים על ויכוח שהתקיים בין המלבי"ם ובין חוגים "מתקדמים". המתקדמים אמרו שהם רואים עצמם כאנשים שהשתחררו מעול המסורת, בו בזמן שהוא עוד משועבד לכבלי המסורת והדת. אמר להם המלבי"ם: טועים אתם בהחלט, אדרבה אני איש החורין ואתם עוד עבדים משועבדים, הא כיצד? אם אתם לא יכולים לרסן את עצמכם בשטח האכילה והשתיה, אם אין באפשרותכם להפסיק מלעשן בשבת, אם אין ביכלתכם לעצור ברוחכם בשעת עבירה, כל זה מעיד על עבדות ולא חרות. חרות אמיתית היא בשעה שבן אדם הוא חפשי לגמרי ויכול להשתלט על יצרו ואפילו לכבוש את יצרו בשעת הצורך, ובשעה שעסקו מרובים והלקוחות לוחצים, ועם כל זה בערוב יום ערב שבת קודש מתפנה מכל עסקים ומקבל שבת, ובאה השבת באה מנוחה, זה מעיד על בן אדם בן חורין, שהוא בעל הבית על עניניו, על עשרו ואפילו על יצרו, ואילו כל המתקדמים הללו הם עבדים משועבדים, כי אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה.

בספרי חסידים מוסבר הפסוק: "ואנשי קדש תהיון לי" – קדושים אנושיים תהיו לך, שתקדשו את מעשיכם האנושיים, והיא עיקר הקדושה הנדרשת מהאדם. מלאכים אינם חסרים לבורא עולם בשמים, העיקר הוא "אנשי קדש".

הרדיפה אחרי מותרות ובצע כסף, אחרי תאוות חמריות מעידה עד כמה השתררה עבדות זו בתוכנו. עלינו להחדיר את חיי התורה והמוסר באורח חיינו כי בנפשנו היא, ויפה שעה אחת קודם ...

2. "אֲשֶׁר תִּשִׂים לְפָנֶיהֶם" (כ"א, א')

וברש"י: כשלחן הערוך ומוכן לאכל לפני האדם.

בספר "אוצר הידיעות" מובא דבר נפלא שמצא בשם אחד מקדושי השואה – הגר"ח סאמט:

ישנם, כידוע, ארבעה טורים [וכן ארבעה חלקים ל'שלחן ערוך'] – אורח חיים, יורה דעה, אבן העזר וחשן משפט – שבהם נתבארו כל משפטי תורתנו הקדושה. הגימטריה של שמותיהם עולה בסך הכל למנין אלף שבע מאות וחמש, שזה גם מנין הסימנים שישנם בשלחן ערוך.

שכן, ב"אורח חיים" ישנם שש מאות תשעים ושבעה סימנים, ב"יורה דעה" – ארבע מאות ושלשה סימנים, ב"אבן העזר" – מאה שבעים ושמונה סימנים, וב"חשן משפט" – ארבע מאות עשרים ושבעה סימנים, סך הכל – אלף שבע מאות וחמש הפלא ופלא!

3 . "אֲשֶׁר תִּשִׂים לְפָנֵיהֶם" (כ"א, א')

מובא ברש"י: כשלחן הערוך ומוכן לאכל לפני האדם.

בספר "אוצר הידיעות" מובא דבר נפלא שמצא בשם אחד מקדושי השואה – הגר"ח סאמט:

ישנם, כידוע, ארבעה טורים [וכן ארבעה חלקים ל'שלחן ערוך'] – אורח חיים, יורה דעה, אבן העזר וחשן משפט – שבהם נתבארו כל משפטי תורתנו הקדושה. הגימטריה של שמותיהם עולה בסך הכל למנין אלף שבע מאות וחמש, שזה גם מנין הסימנים שישנם בשלחן ערוך.

שכן, ב"אורח חיים" ישנם שש מאות תשעים ושבעה סימנים, ב"יורה דעה" – ארבע מאות ושלשה סימנים, ב"אבן העזר" – מאה שבעים ושמונה סימנים, וב"חשן משפט" – ארבע מאות עשרים ושבעה סימנים, סך הכל – אלף שבע מאות וחמש! הפלא ופלא!

4 . "כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבְשִׁבְעַת יָצָא לְחֶפְשֵׁי חָנָם." (כ"א, ב')

הדרך להחליץ ממעגל הפשע

...לכלא תל מונד לחצי שנת מאסר בלבד, בהתחשב בחרטתו של הנאשם, ובהבטחתו כי לא ישוב לעסוק עוד בגניבה"...

הנער הנאשם תלה עיניים נבוכות בשופט, נדמה היה לו כאילו מאן דהוא, לוחץ בכוח איתנים על רקותיו, עד כי ראשו חשב להיבקע. מה יהיה גורלי בכלא זה? הלא נוראה היא אפילו המחשבה על כך. רחמים, חמלה! אל תשלחני לכלא, אני אבוד לעולמים! נתפרצה הקריאה הנואשת מפי הנער.

השופט כבר קם מכסאו, המשפט הסתיים...

וכי האשמה בי? האם אני המצאתי את חוקי המאסר ואת מושגי בית הסוהר? האם יש דרך אחרת לעבריינים? דיבר השופט יעקב קלטרזון לעצמו, כשהוא מפסיע בחדרו הלך ושוב, בפסיעות עצבניות, כשהוא נושך את שפתו התחתונה, ולוטש עיניים בוחות אל שולחן הכתיבה בביתו, שעליו פרוס מכתב קמוט המואר על ידי אלומת אור, שנזרקה ממנורת השולחן החיננית. נראה עוד פעם מה רצונו ממני, המהם לעצמו, כשהוא מתיישב בכורסתו ונוטל את המכתב בידו... כבר שנתיים ימים חלפו, מאז חרצת עלי את משפטך, לחצי שנת מאסר בכלא תל מונד. ארורים בני האדם אשר חוקיהם המתועבים חיסלוני לעד.

כנער תמים שגנבה אחת מאחוריו, להשביע רעבונו, נכנסתי לתל מונד, וכפושע מועד היודע את כל מעמקי העולם התחתון יצאתי משם. הבטחתיך בשעתו כי לא אשוב עוד לגניבה, ועתה האומנם מסוגל אני לעמוד בכך? הלא מורים רבים היו לי מאז, אשר טמאו את טהרת נפשי ואמללוני לעד, מה עוללת לי! מאז אני מתדרדר במדרון הפשע לאין מעצור, והאחריות לחיי המתועבים על ראשך תחול לעד...

והלא אין דרך אחרת, לחש השופט קלטרזון שוב לעצמו. מה נורא הדבר, והלא נער זה היה נראה באמת כנער תמים אלא שנכשל פעם. עוד זעקתו מהדהדת באוזני... רחמים, חמלה אני אבוד לעד... וכי היתה לפני עצה אחרת? עיניו תהו בחלל ונתקלו בארון הספרים. מבלי משים פתח ספר ועלעל בו אנה ואנה.

לפתע נתקלו עיניו בפסיקה מסוימת "עבד עברי האמור בתורה, זה ישראלי שמכרו אותו בית דין על כורחו או המוכר עצמו לרצונו. כיצד? גנב ואין לו לשלם את הקרן, בית דין מוכרין אותו..." עיניו ריצדו על פני השורות, והוא המשיך לקרוא: "כל עבד עברי אסור לעבוד בו בפרך... כל עבד עברי או אמה עבריה, חייב האדון להשוותן לו במאכל ובמשקה. בכסות ובמדור. וחייב לנהוג בו מנהג אחווה..."

השופט קלטרזון סגר את הספר. על כריכתו התנוססו מוזהבות האותיות "יד החזקה" להרמב"ם. הוא שקע בהרהורים...

...אחימלך ראש בית הדין, בקרית יערים אשר ביהודה, התנוודד לרגע קט על מושבו, ונעץ עיניים חודרות בעלם הצעיר העומד לפניו, שידיו לפותות בידי שני שוטרים כבדי גוף, השומרים על כל תנועה מתנועותיו. ובכן, הנך אומר כי גנבת וטבחת את כבשתו של עמיאל שכנך, כי פקד הרעב את ביתך ולא יכולת לעמוד בפני בכייתם של אחיך היתומים הקטנים. אך אילו לא היית נותן בכוס עינך, אלא עובד ומשתכר לפרנס את משפחתך, לא היית מגיע למצב מביש שכזה. האם תוכל לשלם את דמי השה אשר טבחת?

כסף! וכי מניין לי כסף, אילו היה לי כסף לא הייתי מגיע לגניבה זו, השיב הנאשם ששערותיו הפרועות גולשות על כתפיו, ועיניו משורגות בגידים אדמדמים אשר העידו כי לא נזיר מייך העלם.

"ואם אין לו, ונמכר בגנבתו", חרץ אחימלך בקול קר ומתכתי. מחר יובא העלם להימכר לעבד עברי בבית הדין, והכסף אשר יתקבל תמורתו ינתן לבעל השה. ראש בית הדין קם ממקומו. כל הנוכחים גם הם קמו מכיסאותיהם לאות כבוד.

לרגע השתהה אחימלך, כאילו שכח דבר מה. נא לציין בפסק הדין, כי האדון שיקנה את העבד יחויב לפרנס בכבוד גם את בני משפחת הנאשם, הוסיף טרם עוזבו את טרקלין הדיונים.

שנים עברו... יום אביב שמרביתו כבר חלפה, במרפסת ביתו יושב אחימלך, והוגה בספר התורה הפרוס לפניו.

לפתע צעדים כבדים אך הססניים נשמעים בחצר. לעיני אחימלך נגלה גבר כבן שלושים. עיניו מביעות תום, אך ניכר בהם כי בעליהם עבר סבל רב בימי חייו. בניד ראש קל הראה אחימלך להלך כי הוא רשאי לגשת. כאשר ניצב לפניו ללא תנועה, וידיו חבוקות על לוח ליבו, התבונן בו אחימלך בפליאה. היה בו משהו מוכר אלא שבשום אופן לא יכול היה להיזכר מהיכן הוא מכירו. התזכרני? שאל ההלך.

אחימלך דפדף בזיכרונו על פני אלפי אנשים. דמויות ומאורעות חלפו לפניו בקצב מסחרר. גם נעימת הקול הזכירה לו דבר מה, אך לא מצא עדיין נקודת אחיזה. הוא הניע ראשו לשלילה. לפני שש שנים דנתני להימכר ממכרת עבד. בבת אחת, נזדקר לפני אחימלך, אותו מעשה בעלם פרוע השיער, שנשפט להימכר בעוון גניבת השה מבית רעהו.

עד כמה הוא השתנה חשב אחימלך, ואמר לאיטו: אכן נזכרתי בך, ומה מעשיך כיום? באתי להודות לך אדוני השופט, על ידי המשפט שחרצת עלי, כפי שגזרה התורה הקדושה, שהינך כרגע הוגה בה, שונו כל חיי. האדון אשר נמכרתי לו החזיקני בביתו כבן, והוא אשר גמל אותי משכרותי, הורני את חוקי התורה הקדושה, נתן לי ממיטב אכלו, העסיקני בעבודה אך לא הכביד עלי. הייתי לו כאח וכבן וכתלמיד נאמן. עתה כאשר נסתיימו שנות עבודתי, העניק לי מטוב נכסיו ככתוב בתורה וסכום כסף, להתחיל בו את חיי החדשים. הנני מאושר, יש תכלית לחיי, ומנער הולל הפכתי לעובד חרוץ יודע ספר אשר משפחתו גאה בו. כל שאיפתי כיום לעזור למוכי גורל, כמוני בעבר, ועל כך תודתי לך השופט, אשר דנתני בצדק וביושר כאשר גזרה חכמת האלוקים, הנעלה ממושגי בני אנוש... צלצול שעון הקיר, העיר את השופט קלטרזון מתרדמתו. הוא פקח את עיניו, ומבטו נתקל במכתב המונח לפניו על השולחן. אה! לו הייתי השופט אחימלך! הפטיר באנחת חרישית...

5 . "פִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָרִי" (כ"א, ב')

כה מרומם היה מעמד הר סיני, כה מפעימה היתה קבלת התורה. ההר הבוער באש עד לב השמים, חושך ענן וערפל. קול השופר המאויים, אש הלפידים, עמודי האור. לגיונות מלאכים. שבעת הרקיעים נפתחו לפניהם והשיגו את הנעשה בבריאה כולה: "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, אין עוד!" המעמד בו ניתנה לנו התורה, המקיפה את כל חיי האדם – מעריסתו עד יומו האחרון. דיני מאכל ומשקה, דיני ציציות ותפילין, תרי"ג מצוות. בהר סיני שמעו את הדיברות. מבקשים הם להמשיך ולשמוע מה עליהם לעשות.

במה היינו אנו פותחים את מקבץ הדינים? בהלכות שבת וחג? הלכות השכמת השחר ותפילה? או שמא הלכות איסור והיתר, כשרות וטהרה? ובמה פותחת התורה? "כי תקנה עבד עברי!"

והרי ציצית ותפילין, כשרות וטהרה, שבת וחג, נהגו באותו דור, נהגו מיד. ודיני עבד עברי לא נצרכו להם בדור המדבר. דור עמוס בביזת מצרים וביזת הים. דור אוכלי המן והשליו, דור שלא חסר דבר!

יתר על כן: מי שיודע כיצד התייחסו לעבדים, ולא רק בעולם העתיק. עד לפני כמאתיים שנה. איך התייחסו אליהם בארצות הברית, ולא רק בארצות האיסלם, הודו או סין. איך התייחסו לצמיתים, לווסאלים ולמוזיקים בארצות אירופה וברוסיה. כתשעים אחוז מהאוכלוסייה משוללים היו זכויות אזרח, נתונים להתעללות האצילים והפריצים, מועברים מיד ליד כעדרי צאן ובקר. והנה, הציווי הראשון: "כי תקנה עבד עברי!"

אבל היא הנותנת. דווקא זו המצווה הראשונה, הידיעה הראשונה שיש לדעת על הוראותיה של התורה האלוקית. מהפך חד כל כך, שינוי ותפנית בתפיסת העולם: כל ישראל בני מלכים הם, אין יהודי עבד! כשכיר הוא. אמנם לא שכיר יום ושכיר שנה אלא לשש שנים. ועל האדון לכלכלו, ולדאוג לרווחתו: "כי טוב לו עימך". אם יש לו כר אחד בלבד, יתנו לעבדו! לדאוג לעבד, ולכלכלת בני משפחתו. ואם ירצה העבד להמשיך ולהשהות בבית החם, להתמיד בעבודתו – גם אם לא לנצח, גם אם עד היובל בלבד – מעורר הוא הקפדה: "אוזן ששמעה על הר סיני: כי לי בני ישראל עבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו, תרצעו!"

פרשה זו, לא ללמד על עצמה בלבד יצאה. באה ללמד את בני ישראל איך מסתכלת עליהם התורה, איך צריכים הם להתייחס לעצמם!

והנה העבדות בטלה בדורנו, העבדים שוחררו. אבל רבים כל כך אלו "ההולכים וקונים אדון לעצמם", הופכים עבדים מרצונם: עבדים לעבודתם השוחקת והמתישה, עבדים לרמת החיים הגואה וגואה, ליתרת החובה ולתשלומי המשכנתא, לרכב ולטיול השנתי. עבדים מרצון, עובדי כפיה. אין להם פנאי למשפחה, ואין להם פנאי לילדים. והנורא מכל, אין להם פנאי לעצמם! לא לשיעור

תורה, לא להרצאה מרחיבת אופקים, לא לשיחה משפחתית מגבשת. ולא עד שנת היובל בלבד... ועליהם לדעת, שהפרשה הראשונה שלאחר מתן תורה שוללת את דרכם. שתיכף ומיד בהתחלה הזהירה התורה: לא זו הדרך, תן חרות לעצמך! ואין לך בן חורין, אלא מי שעוסק בתורה!

6 . "אִם-אֲדַנְיוּ יִתֶן-לוֹ אִשָּׁה וַיִּלְדָּה-לוֹ בָּנִים אוֹ בָּנוֹת... וְהוּא יֵצֵא בְּגִפוֹ"
(שמות כ"א, ד')

מבואר בפסוקינו שהאדון יכול לתת לעבד העברי שפחה כנענית ושאלת השאלה מדוע התורה משפילה את העבד עד כדי כך שמותר לו לישא גויה מה שאסור לסתם יהודי?

וביותר גדלה ומתעצמת השאלה לאור מה שמבואר בגמ' בקידושין כ. שהתורה מאד מקפידה על כבודו של העבד וצריך לכבדו ושיהיה כמוך. עד כדי שאם יש לאדון רק כרית אחת העבד צריך לשכב בה ולא לאדון, וא"כ מדוע התורה מתירה להביא לו שפחה כנענית?

והנראה בזה שכתב הרמב"ם פ"ג מהל' עבדים שרק נמכר בגניבתו אדונו יכול לתת לו שפחה כנענית אבל מוכר עצמו אין האדון יכול לתת לו שפחה כנענית וצריך לבאר מה הטעם בזה?

והנראה בביאור הדברים וכן כתב הרלב"ג כאן שהנה כתוב בגמ' סוטה מז. "אמר רבי יוחנן שלשה חינוות הן חן מקום על יושביו חן אשה על בעלה חן מקח על לוקחו" ז"א אפילו שהחפץ הוא לא טוב אבל אם הלוקח לקחו אזי הוא מוצא חן בעיניו מאד. אדם עני שגונב מעשיר הוא מזלזל בקשר שבין האדם לממונו ולכן הוא גונב ממנו להחיות נפשו. מדה כנגד מדה נותנים לו אשה וילדים ובסוף הו' שנים שנקשרה נפשו באשה וילדים מצווים עליו לעזוב את אשתו והילדים. אחר פרידה כואבת כזאת הוא כבר לא יפריד בן אדם לממונו שהרי כמן ש"חן אשה על בעלה" כך גם "חן מקח על לוקחו".

תורתנו הקדושה, יקרה מפנינים! (כא, ב)

תורתנו הקדושה, יקרה מפנינים!

6 . כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי... אִם בְּגֵפוֹ יָבֵא בְּגֵפוֹ יֵצֵא אִם בְּעַל אִשָּׁה הוּא וַיֵּצֵאָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ: אִם אֲדֹנָיו יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה וַיִּלְדָּה לוֹ בָּנִים אוֹ בָנוֹת, הָאִשָּׁה וַיִּלְדֶּיהָ תִהְיֶה לְאֲדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְּגֵפוֹ: וְאִם אָמַר יֵאמָר הָעֶבֶד אֶהְבֵּתִי אֶת אֲדֹנִי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בְּנֵי לֵא אֵצֵא חֲפָשִׁי... וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אֲזָנוֹ בַּמַּרְצֵעַ וְעֶבְדוֹ לְעַלְמִם: (שמות כ"א ב' – ו').

ידוע הדבר ומפורסם העניין שתורתנו הקדושה מכונה "מים שאין להם סוף" והיא נדרשת בפרד"ס ביאורים ופרד"ס דפרד"ס ומכל מילה ואות ותג שבה ניתן ללמוד הלכות וחידושים רבים כפי שדרש רב חסדא בגמרא על המילים "קווצותיו תלתלים" – שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ שבאותיות התורה תילי תילים של הלכות (עירובין כ"א ע"ב), וכן מצאנו בגמרא שרבי עקיבא היה דורש "כתרי אותיות" (מנחות כ"ט ע"ב).

בפרשת השבוע אנו רואים דוגמה נפלאה לכך, כאשר בין שורותיה של פרשייה העוסקת בנושא תמים ולא נעים [מכירת עבד עברי] זרועים חמישה פנינים יקרים וקדושים – הגדושים ביראת אלוקים ומוסר השכל רם ונישא, ושווים יותר מכל הון וממון ודמיון שבעולם – ואלו הם:

= פנינה ראשונה =

7 . אִם אֲדֹנָיו יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה וַיִּלְדָּה לוֹ בָּנִים אוֹ בָנוֹת, הָאִשָּׁה וַיִּלְדֶּיהָ תִהְיֶה לְאֲדֹנֶיהָ (כ"א ד').

* אִם אֲדֹנָיו – ה'.

* יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה – משפיע על האדם שפע.

* וַיִּלְדָּה לוֹ בָּנִים אוֹ בָנוֹת – נהיה לאדם הצלחות והישגים.

* הָאִשָּׁה וַיִּלְדֶּיהָ תִהְיֶה לְאֲדֹנֶיהָ – צריך האדם להפוך את כל השפע וההצלחות, לכלי עזר בעבודת ה'.

פירוש: כל אדם באשר הוא, יש לו מתנות רבות שקיבל מהבורא. בריאות, אישה, ילדים, בית, מעמד חברתי וכו'... כמובן שבהתחלה האדם אומר לה' תודה על כל

מתנה ומתנה שהבורא נותן לו. על האישה המעולה, הדירה הנפלאה, הילדים המתוקים... אלא שאט אט האדם מתרגל לכל הטוב המקיף אותו ומסתכל עליו כמובן מאליו, והוא שוכח מעט את נותן המתנה – את הבורא.

התופעה מצויה יותר "בשעת צרה" כאשר האדם נקלע למשבר ורואה שסיכויי הצלחתו קלושים ותלושים, והוא מבקש את עזרת הבורא. באותו רגע רעוע הוא מרגיש את אפסיותו וקטנותו מול הבורא הגדול – והוא מנסה לשכנע את הבורא הכל יכול שיושיעו מצרתו, והוא מבטיח לה' שמהיום הוא יהיה יותר בסדר. אך לאחר שהישועה באה והצרה עברה והסכנה חלפה – ההתלהבות הרוחנית שלו נעלמת ונמוגה, והקשר הטרי שלו עם הבורא מתקרר ומתדרדר מתערער ומתפורר.

מספר תלמיד חכם אחד שיום אחד הגיע לפתח ביתו יהודי וביקש ממנו שיעשה לו "התרת נדרים". שאל הרב את היהודי במה בדיוק מדובר? והיהודי השיב: בזמן מלחמת המפרץ גרתי ברמת גן באזור שבו ראיתי היטב את הטילים ואף שמעתי את פיצוצי הסקאדים, והיו פעמים שבאמצע הלילה הייתה אזעקה – ועד שקמתי והתמקמתי בתוך החדר האטום הטיל כבר הספיק לנחות ולהתפוצץ, והייתי עד לפטריית האש ולרעש וההדף הגדול.

כבוד הרב, באותה תקופה הפחד שלי היה נורא! העתיד היה מעורפל ולא ידעתי מה יהיו תוצאות ההפגזה הבאה של הרודן והצורר סדאם חוסן ימ"ש וכל שכמותו, וביקשתי מה' שיושיע אותי מהפחדים ויתן לי רוגע נפשי, וכדי לרצות את ה' לקבל את בקשתי – נדרתי נדר להתחיל לשמור את השבת. אך כעת המלחמה נגמרה והבעיה נפתרה, ואני מבקש מהרב שיעשה לי "התרת נדרים" על זה שנדרתי לשמור שבת.

הנה לנו סיפור חמוד המשקף הרבה בני אדם, שבשעת צרה הם מתקרבים לה' ומבקשים ממנו ישועה ועזרה – ולאחר שהצרה חלפה הם מתרגלים לישועה ושוכחים את המושיע, את הבורא. באה פרשתנו ומזכירה לנו:

אם אֲדַנְיוּ יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה – אם הבורא משפיע על האדם שפע...

וְיִלְדָה לוֹ בָּנִים אוֹ בָּנוֹת – האדם מקבל ישועות והצלחות והישגים...

הָאִשָּׁה וַיִּלְדֶּיהָ תִּהְיֶה לְאֹדֶנֶיהָ – גם לאחר שקיבל האדם את הישועה – עליו לזכור תמיד את "האדון המשפיע" ולהפוך את כל השפע וההצלחות לכלי עזר בעבודת ה', ולא לעשות מהשפע עיקר – ומהבורא טפל חלילה.

ואיך באמת הופכים את השפע לכלי עזר בעבודת ה'?

זכית למתנה הנפלאה שנקראת ילדים? תעניק להם חינוך יהודי "מושלם", ותשמח את הבורא בפירותיך המתוקים... זיכה אותך ה' לקנות בית? תפאר אותו במזוזות מהודרות, תקדש אותו ותלמד בו תורה, תכניס אורחים "עם לב שמח"... זכית לראייה טובה? תקדש את העיניים ותשמור אותן ממראות שאינן טהורות, תביט על ספר תורה, תברך ברכת הלבנה על ראיית הירח פעם בחודש...

תהפוך את כל המתנות הנפלאות לכלי עזר בעבודת ה', וכפי שאנו אומרים בכל יום "ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו". ואין ספק שאם אנו נבראנו אך ורק לכבוד ה' ולעשות רצונו, על אחת כמה וכמה שחובתנו להשתמש באביזרים וכלי העזר שקיבלנו מה' – למטרה רוחנית ועבודת ה'.

נ.ב. אין זה סותר שמותר להנות מהעולם ותענוגותיו. אלא שחובה על האדם היהודי להבין שגשמיות זה דבר טפל "שקיבלנו מהבורא" כדי לסייע לנו לשמור על תקינות בריאות הנפש – וזה מאפשר לנו הרחבת הדעת ומילוי כוחות, "לצורך קיום המצוות ועבודת הבורא".

= פנינה שניה =

8 . אִם בְּגִפּוֹ יָבֵא בְּגִפּוֹ יֵצֵא אִם בְּעַל אִשָּׁה הוּא וַיֵּצֵאָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ: (כ"א ג').

ויצאה אשתו עמו – וכי מי הכניסה שתצא? אלא... שהקונה עבד עברי חייב במזונות אשתו ובניו (רש"י שם).

סוד ויסוד אדיר וכביר גנוז כאן, אשר הוא בעצם "מפתח הישועות" לכל יהודי. מה כוונת החזן הפייטן והפטפטן?

התורה הקדושה מגלה לנו שמי שהוא "עבד עברי", הבוס שלו צריך לדאוג למזונות כל בני ביתו. ואין ספק שזה גם בעבודות לה' יתברך.

אדם שמכניע את עצמו לה' והופך להיות עבד נאמן לבורא, הרי שהאדון שלו "בורא עולם" דואג לו ולבני ביתו למזונותיו והוצאותיו, וממלא את צרכיו ומשאלותיו. וככל שהאדם מגביר את ההתבטלות שלו אל הבורא ומעמיק את החיבור עם התורה ומצוותיה, כך גם צינור השפע שלו מתרחב ומתעצם, עד כדי כך שהוא אפילו יכול לדרוש מה' לשנות את נתוני העולם, וזהו הסוד של "צדיק גוזר וה' מקיים". רוצים קצת מסמכים כדי לחדד את הראייה ולהבין לאיזו עוצמה יכול להגיע אדם יהודי שפיתח קשר מושלם עם הבורא?

מבואר במדרש שבתקופתו של רבי שמעון בן שטח היה לאנשים יראת שמים, והם זכו לברכה גדולה. גרעיני החיטים היו בגודל של אגוזים, גרעיני השעורים בגודל של גרעיני הזיתים, והעדשים בגודל של דינרי זהב (ויקרא רבה בחקותי, לה).

אך למרות הברכה הגדולה, פעם אחת הייתה גזירה והגשמים לא ירדו. ראו אנשי הדור שהמצב קשה, ובקשו מהצדיק חוני המעגל שיתפלל עבורם על הגשם.

התפלל חוני (תפילה רגילה), ועדיין לא ירדו גשמים. הבין חוני שיש גזירה קשה – ודרוש כאן יותר מתפילה רגילה. מה עשה אותו צדיק?

לקח מקל וסימן איתו עיגול על החול, ונעמד בתוך העיגול – ואמר: ריבוננו של עולם. בניך שמו פניהם עלי, שאני כבן בית לפניך. נשבע אני בשמך הגדול שאיני זו מכאן, עד שתרחם על בניך – ותוריד להם גשמים. מיד התקדרו השמים בעננים, והחל "לטפטף" גשם חלש. ראה חוני שהגשם יורד מאוד חלש, והמשיך בתפילתו – וכה אמר: ריבוננו של עולם. לא כזה גשם ביקשתי, אלא גשם שימלא "בורות שיחין ומערות". באותו רגע החלו לרדת גשמי זעף בשצף קצף. ראה חוני שכעת הגשם "עז מדי", והמשיך בתפילתו ואמר: ריבוננו של עולם. לא כזה גשם ביקשתי, אלא "גשמי רצון ברכה ונדבה". מיד התמתן הגשם וירדו גשמי ברכה, עד שנאלצו כולם לצאת מירושלם ולעלות להר הבית מפני שפע מי הגשמים (תענית ג' ח').

מעשה דומה מצאנו על רבי חנינא בן דוסא שהיה הולך בדרך וירד עליו גשם והגשם ציערו מאוד. נשא רבי חנינא את עיניו לשמים, ואמר: ריבונו של עולם. כל העולם בנחת (מהגשם) וחנינא בצער? מיד פסק הגשם.

לאחר שהגיע רבי חנינא לביתו, נשא עיניו לשמים ואמר: ריבונו של עולם. כל העולם בצער (מחוסר גשם) וחנינא בנחת? מיד חזר הגשם.

על המעשה הזה אמר רבי יוסף: כל כך גדולה מעלתו של רבי חנינא בן דוסא, עד כדי כך שהוא הצליח לעקוף את תפילתו של כהן גדול ביום הכיפורים, [שהיה מתפלל בקודש הקודשים שלא ישמע ה' את תפילת עוברי דרכים – ולא יעצור בגלל צערם את הגשם, מחמת שכלל הציבור זקוק לו]. (יומא נג:).

באותו נושא מסופר בגמרא, שכאשר רבי יהודה היה חולץ את נעלו – כבר היה יורד גשם (תענית כד:). [רש"י מפרש שחליצת הנעל מראה על כך שהאדם בצער].

הסיפורים הללו הפזורים בתלמוד מראים לנו שמי שהופך את עצמו "לעבד נאמן לבורא" – לא רק שהאדון הגדול הוא למזונותיו – אלא הבורא ממלא גם את כל משאלותיו ובקשותיו, וכפי שהעיד חוני המעגל על עצמו ואמר לבורא בתפילתו "בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך"... פירוש: הם יודעים שיש לי אצלך פרוטקציה מלאה והנך ממלא את כל בקשותי.

אכן, חיזוק הקשר עם הבורא ואדיקות מלאה במצוותיו, זו הסגולה הזולה והבדוקה ביותר, לכל הישועות!!!

= פנינה שלישית =

9 . אִם בָּגַפוּ יָבֵא בָּגְפוּ יֵצֵא אִם בַּעַל אִשָּׁה הוּא וַיֵּצֵא אִשְׁתּוֹ עִמוֹ: (כ"א ג').

שואל רש"י: ויצאה אשתו עמו. וכי מי הכניסה שתצא?

ועונה "התוספות ישנים": אשה ובעל זו אחדות גמורה, ובצרתו צר גם לה, וכאשר בעלה נמכר לעבד – עול העבדות כואב גם לה.

וכשבעלה יוצא לחירות, כאילו גם אשתו יוצאת עימו – שמעתה גם לה נהיה קל יותר (רב פנינים בשם ת"י).

התורה הקדושה מגלה לנו איך אמור להראות בית יהודי תקין, שהקשר שלו מבוסס על "קשר נפש". אחדות גמורה בטוב וברע, בשמחה וגם בתוגה, ולא רק כשהכל ורוד ותקין והבית נוסע על מי מישרים.

וגם כאשר הבעל נמכר לעבד... האישה לא חשה בטוב... על הבעל רובץ עול גדול... האישה בחדר לידה... בכל פעם שיש קושי לאחד מבני הזוג – הצד השני צריך להיות ער וכואב את אותו כאב ולעמוד ולסייע כפי כוחו, ולחוש ולהרגיש את צער בן הזוג.

מסופר על הרב אריה לויין שהגיע פעם עם אשתו אל הרופא, ואמר לו: דוקטור! "הרגל של אשתי כואבת לנו". הרגל היא שלה, אבל הכאב הוא של שנינו. כך חי אדם תורני. הוא מחובר עם בן זוגו וחש את תחושותיו, לא פחות מתאומי סיאם המחוברים ומרותכים אחד לשני – וחיים על לב אחד, שהאחדות והרגש ביניהם מושלמים.

האמת היא שכולם מבינים את הדברים הללו והרמה הזו, אלא שהם נזכרים בה באיחור מעט – וכפי שרואים בסיפור הבא:

הרב ניסים יגן זצ"ל היה רגיל להתארח אצל משפחה מסוימת כל פעם שהזדמן לעירם לצורך מסוים, והוא מספר כך:

הרבה פעמים כאשר הגיע לבית המארחים, בעלת הבית הייתה מייללת בפני: אני סובלת מבעלי... הוא חסר רגש והשכלה... לא מתחשב בי... מעולם לא הייתה לי טיפת נחת ממנו.. האישה בכתה בפני והתלוננה על בעלה תלונות קשות מאוד.

עברו ימים חלפו שנים ויום אחד אני מקבל בשורה לא טובה, הבעל של אותה אישה נפטר בתאונת דרכים – וצריך ללכת לנחם. התארגנתי מיד ליציאה, והייתי בטוח שהמלאכה לא כל כך קשה. סוף סוף האישה הייתה כל הזמן טעונה כל הזמן על בעלה, היא טענה שאין לו השכלה... שמעולם לא היה לה ממנו טיפת נחת וכו', ומסתבר שהיא לא רואה את פטירתו כאבידה גדולה.

והנה אני מגיע למקום ומנחם ומעודד, ולפתע אשתו של המנוח אומרת לי בכאב גדול ומתוך דמעות: בעלי היה כל עולמי... בחור מיוחד... הוא נסך בי ביטחון ועמד תמיד לימיני... היה אבא טוב... איך אסתדר בלעדיו...

הסיפור הזה מראה לנו בדיוק את המצב האמיתי של האדם. בתוך תוכו הוא אוהב את בן זוגו, הרי לפני החתונה הוא חקר אחריו ובחר בו לשותף לחיים מתוך כל המיליארדים, ואין ספק שהיו לכך סיבות טובות. אלא שבמשך החיים דוחק השעה ועול הצרות מטשטשים מעט את חושיו ומאפילים על זוהרו של בן זוגו, ולכן רק לאחר הפטירה מבחינים בחסר הגדול וגודל האבידה.

באה הפרשה ומלמדת אותנו: בני זוג צריכים להיות מאוחדים לא רק שטוב – אלא גם בזמנים הקשים – ואפילו במצב של עבדות. חובה תמיד לשמור על אחדות ונשיאה בעול ולא לתת לנתוני השטח הקשים לחצוץ בין בני הזוג ולשחוק להם את הקשר.

ברשות הרבים וברשות היחיד וברשות הקוראים וכל המסובים, נכניס כאן ממתק מאוד טעים וחמים ונעים, הקשור לעניין:

חתן – אותיות "נחת".

כלה – אותיות "הכל".

האותיות של חתן + כלה,

יוצרות את המילים "תן לה – כח"!

מה הפירוש?

לחתן – יש נחת מלאה. הוא הבוס הרשמי והבלעדי, הוא נותן את הטון והצביון ורוח ההשקפה בבית, ומרותו "העדינה והנעימה" פוזרה על בני הבית.

לכלה – יש הכל. בעלה התחייב לה בכתובה על מזונותיה ומילוי צרכיה, ולא מוטל עליה עול הפרנסה ושאר טרדות.

מצד שני...

לחתן – אין "הכל", שהרי עול הפרנסה והאחריות הרוחנית לצביון הבית רובצים על כתפיו – והוא תלוי בחסדי הבורא.

לכלה – אין "נחת", משום שהיא תלויה בחסדי בעלה. אם הוא יהיה רחום וחנון והגון ובעל טוב, אשריה. אך אם הוא יהא עריץ ופריץ ודורסני ורומסני, אין אומללה יותר ממנה.

והשאלה נשאלת: אם לכל אחד יש פלוס אחד ומינוס אחד, הרי שזה מתכון לחורבן ובלגן והרבה אש ותמרות עשן. אם כן כיצד ניתן לגשת לחתונה ולעשות שותפות עד 120?

התשובה פשוטה: כאשר מערבבים את החתן והכלה ביחד ומאחדים ביניהם – הרי שאחד משלים את חיסרון השני והם נהיים כוח אחד מושלם וחזק, וזה גם רמז באותיות "חתן כלה". אם מערבבים את האותיות של "חתן + כלה", מקבלים את המילים "תן לה – כח"! אם היא נותנת לו והוא משקיע בה וכל אחד חי את טובת השני בלב ונפש, זהו הכוח המאחד והמעודד. ואת זה בעצם חקקה התורה בתוך המילים "וְדַבַּק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד" (בראשית ב' כ"ד).

= פנינה רביעית =

10 . אִם בַּעַל אִשָּׁה הוּא, וַיֵּצֵאָהּ אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ: (כ"א ג').

אם בעל אשה הוא – מה שאדם אוגר, עם מה שהוא מתקשר ומתחבר וכורת ברית נישואין...

וַיֵּצֵאָהּ אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ – זה מה שהוא לוקח לעולם הבא.

האדם בימי חייו יכול לאגור ממון ולצבור רכוש מהודו ועד כוש, אך הכל קשקוש ויישאר בעולם נטוש, ולאחר מותו הוא לא ייקח איתו לעולם האמת אפילו מקל של סוכריה על מקל. מה בכל זאת האדם כן לוקח?

מעשה במונבז המלך שבזבז אוצרותיו ואוצרות אבותיו בשנות בצורת [שחילק מזון לעניים ורעבים], וְחָבְרוּ עָלָיו אָחָיו וּבֵית אָבִיו וַאֲמָרוּ לוֹ: אַבּוֹתֶיךָ גִּנְזוּ וְהוֹסִיפוּ עַל שַׁל אַבּוֹתֶם, וְאַתָּה מִבְּזוֹזִים? אָמַר לָהֶם: אַבּוֹתַי גִּנְזוּ לְמַטָּה, וְאֲנִי גִנְזַתִּי לְמַעְלָה... אַבּוֹתַי גִּנְזוּ בְּמִקּוֹם שֶׁהֵיךְ שׁוֹלְטֵת בּוֹ, וְאֲנִי גִנְזַתִּי בְּמִקּוֹם שֶׁאֵין הַיָּד שׁוֹלְטֵת בּוֹ... אַבּוֹתַי גִּנְזוּ

דבר שאין עושה פירות, ואני גנזתי דבר שעושה פירות... אבותי גנזו ממון, ואני גנזתי אוצרות נפשות... אבותי גנזו לאחרים, ואני גנזתי לעצמי... אבותי גנזו לעולם הזה, ואני גנזתי לעולם הבא... (ב"ב י"א ע"א).

תשובה חדה כתער ענה מונבז המלך לבני משפחתו! הוא ניתח בשלמות את הפעולה הנפלאה הטמונה במעשה הצדקה שעשה, ופקח את עיניהם לראייה אמיתית.

ומה בעצם בלבב את משפחתו של מונבז בהתחלה? צורת ההסתכלות. משפחתו של מונבז הסתכלה על "הפעולה הטכנית", על החיסרון הגשמי שבצדקה, ואילו מונבז לימד אותם להביט "מאחרי הקלעים", ולהסתכל לתוך המעשה במבט פנימי.

נ.ב. גם הפקדה בבנק בתוכנית חיסכון זה "הפסד". שהרי עד עכשיו היה לי בארנק מליון ואחד דולר, ועכשיו הארנק ריק. היש הפסד גדול מזה? אלא מה, כולם יודעים לדקלם שהכסף לא הלך – ובסך הכל הפקיד הכניס אותו למערכת השומרת לנו על הכסף – ואפילו מכניסה רווחים.

מונבז מלמד אותנו שכך צריך להביט על כל השקעה רוחנית! נתינת צדקה איננה הפסד – אלא היא "תוכנית חיסכון" שפתחנו, ואת הקרן נקבל בעולם הבא – ומפירות ההשקעה נהנה עוד בעולם הזה. (לאו דווקא בהצלחה בפרנסה, אלא זה גם יכול להיות "הצלחה בבריאות" – ומניעת מקרים קשים, וכפי שאנו אומרים בתפילה "זורע צדקות – מצמיח ישועות").

וזה בעצם מה שאמר החכם מכל אדם, "חֲכָם לֵב יִקַּח מְצוֹת" (משלי י"ח). שלמה המלך טמן במילה אחת את כל הסוד: "חֲכָם לֵב יִקַּח מְצוֹת". מי שעושה מצוות – הוא בעצם לוקח, וכלל לא מדובר בהפסד. שהרי הרווח הוא גם בעולם הזה, וגם בעולם הבא. ומה יותר מוצלח מזה?

11 . וְאִם אָמַר יֹאמֶר הָעֶבֶד אֶהְבֵּתִי אֶת אֲדֹנָי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בְּנֵי לֵא
אֵצֵא חֶפְשִׁי... וְרִצַּע אֲדֹנָיו אֶת אֲזֵנוֹ בַּמֶּרְצֵעַ וְעִבְדוֹ לְעֶלְם: (כ"א ה' ו').

האדון זה הבורא – והעבד הוא האדם היהודי, וכפי שנאמר "כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
עֲבָדִים... אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" (ויקרא כ"ה נ"ה).

אלא שפעמים העבד שוכח מאדונו ובורח מתפקידו ומתעלם מהבורא ומצוותיו. מה
עושה האדון? וְרִצַּע אֲדֹנָיו אֶת אֲזֵנוֹ בַּמֶּרְצֵעַ – וְעִבְדוֹ לְעֶלְם. אדון העולם נותן
לחוטא עונש ועושה לו "תזכורת", ואז בשעת צרה כבר מתעורר האדם מתרדמתו
ונזכר בבוראו ובתכלית ביאתו לעולם.

והמסר חד וברור כראש הגפרור ומעוגן בחז"ל ללא ערעור: צרות באות – רק
בגלל שמתרחקים מה', ובעצם הם לא נועדו להתעלל בנו חלילה. ומי שחכם ומבין
זאת, בשעת צרה לא רק שהוא לא נשבר ומתרחק מה' – אלא הוא גם מתחזק
יותר במצוות ובלימוד התורה, ולא מחפש כל מיני פתרונות קש אצל קוראים
בקפה ופותרים בתה ומעיינים בקקאו ועושים קולות של מיאו ומנסים להציג כוחות
כמו של הנביא אליהו, ועל הדרך הם סוחטים לפציינט את הארנק והופכים אותו
לדק ומצומק.

שאלה לסיום: אחרי שזכינו לראות את חמשת היסודות הללו הנפלאים והמאלפים
– אשר נרמזים בפרשת "מכירת עבד עברי", האם אנו לא מתחברים יותר
לכותרת המאמר וחשים אותה היטב?

12 . "כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי" (כא,ב)

מדוע פתחה התורה והקדימה לכל משפטיה דוקא את ענין העבד? מתרץ רבי חיים
שמואלביץ זצ"ל, שהואיל ורק עתה יצאו ישראל ממצרים, ועדין חשים הם את
עצמת המכות שבהן נחבט גופם, זה הזמן המתאים ביותר לבאר את כל ענין
העבדות ולהורות להם כיצד נראה עבד על פי התורה הקדושה.

משל למלך שמרדו בו והוא נאלץ להמלט מארמונו, כשרק בגדיו לעורו.

המורדים הדקו את טבעת החנק סביבו, ובלית ברירה, כשהבחין שהוא כמעט נתפס, הוא מהר לנקוש על דלתו של בית שהזדמן לפניו וקרא לבעל הבית: "אנא, הצל אותי!".

בעל הבית, שהבין את המצוקה הנוראה, בה הוא נתון, הורה לו לשכב במהירות ופרש מעליו ערמת שקים ובלויי סחבות שהיתה לו בביתו.

לא חלפו חמש דקות, וכבר נשמעו נקישות עזות על דלת הבית: "איפה הוא?" בעל הבית נגש לפתח: "את מי אתם רוצים? במה אוכל לעזור?" "זוז" – שאגו הפורעים, וכבר נכנסו פנימה והחלו לנקוש על הקירות ועל הארונות בקתות הרובים שלהם, כדי להבחין היכן יש דלת כפולה.

אחד מהם הבחין בערמת הסחבות שהיתה מנחת בפנת החדר, והכה עליה נמרצות, אך בנס לא העלה על דעתו לחפור בה ולגלות את מי שמסתתר בתוכה.

לבסוף התיאשו המורדים ופנו ללכת, וכשהשתרר במקום שקט, העז המלך לצאת, עדין רועד וחוויר כסיד.

"הצלת את חיי", לחש למצילו, נותר בבית עוד יומיים, וכשהתרחקו עוד הפורעים, יצא למקום אחר.

חלפו חודשים ספורים, המרד דוכא – והמלך שוב ישב בהדר על כסאו.

אחת מן הפעולות הראשונות שעשה, היתה, כמובן, לקרוא למצילו, על מנת לגמול לו על מה שעשה עבורו.

"הצלת את חיי", אמר לאיש כאשר עמד לפניו, "מה ביכולתי לעשות עבורך?".

"תודה לך אדוני המלך, אך איני חסר דבר... מכל מקום, אם זוכה אני לדבר אתך, מסקרן אותי לדעת כיצד הרגשת תחת ערמת הסחבות שהנחתי עליך, כשהחרבות הכו מעליך?".

למשמע הבקשה האדים המלך כולו: "איך אתה מדבר? הלא תבוש!", ומיד פקד על העבדים שלפניו: "הוציאוהו למוות בתליה!".

"אדוני המלך", פער האיש את פיו בתדהמה, "אני חוזר בי מהשאלה... אין המלך צריך לענות לי... רחם עלי, נהג בי כאלו לא שאלתי מאומה..."

אך המלך לא נרגע: "אי אפשר למחק את מה שדברתי! זוהי חוצפה איומה שאתה עתיד לתת עליה את הדין!"

לא הועילו כל בקשות הרחמים, והאומלל הובהל לכיכר העיר בטקס מרשים, על צוארו הונח חבל התליה, והספירה לאחור החלה, כשהמלך עצמו מופקד על הארוע כולו מקרוב.

כשאמר התלין את הספרה "שתים" וכפסע היה בינו לבין המות, נגש אליו המלך, הסיר את החבל מעל צוארו ואמר לו כשחיוך על פניו: "כעת יודע אתה כיצד הרגשתי?!... לעולם לא היית מבין זאת, אלמלא היית חווה זאת על בשרך..."

מלים רבות אינן יכולות להסביר מה פשר המושג "עבדות", אך עם ישראל, אשר זה עתה יצאו מעבדות לחרות מבינים זאת היטב על בשרם, לפיכך בחרה התורה לפתוח בצווי זה, בטרם ילכו המאורעות שארעו להם וישקעו בנבכי ההיסטוריה ובתהומות השכחה.

13 . "וְהִגִּישׁוּ אֲדָנָיו אֶל-הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוּ אֶל-הַדֹּלֶת אוּ אֶל-הַמְּזוּזָה וְרִצְעוּ אֲדָנָיו אֶת-אָזְנוֹ בַּמְרִיעַ" (כא,ו)

כידוע, מדובר באדם שנמכר בגנבתו או שמכר עצמו לעבד, ואינו רוצה לצאת לחפשי לאחר שש שנים.

רוצעים דוקא את אזנו, משום: "אזן זאת ששמעה על הר סיני לא תגנב, והלך וגנב, תרצע, ואם מוכר עצמו, אזן ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים, והלך וקנה אדון לעצמו, תרצע".

ולכאורה, אם זו הסבה לרציעה, מדוע רוצעים את אזנו של הגנב רק לאחר שש שנים, ולא מיד לאחר שנתפס בגנבתו? ומדוע דוקא על הדלת או על המזוזה? רבי בן ציון סנה ממאנסי באר את הדברים על פי משלו הידוע של ה"שערי תשובה" (שער א אות ב): אסירים שישבו בכלא, חפרו חפירה, יצרו לעצמם מנהרה, וברחו דרכה כולם אל החופש.

רק אחד מהם נותר בכלא ולא ברח אתם.

"בא שר בית הסהר וראה מחתרת חתורה והאיש ההוא עודנו עצור, ויך אותו במטהו.

אמר לו: קשה יום! הלא המחתרת חתורה לפניך ואיך לא מהרת להמלט על נפשך?" ויש להבין: מדוע כעס עליו השומר? איזו רעה עשה האסיר בכך שלא ברח? התשובה היא, שבזה שהוא לא ברח – מראה האסיר שלא אכפת לו שהוא בכלא.

הנמשל של ה"שערי תשובה" מדבר על עשרת ימי תשובה, שבהם מוטל על האדם לנצל את ההזדמנות – את החובה ואת הזכות לחזור בתשובה, בעת שהמחתרת חתורה לפניו, ששערי תשובה פתוחים.

אף את ענין עבד עברי נתן להבין על פי משל זה: רוצעים את אזנו דוקא על הדלת, כרמז על כך שהדלת היתה פתוחה לפניו – הוא סיים שש שנות עבדות, ויכול היה לצאת לחפשי, אך הוא לא רצה לצאת! ומכאן גם התשובה לשאלה מדוע לא רצעו את אזנו מיד לאחר שגנב, אלא רק אחרי שש השנים: מכירתו לעבד היתה אמורה להיות עונש עבורו, אך בכך שהוא אינו רוצה לצאת, הוא מראה בעליל שאין במכירה זו כל עונש עבורו.

רציעת האזן היא, אפוא, עונש גם על הגנבה שבצע.

14. "אך אם יום או יומים יעמד לא יקם כי כספו הוא" (כא, כא)

ישנם אנשים שבאים להתפלל בבית הכנסת ביום הכפורים ובראש השנה, אך תפלתם נסבה על פרנסה, ורק על פרנסה.

הם רוצים כסף, וכסף וכסף.

הם אינם מבקשים בתפלתם על רוחניות, לא 'בוער' להם במיוחד לבקש מחילה על העוונות, והמלכת ה' ממש לא מענינת אותם.

רק כסף.

תפלה שכזו – אומר "ילקוט הגרשני" – לא תענה, והדבר נרמז כאן בפסוק: "אם יום" – זה יום כפור, "או יומים" – אלו ב' ימים של ראש השנה, יעמוד בהם האדם

בתפלה רק על כסף, אזי "לא יקם כי כספו הוא" – לא תתקבל תפלתו ולא תתקים בקשתו, כי רק כסף בקש...

15 . "וַאֲשֶׁר לֹא צָדָה וְהֶאֱלָקִים אָנָּה לְיָדוֹ" (כא, יג)

רש"י: במה הכתוב מדבר? בשני בני אדם, אחד הרג שוגג ואחד הרג מזיד, ולא היו עדים בדבר שיעידו, זה לא נהרג וזה לא גלה, והקב"ה מזמנן לפונדק אחד, זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם, וזה שהרג שוגג עולה בסולם, ונופל על זה שהרג במזיד והורגו, ועדים מעידים עליו, ומחייבים אותו לגלות. נמצא זה שהרג בשוגג גולה, וזה שהרג במזיד נהרג

המקרה המתואר בדברי רש"י מוכיח כי הקב"ה מנהל את העולם בתזמון מוחלט, וכי לא נתן להמלט מעשית רצונו, ואף כאשר אדם משוכנע, שהוא הצליח להסתיר את המעשה שעשה, ועין אדם לא הבחינה בכך, דואג היושב בשמים לזמן אותן למצבים שבהם יהיה חייב לבצע את המוטל עליו.

אולם – הקשה ה"פענח רזא" – בענין אחד בכל זאת נראה לכאורה, שאותו רוצח במזיד אינו נענש ככל רוצח אחר, המבצע את מעשה הרציחה שלו קבל עם ועדה: סוג המוות שהוא מקבל – בעוד שאר הרוצחים נענשים בסיף, רוצח זה מת בסקילה! וקשה, היתכן שאין הקב"ה ממית אותו בעונש הקבוע לרוצחים?

הוא מקשה והוא מתרץ: אין זאת אלא שהרוצח בשוגג שנפל עליו מן הסולם, נופל כשסכין בידו, ותוך כדי נפילה הוא חותך לרוצח במזיד את ראשו – כך, שהוא מקבל בדיוק את העונש שהיה מגיע לו.

16 . "וַאֲשֶׁר לֹא צָדָה וְהֶאֱלָקִים אָנָּה לְיָדוֹ" (כא, יג)

לכאורה ראינו בפרשתנו שאדם אשר הרג בשוגג צריך לנוס לעיר מקלט, וכידוע מתחבא שם עד שיפטר מין העולם הכהן הגדול, וראינו שיש חיוב לתלות שלטים בדרך המורים לאיזה כיוון נמצא העיר מקלט.

נשאלת השאלה לעניין ביכורים שמעלים לבית המקדש לא ראינו שמצוי שחייבים לשים שלטים להודיע הדרך לבית המקדש א"כ למה גבי עיר מקלט כן חייבו חכמים לשים שלטים בדרך?

אלא התירוץ הוא כזה: כשאדם הולך עם הטנא ביגו ורוצה לעלות לבית המקדש שואל הוא את האנשים היכן הוא בית המקדש?

עונים לו: וכי מה הצורך שלך בבית המקדש??

עונה להם להביא ביכורים באתי.. יוצא פירסום בין האנשים על דברי מצווה...

אבל גבי הנס לעיר מקלט אין צורך לפרסם את הנושא כ"כ לכן חייבו לשים שלטים.

17 . "וּרְפָא יִרְפָּא" (כא, יט)

בנו של המגיד הירושלמי רבי שלום שבדרון חלה פעם במחלת השעלת.

באותם ימים היתה זו מחלה לא קלה ומי שנדבק בה היה במצב סכנה.

לקח רבי שלום את בנו אל הגאון רבי אברהם ישעיה קרליץ, בעל ה"חזון איש" כדי שהרב יברך את החולה ויתרפא.

שמע ה"חזון איש" את הדברים, פנה לרבי שלום ואמר: קח את בנך אל נחל הירקון ושוט עימו מעט בסירה, האויר הצח בינות לעצי האקליפטוס הצומחים על גדת הנחל יסייעו לבנך וירפאו אותו מחוליו.

עשה רבי שלום כאשר ציוה עליו ה"חזון איש", נטל את בנו אל נחל הירקון שם שכר סירה קטנה ויחדיו שטו בה שעה ארוכה.

בכל משך השיט בסירה מלמל רבי שלום לעצמו: "מצוה לשמוע דברי חכמים", "מצוה לשמוע דברי חכמים", "ויאמינו בה" ובמשה עבדו... וראה זה פלא, בתום השיט חש הילד הקלה גדולה, השעלת נחלשה עד שעברה וחלפה.

אמור נא לי אבי שאל הילד אם מקום זה מסוגל לרפא את חולי השעלת, האם לא היה כדאי שנפרסם את הדבר כדי שחולים נוספים יוכלו לבוא לכאן ולהתרפא.

האם באמת חושב אתה שהמקום מסוגל לרפא? שאל רבי שלום לא ולא! במקום אין כל סגולת צרי או מרפא, הסיבה היחידה שמקום זה פעל את פעולתו הינה רק משום שהדברים יצאו מפה קדשו של ה"חזון איש"..

18 . "וְרֵפָא יְרֵפָא" (כא,יט)

בירושלים של פעם חי רופא ירא שמים וצדיק ושמו דוקטור וואלך, שטיפל במסירות בכל בני היישוב.

בין מפעליו הגדולים היה הקמת בית החולים "שערי צדק" שהתנהל בדרך התורה ובהנחיית גדולי הדור.

כאשר נוסד בית החולים נתקיימה מסיבת חנוכת הבית ובין הבאים היה גם רבה של ירושלים הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד. ישב רבי יוסף חיים בראש שולחן הכבוד ולידו ישב מנהל בית החולים הדוקטור וואלך.

אם ירשה לי כבוד הרב פתח הדוקטור אשאל אותו שאלה שמציקה לי זה זמן רב: בגמרא מסכת קידושין (דף פ"ב עמוד א") נאמר: "טוב שברופאים לגיהנום", מדוע? והרי פעמים רבות הרופא מוסר נפשו למען הכלל ללא לאות וללא כל תמורה, האם זהו השכר המגיע לו על מסירותו – גיהנום?

אינך מבין את הכוונה נענה רבי יוסף חיים בחיוך הגיהנום הוא עונש כה קשה ואלו מגיעים רשעים כה גדולים שלאחר שהם מסיימים את עונשם בו צריך את הרופא הטוב ביותר שבנמצא כדי לרפא את פצעייהם..

19 . "וְרֵפָא יְרֵפָא" (כא,יט)

הרשות שנתנה בידי הרופאים לרפא העניקה להם התייחסות של כבוד בעיני בני אדם, עד כי משעה שהם פוסקים את פסוקם, שוב אין בני אדם מן השורה מתיימרים לחלוק על דעתם.

רבי זלמליה, אחיו של רבי חיים מוולוז'ין, ניצל את הכבוד הזה בעיני בני האדם על מנת להנצל מחשש עברה, ומעשה שהיה כך היה:

באחד הימים נקלע רבי זלמליה לבית עניים. בני הבית קבלו אותו בכבוד גדול, ומיד הזמין אותו בעל הבית לשבת ולאכול דבר מה. סרב רבי זלמליה להצעה והתנצל כי הרופא אינו מרשה לו לאכול. אם רופא אינו מרשה לאכול, אין טעם להפציר בו עוד פעם, שמא עלול הוא להנזק מכך – חשב בעל הבית והרפה ממנו. לאחר שיצא, שאל אותו מלווהו מיהו הרופא שאינו מרשה לו לאכול? הרופא הוא

הרמב"ם – השיב רבי זלמליה – הפוסק כי האוכל מסעודה שאינה מספקת לבעליה עובר על אבק גזל... אולם אלו הייתי אומר שאינני אוכל מן הטעם שהסעודה אינה מספקת, הם היו טוענים שיש להם מספיק, לכן טענתי שהרופא אינו מרשה לי, וכך לא התווכח אתי אף אחד....

”חַמְשָׁה בְּקָר יִשְׁלַם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע – צֵאן תַּחַת הַשֶּׁה” (כא, לז)
רבותינו עמדו על זאת מה פשר בזה שיש לגנב הפרשי תשלומים לשה פחות מהשור. ואמרו כי ”חס הקב”ה על כבודן של בריות”!. שור שהולך ברגליו ולא נתבזה בו הגנב לנושאו על כתפו, משלם חמשה. שנה שנושאו על כתפו, משלם ארבעה הואיל ונתבזה בו.

והדברים מרפסן איגרי, הלא אדם זה על עצמו לא חס, והלך וגנב מה לנו לחוס עליו, ועוד בסוג בזיון אשר בזה.

אכן, האל לנו אל ברחמנות, מלמדנו, הלא סוף סוף ה”גנב” הלז, גם הוא יש לו נפש, יש לו איזהו רגש, וספג ”בזיון”, אומר לנו הקב”ה ”עליכם להתחשב בנפש המבוזה הזו” הנה התבייש ולכן יש ”להתחשב” עימו.

וזאת לאפוקי ממחשבות קצת בני אדם, שאומרים, איש כזה שעושה כך ועושה כך, שיאכל מה שבישל. אך אצל בורא עולם אינו כן! כי עליך לעורר רחמין גם על איש אשר כזה, לרדת חדרי בטנו ולשאת עימו כביכול בבזיונו. וכן מצאנו עוד (בסו”פ יתרו) שהזהיר האל ’ולא תעלה במעלות על מזבחי, כי אז צריך להרחיב פסיעותיו אל מול אבני המזבח והוי כבזיון, הרי דברים קל וחומר: ”ומה אבנים הללו שאין בהן דעת להקפיד על בזיונם, אמרה תורה הואיל ויש בהן צורך לא תנהג בהם מנהג בזיון. חבירך שהוא בדמות יוצרך, ומקפיד על בזיונו על אחת כמה וכמה”. והובא בפירוש רש”י שם.

ולכן צריך ליקח מזאת, שגם ילד קטן אשר יודעים מעשיו, אין להפתיעו ולביישו או כל כיוצא בזה כי אז מתבזה. והקב”ה מואס באכזריות זו. וכן אפילו יכול להפתיע את אדם אשר למשל ”גונב” ולא רוב לו ולתופסו בשעת מעשה אסור לעשות כך, רק יעשוהו באופן אחר, כי כל ”בושה” חמור אצל הקב”ה, ויש צד ש”בושה” גרוע מהורגו, ע’ סנהדרין (דף מה.) ועיין במציעא (דף נח: נט.) ובספרי

אור שבעת הימים (ח"א עמוד שב שג). וכל שכן, שאין לאדם לבייש את אשתו, כגון שחפץ לדכאה ומוצא דבר גנות לביישה ח"ו, אוי לו מיום הדין אוי לו מיום התוכחה, שעושה כן למי אשר בשר מבשרו אשת חיקו. וכל שכן משנה זהירות לבייש אב או אם לא תהא כזו. וצריך הרבה התאפקות בדברים כאלו לפעמים, והנסיון גדול. אבל כאשר חזינן עד היכן התחשב הקב"ה באנשים זולים שלא לזלזלם, כל שכן שעלינו לזהר ולהיות עם לב רגיש ומלא רחמנות על הכל. וכדרך שאדם נוהג למטה – כאן יתנהגו עימו מלמעלה.

ואותו מעשה שסיפרו לנו בגמרא (כתובות סז:) שהיו זוג נותנים צדקה לאדם פלוני בסתר וכשהפתיע אותם לראות מי הם, העדיפו לישרף בתוך האש ובלבד שלא יגרם "איזו מה שהוא" של בושה לזולתם. ובזה"ק (במדבר קעא:) מסופר שרצו לעשות משפט לתלמיד קטן על אשר גרם בגרמא לחבירו שיתבייש בשאלותיו הבטלות לפני רבו וחבריו. ע"ש.

הרי לנו גודל הזהירות. ואזהרה זו צריכים לדעת מורים ומורות בבתי ספר ובסמינרים ובישיבות, ורבנים וכל אדם למקטון ועד גדול. והאלקים יביא במשפט על כל דבר כזה הבא בישירות או בעקיפין. אבל הנזהר באלו, שלומו ישגא כנהר

20 . "אם-הַמָּצֵא תִמָּצֵא בְיָדוֹ הַגְּנֵבָה" (כב,ג)

במשנא מסכת בבא קמא (פרק ט" משנה ה") אומרים חז"ל: הגזול את חבירו שוה פרוטה ונשבע לו יוליכנו אחריו אפילו למדי!

ומבארים המפרשים שאין לו כפרה עד שיחזיר לנגזל עצמו.

יש להבין שאל הגאון מווילנה מדוע נקט התנא ואמר: "אפילו למדי", מה הרבותא שיש במדי יותר מבשאר המקומות, ומה בא התנא להשמיענו מכך?

אלא השיב הגר"א בפסוק בישעיה (פרק י"ג פסוק י"ז) נאמר: "הנני מעיר עליהם את מדי אשר כסף לא יחשבו וזהב לא יחפצו בו", ללמדנו בא שאפילו בגזילה כזו שלגבי הנגזל אינה חשובה לכלום, כגון שהוא במדי אשר שם כסף וזהב מצויים לרוב ולא נחשבים למאומה, גם אז מחוייב הגזול להשיב את אשר גזל!

21 . "כי-יתן איש אל-רעהו כסף או-כלים לשומר" (כב,ו)

מעשה שהיה בערב יום הכיפורים. בבית מדרשו של גאון המוסר רבי ישראל סלנטר עמדו הכל דרוכים ומוכנים לאמירת "כל נדרי" בהתקדש היום, אולם רבי ישראל עצמו בושש מלבוא.

המתינו הקהל שעה ארוכה ומשראו שאין הרב בא, יצאו כמה מראשי הקהל אל ביתו לראות מה אירע.

כאשר הגיעו אל הבית הקטן ראו ולא האמינו למראה עיניהם. רבי ישראל לבוש בקיטל ועטוף בטלית מחזיק בידו ספל חלב, רוכן ומשדל חתול להיכנס אל תוך הבית... לבסוף נכנס החתול אל הבית והרב מיהר לבוא אל בית הכנסת.

במוצאי היום הקדוש הסביר רבי ישראל את אשר ארע: בביתו הופקדו ספרים עתיקים יקרי ערך ביותר שמחירם לא יסולא בפז. בכל ימות השנה – אמר רבי ישראל אנשים מצויים בביתי תדיר ואין כל חשש שהעכברים יזיקו לספרים היקרים, אולם בליל יום הכיפורים, כאשר אין איש מצוי בבית, חששתי שמא בזמן זה יזיקו העכברים לספרים, משום כך חשוב היה לי לדאוג שחתול ייכנס אל תוך הבית והוא ישמור שלא יארע כל נזק.

22 . "כי-יתן איש אל-רעהו כסף או-כלים לשומר" (כב,ו)

מדובר כאן על שומר חינם, שצריך להשבע שלא שלח יד ברכוש שהופקד בידו, ולא פשע בשמירה.

כאשר מדובר בשומר שכר אומרת התורה: "כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שיה וכל בהמה לשמר..."

"מדוע בשומר חינם כתוב "כסף או כלים", ובענינו של שומר שכר נאמר "חמור או שור או שיה...?"

אלא שדבר הכתוב בהווה – שמירה על כסף או על כלים איננה מצריכה טרחה רבה, ואיננה כרוכה בהשקעה של זמן. לכן מצוי שאדם מבקש מחברו, שישמור עבורו, ללא תשלום, על כסף או על כלי. לעמת זאת, שמירה על חמור, שור או

שה מהווה טרחה מרבה, וגם גוזלת זמן לא מועט; יש צורך להאכיל את בעל החיים ולהשקותו, לנקות אותו ואת הדיר או את הרפת. ישנן גם השלכות לא נעימות לארוח של בעל חיים כזה, כמו רעש וריחות. לכן לא כל כך מצוי שיהיה אדם שומר חינם על חמור או על שור.

משום כך נאמר בענינו של שומר חינם "כסף או כלים", ולגבי שומר שכר – "חמור או שור או שה".

23 . "כָּל-אֱלִמָּנָה וַיְתוֹם לֹא תַעֲנוּן." (כב, כא)

בביתו של הגאון רבי צבי ברוידא התגוררה נערה יתומה עניה שסייעה בעבודות הבית הקלות וקבלה בשכרה מעט מעות ומקום לדור בו.

פעם אירע שכמה תכשיטים וחפצי ערך נגנבו מהבית, וחשדה של הרבנית נפל על העוזרת.

מן הסתם חשבה לעצמה הרבנית נטלה היא את הדברים יקרי הערך, כי מי עוד מלבדה יודע היכן כס מוטמנים?...

נגשה הרבנית אל בעלה ושאלה אותו האם יכולה היא להזמין את הנערה לדין תורה.

השיב לה בעלה בחיוב.

בהגיע היום המיועד התכוננה הרבנית לצאת אל בית הדין והנה היא מבחינה בבעלה, כשאף הוא לובש את כובעו ומעילו.

לאן פניך מועדות? שאלה הרבנית. לבית הדין השיב הרב.

אין כל צורך שתטרח אמרה הרבנית אדע לבדי מה לטעון בבית הדין.

אינני מתכוונ לעזור לך בטענותיך השיב הרב אני הולך לבית הדין כדי לסייע בטענותי ליתומה העניה העובדת בביתנו, שהרי אין לה כל קרוב או גואל ומי יטען עבורה!...

כאשר ראתה הרבנית כי כך הם הדברים ביטלה את דין התורה.

לאחר כמה ימים נתפס אדם שגנב חפצי ערך בכמה מבתי העיר ובביתו נמצאו גם התכשיטים וחפצי ערך שנגנבו מבית הרב.

24 . "כָּל-אֱלִמְנָה וַיְתוֹם לֹא תֵעָנוּן. אִם-עֵנָה תֵעָנָה אֶתוֹ כִּי אִם-צַעֲקַי יִצַּעַק אֵלַי" (כב, כא-כב)

הצווי הוא לגבי אלמנה ויתום, שיש להזהר מלענותם, אך האזהרה "כי אם צעק יצעק..." נאמרה בלשון יחיד, רק לגבי היתום.

ובאר ה"אור למאיר" על פי מה שאמרו חז"ל: "לעולם יהא אדם זהיר בהונאת אשתו, שמתוך שדמעתה מצויה הונאתה קרובה" (בבא מציעא נט ע"א) – אשה נפגעת בקלות, דמעתה מצויה, והענש על הונאתה ממהר לבוא.

האשה האלמנה נכללה בצווי "כל אלמנה ויתום לא תענון". היא לא נכללה באזהרה על העונש, כי העונש על ענוי יתום הוא רק כאשר יצעק היתום – "כי אם צעק יצעק אלי...", אבל על ענוי האלמנה הקב"ה ממהר להעניש, אפילו אם היא לא תצעק!

25 . "אִם-כֶּסֶף תִּלְוֶה אֶת-עַמִּי" (כב, כד)

על אחד הקירות בבית הכנסת "בית יעקב" בשכונת בית ישראל תלוי שלט קטן ועליו כתוב: "בית מדרש זה נבנה בחמישים נפוליון זהב והוא פלאי".

מה פירוש הכתוב יודעים רק הזקנים ששמעו את המעשה הנפלא עובר מאב לבן ומסב לנכד:

יהודי תלמיד חכם לווה מחבירו סך של חמישים נפוליון זהב, סכום גדול מאד באותם ימים. בהגיע זמן הפירעון בא הלווה אל בית המלווה ובידו מלא הסכום כדי להשיב את ההלוואה.

המלווה שהיה שקוד באותו זמן על תלמודו לא שם ליבו לדבר, על כן לקח את הכסף והטמינו מאחורי מדף הספרים ושב להעמיק בדברי הגמרא. לאחר שקם מתלמודו לא זכר כלל את כל אשר נעשה...

לימים פגש המלווה את הלווה ושאלו: מה בדבר פרעון ההלוואה שנתתי לך?...

והרי החזרת לי דבר! זה טוען כה וזה טוען בכה, עד שהחליטו לגשת אל הגאון רבי לייב דייך, רבה של שכונת "בית ישראל".

שמע הרב את הצדדים ופסק כי על הלווה להישבע שהחזיר את ההלוואה וייפטר מלשלם.

אינני מוכן להישבע אמר הלווה שהיה ירא שמים גדול מוכן אני לשלם בשנית את מלא הסכום ובלבד שלא אוציא מפי דבר שבוע!

אם כך פסק הרב עליך לשלם!... קיים הלווה את פסק הדין ושילם שוב את כל סכום ההלוואה.

בהגיע ערב חג הפסח, ניקה המלווה את ארון הספרים אשר לו והנה לפתע רואה הוא שקיק בד קשור. משפתח אותו גילה לתדהמתו חמישים נפוליון זהב!...

מיהר המלווה אל בית הלווה וביקש את סליחתו והגיש לו את צרור כספו אולם הלווה סירב לטיטול את הכסף.. בזמנו כך אמר נתתי לך את הכסף בלב שלם ועכשיו שוב אינו שלי!

אם כך אמר המלווה קחנו ממני במתנה!

במתנה! נזעק הלווה אינני רוצה מתנות הרי כתוב "שונא מתנות יחיה!" בצר לו פנה המלווה בשנית אל רבי לייב דייך וסיפר לו את כל המעשה. כאשר שמע רבי לייב את הדברים הורה כי אם כך יש לתרום את סכום הכסף לשם בניית בית כנסת שישמש את הציבור לתורה ולתפילה.

לכך הסכימו שני הצדדים, אולם את זאת ביקש הלווה, ששמו לא יוזכר כתורם בית הכנסת משום כך נכתב בשלט "בית מדרש זה נבנה בחמישים נפוליון זהב והוא פלאי".

26 . "אם-כֶּסֶף תִּלְוֶה אֶת-עַמִּי אֶת-הָעֲנִי עֲמָךְ לֹא-תִהְיֶה לוֹ כְּנִשָּׁה לֹא-תְשִׂימוֹן עָלָיו נֶשֶׁךְ." (כב,כד)

מדרש תנחומא- משפטים טו אמר הקב"ה נפשו של עני היתה מפרכסת לצאת מן

הרעב ונתת לו פרנסה והחיית אותו, חייך שאני מחזיר לך נפש תחת נפש, למחר בנך או בתך באין לידי חולי ולידי מיתה ואזכור אני להם את המצווה שעשית עם העני, ומציל אני אותם מן המיתה.

את הסיפור דלהלן קיבלנו מפי עסקן נכבד בלוס אנג'לס ר' ניסן ל. שליט"א, אשר מדי דברו בכך מנצנצות אישוני עיניו בהתרגשות והשתאות על נפלאותיו יתברך אין חקר לגדולתו, מוסר ההשכל שבו – כוחה יפה לעורר לב אחינו בני"י לקיום מצוות הצדקה מתוך אושר פנימי והנאה רוחנית.

שלהי קיץ תשנ"ז, האברך ר' משה ש. שליט"א, פונה לרופא משפחתו לבדיקה שגרתית, מוחו סחרחר עליו לאחרונה, כוחותיו אינם איתו כתמול שלשום, והוא אך בשנתו הל"ב. הרופא בודק, ובפנים חתומות מורה לו לגשת אל פרופסור מומחה יותר ולעבור בדיקות מקיפות באשר כל מיני דברים חשודים בעיניו.

ר' משה נבוך חושש ותוהה, נושא תפילה קצרה להשי"ת, ומתוך חשש נורא פונה לסדרת הבדיקות הדרושה, אלו נותנים תוצאות מבהילות. מסתבר כי כליותיו בסכנה מיידית, גידולים וגרורות מתרבים בתוכו, והטיפול, רק בלוס אנג'לס הצליחו בניתוחים מסוגים אלו. אך המחיר... ר' משה אברך כולל בקושי מביא פת לחם לפי הטף, מהיכן ישיג עתה סכומים אסטרונומיים כאלו. תפילה חרישית אל ה' בצר לו, ורגליו מוליכות אותו אל הרבנים העוסקים בצרכי צדקה, אלו ודאי יוכלו להיות לו לעזר בימיו הגורליים עלי אדמות. בירורים טלפוניים עם עסקני רפואה שונים, וההחלטה נופלת – סע! והשי"ת יהיה בעזרנו בס"ד.

ר' משה נפרד ממשפחתו בעיניים דומעות, ראשו עליו כגלגל, לעיני רוחו עוברים החששות הנוראיים כמו גם התקוות, כאשר משליך את יהבו על ה' אשר בוודאי לא ינטשנו, נוסע הוא אל הבלתי נודע.

לוס אנג'לס, עסקנים מסורים אשר כבר קיבלו את הדיווחים על החולה, ממתנינים לו בשדה התעופה, משם מובילים נא לשמור על קדושת העלון אין לקרוא בשעת התפילה. מומליץ לקרוא בשולחן שבת! לרפואת מורים בן שרה הי"ו, זינט בת מרים הי"ו, שלמה אחיה בן הלן הי"ו, איתן בן תקוה הי"ו, רוני בת יעל הי"ו, אפרת מיכל

בת דיאנה הי"ו.אותו היישר אל בית החולים הענק, שם כך מקווים תבוא המזור למחלתו.

בד בבד נחלצים המה להשיג את המימון הגדול הדרוש לשם כך. רגליהם מועידות אותם לביתו של הנגיד הנכבד ר' אנשיל ו. שליט"א, מתושביו הנכבדים של לוס אנג'לס, אשר ליבו לב רחום הוא, עושרו הרב לא השכיחו ממנו את הבורא אשר חננו, מבין הוא כי כל כספו וזהבו פיקדון הם בידו, ובהתאם לכך הרי הוא הכתובת הראשונה לכל נצרך באשר הוא. העסקנים פורסים לפניו את מצבו המדכדך של ר' משה אברך הוא בשנתו ה"ב, וחיי תלויים לו מנגד, וכאן כך מקווים תימצא מזור למחלתו, הן אמנם הסכום גדול הוא אך נפש אחת – עולם מלא, מוטל על המיטה ומה ערך לכסף וזהב לנגד נפש אחת מישראל.

ר' אנשיל שומע, רבות המה הצדקות המשחרים לפתחו, בכולם הוץ תועפות נדרשים להצלת נפשות, אך קול פנימי אומר לו: ר' אנשיל! קנה עולמך כאן ועכשיו, כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמיים, שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו!, ר' אנשיל נסער, תוהה מה היה לו, וכי צדקה ראשונה לפניו, וכי כל הסכומים הגדולים אשר פיזר נתן לאביונים לא לשם מצוות צדקה נתן אותם, אך התחושה הפנימית אומרת את שלה, להציל את החולה כאן ועכשיו, לקנות את כל המצווה על שמך, והקב"ה הנאמן לשלם שכר ובוודאי ישלם שכרך.

העסקנים היושבים למולו נבוכים, מה היה לו לר' אנשיל מדוע משתהה הוא, מה מאוד גדלה השתוממותם כאשר ללא אומר ודברים, פותח ר' אנשיל את פנקס השיקים חותם את שמו במקום הנצרך, "את הסכום תמלאו בעצמכם, כל ההוצאות על חשבוני!"...

הדיבור נעתק מפיהם במבוכת מה, מתנצלים הם, לא לכך התכוונו, ישראל עם קדושים הם, וחזקה שכלל ישראל יחלץ גם הוא לעזרתו.

ר' אנשיל מהסה אותם, מה לכם ולהתנצלויות, הכסף נתון והשי"ת ממרומיו יביא את התרופה למחלתו.

בורא כל עולמים היה בעזרו של ר' משה ואחרי חודשיים ומחצה של ניתוחים וטיפולים, נראה האור ר' משה מתעתד לעזוב את בית החולים תשוש וחלש, אך בריא ושלם בגופו ובמונו. מה גדול היה היום הזה לו למשפחתו ולבני קהילתו, תפילות הרבים אשר הבקיעו רקיעים עשו את שלהם, הרופאים אף הם לחשו לו כי יותר ממה שעשו הם עשה הקב"ה עימו, בעזהשי"ת בעוד כמה ימים עומד הוא לחזור לחיק משפחתו, הודו לה' כי טוב.

ר' משה לא שכח את מיטיבו ר' אנשיל אשר חלק גדול נטל בהצללתו, מתחבט הוא בדברים אשר ייטיב להביע את הגיגי לבבו, איה המילים אשר ייטיבו להשמיע את רחשי לב מודה ומשבח, אשר חייו היו תלויים לו מנגד, והנה השליח ממרומים הצילו. לא, אין מילים על שפתיו, דלים המה כ"ב האותיות מלשמש שליחים לשבח את מיטיבו, הנה ימי החנוכה קרבים ובאים, מה סמלי יותר לבטא את נרות חיי שהאירו באפילה ממנורת החנוכה.

תיכף למחשבה מעשה, ר' משה נכנס לחנות כלי כסף, נוטל הוא מנורת חנוכה מכסף מפוארת, יתנה במתנה סמלית למיטיבו, אמנם ודאי אין לגביר האדיר צורך במתנתו המועטת אך רחשי הלב החמים, בוודאי נשמעים אף מבעד למתכת הכסף הקר.

מצרף הוא מכתב תודה קצר, בו מבטא כי בעצם אי אפשר לבטא, וסיים בלשון הכתוב, "למען הוטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך", אברך נעים סבר אשר עמד לצידו כל ימי מחלתו, מביאו לביתו של ר' אנשיל, התרגשותו גואה, הנה יראה בעיניו את האיש שהיה שליח ההשגחה העליונה להצללתו. עומד הוא ליד דלתו של ר' אנשיל, דופק בדלת, והנה אין קול ואין עונה! ר' אנשיל אינו בבית.

בירור קצר העלה כי ר' אנשיל נסע לצרכי עסקיו לאחד משרדיו אשר ב – איסט סייד שבניו יורק, שם גם ישהה בימי החנוכה, ר' משה כמו חרב עליו עולמו, כה השתוקקה נפשו להודות למצילו, ועתה... באין ברירה הוחלט לשלוח את המתנה בצירוף התנצלות ע"י חברת שליחויות מהימנה אשר יביאו את המנורה לתעודתה ב – איסט סייד.

איסט סייד, שעת ערב, ר' אנשיל שקוע ראשו ורובו בעסקיו המסועפים המנהלים נכבדים יוצאים ובאים במשרדו, גרף המכירות לפניו, ההכנסות משביעות רצון, ביתו ברוך ה' בנוי על אדני התורה והיראה, בניו תלמידים מוצלחים ומוכשרים המה, גם בדעת חננו ה' לתת מפתו לעניים, בלבו התרונון בשבח והודיה לשמו יתברך, מחרתיים בעז"ה יחזור לביתו לחוג את שאר ימי חג החנוכה במעונו, וכשתילי זיתים סביב לשולחנו ייסבו בניו ובנותיו להודות ולהלל לשמו הגדול.

אך מה זה היה לו, עיגולים שחורים מרצדים בעיניו, החדר מסתובב סביבו, והלמות לבו קוצבות בפראות, לחץ בחזה, נשימתו כמו נעתקה ממנו, ראשו כבד עליו, תמה מה היה לו, ענני ה' ענני, עירפול חושים, ויפול תחתיו מתמוטט על הקרקע, כאשר הוא בודד במשרדו, ואין איש שיביא לעזרתו.

שניים מעובדי חברת השליחויות נוסעים ברחבי איסט סייד, מחפשים הם את משרדו של ר' אנשיל ומנורת הכסף בידיהם. הנה המשרד, יוצאים הם אל המשרד, דפיקה קלה בדלת, והם פותחים את הדלת כדי למסור לידי בעה"ב, והנה לעיניהם שוכב ר' אנשיל כשעיניו מפולבלות לאחוריו. מאת ה' היתה זאת והשליחים מלומדים היו בפעולות החיאה, הם היו חברי הצלה, התקף לב חריף, הרגעים קריטיים, תוך דקות הצליחו בסייעתא דשמיא להשיבו לחיים.

נסתרים דרכי ההשגחה אך מה מאד נדהם ר' אנשיל למקרא מכתבו הנוגע ללב של האברך ר' משה בו מודה הוא לו על אשר עשה לנפשו, לנגד עיניו ריצדו המילים האחרונות במכתב "למען הוטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך", וקול אלפי פעמונים צלצלו באוזניו דברי המדרש יותר ממה שבעה"ב עושה עם העני, העני עושה עם בעה"ב.

מנורת הזהב של ר' אנשיל פינתה מקומה למנורת הלב של ר' משה ברכת שהחיינו ו"על הניסים", הדהדו ברחבי דירתו של ר' אנשיל וקיבלו משמעות יתירה, מדי שנה בשנה כאשר מנורת הכסף מוצאת להדלקה גואה ליבו של ר' אנשיל על שזיכהו ה' בחייו המחודשים.

כה אמר הקב"ה: "נפשו של עני מפרכסת לצאת ונתת לו פרנסה והחיית אותו, חייך שאני מחזיר לך נפש תחת נפש..."

27 . "אם כִּסְף תִּלְוֶה אֶת עַמִּי..." (כ"ב , כ"ד)

למען האמת מוטב היה לעולם בלא הכסף, שכן אין לך פוגם ומשחית כמוהו את הבריות. אבל "אם כסף" אם כבר ממילא נוצר הכסף, ומוכרחים בני האדם להשתמש בו, אז "תלוה את עמי". נצל את מציאותו לדברים טובים. גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה (שפתי כהן)

28 . "מִלֵּאֲתָךְ וְדַמְעָךְ לֹא תֵאָחֵר..."

כלל גדול, שבקשות ותפילות המלוות בדמעות ובכי יש ביכולתם לבקוע שערי שמים ולעלות עד לכסא הכבוד ומפיקות רצון ממנו יתברך. כי ברית כרותה היא ששערי דמעות לא ננעלו, וזהו "מלאתך ודמעך" כאשר התפילה עם דמעות ובכי אז היא "לא תאחר" – לא תתאחר הבקשה מלהתקיים ... (של"ה בשם ר' מנחם הבבלי)

29 . "מִלֵּאֲתָךְ וְדַמְעָךְ לֹא תֵאָחֵר" (כב, כח)

השל"ה הקדוש למד מכאן בדרך דרש יסוד גדול וחשוב בעבודת ה':

"מלאתך" – זהו רצונו של האדם, "ודמעך" – אלו דמעותיו. אם באמת הנך רוצה דבר, עד כדי כך שהנך מוריד עליו דמעות, בוכה ומתחנן לפני בוראך לקבלו, הרי ש"לא תאחר" לקבלו!

אדם שרוצה באמת ומתחנן לפני בוראו לקבל סיעתא דשמיא – בודאי יענה מן השמים!

וכך כתב הרב שמשון פינקוס זצ"ל לבחור ששלח אליו מכתב ובו בקשת עזרה והדרכה מעשית:

"קראתי את מכתבך, ולא הגעתי למדרגה לתת עצות ולומר לך מה לעשות, אבל אכתב מה שנראה לפי עניות דעתי אחרי התאור של הדברים שכתבת.

נראה לי שאתה משתדל מאד בעליה בתורה ויראת שמים, ואתה עושה את כל יכלתך ויצאת ידי חובת השתדלות. עכשיו אתה נמצא בשלב שאתה צריך עזרה מבחון.

הסבה לזה הוא פשוט מפני שהדברים הם כל כך נשגבים ונוראים, לזכות לתורה ולחשק פנימי, וככל שתארת, זה פשוט למעלה מכוחות אנושיים, ואף על פי שודאי צריך גם השתדלות מצדנו, אבל מגיע רגע שצריך לפנות לעזרה מבחוץ. על כן אני אתן לך שם וכתובת, שאליו תפנה והוא יעזור לך – קוראים לו השי"ת.

הוא חזק מאד, שבאמת הוא ברא הכל, ואני יודע בסוד שהוא גם אוהב אותך באופן אישי, והוא מחכה בכליון עינים שתפנה אליו.

אין בעיה למצוא את הכתבת שלו יתברך, שהוא נמצא בכל מקום, כפשוטו, גם הרגע הזה שאתה קורא המכתב אתה יכול לפנות אליו.

אני כותב זה, מפני שהרבה חושבים שהוא ענין של תפילה ועשיית מצוה וחיפוש מדרגות. כל זה נכון אבל אינו העיקר – העיקר הוא שהקב"ה אישיות ברורה חי וקיים, שאפשר לתפוס אתו קשר אישי, ולעולם לא התאכזב מי שעשה כך.

ומה שהדבר יותר פשוט ופרקטי יותר טוב ויותר מועיל... ולבקש ממנו עוד פעם ועוד פעם.

מי שיתן לך עצה אחרת, חבל על ההשתדלות, תלך ישר למי שיכול לעזור באמת, ותתפוס אותו ואל תעזוב אותו, "אל תתני דמי לו" עד שהשגת את כל שלבך חפץ".

30 . "וּבִשְׂרַב בְּשִׂדָּה טִרְפָּה לֹא תֹאכְלוּ לְפֶלֶב תִּשְׁלַכּוּן אֹתוֹ" (כב, ל)
במכילתא מקשים:

ולמה לכלב? ללמדך שאין הקדוש ברטך הוא מקפח שכר כל בריה, שנאמר "ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו", אמר הקדוש ברוך הוא תן לו שכרו!

יש להעיר כי הכלב הוא בעל חיים נחות דרגה ואינו בעל חשיבות מיוחדת, ומעשה זה שעשו הכלבים בזמן יציאת מצרים היה ב"שב ואל תעשה", שהרי רק לא חרצו לשון לבני ישראל ולא נבחו, ואף על פי כן אלפי שנים עברו מאז אותו מעשה שעשו הכלבים, ועד היום מחוייבים אנו בהכרת הטוב כלפיהם, ומשום כך משליכים בשר טריפה לכלבים.

זכותם של הכלבים עדיין לא תמה! על אחת כמה וכמה אדם שהוא בחיר היצירה,
כאשר הוא מקיים מצווה אחת ב"קום ועשה", לומד תורה, גומל חסדים או מקיים
כל מצוה מתרי"ג מצוות התורה מה רב שכרו! עד אין שיעור!

31. "לִפְּלֵב תִּשְׁלַח אֶת־לִבְּךָ" (כב,ל)

משכיל עז פנים בא פעם אל הגאון רבי אברהם בורשטיין, בעל ה"אבני נזר"
מסוכוצוב, ובפיו בקשה: אם יבואו לפני הרב עם עוף או בשר בקר שיש ספק
בכשרותם והרב יבדוק ויטריף את הבשר אנא שלחוהו אלי... אני אוכל אותו...

אינך הראשון המבקש זאת אמר הרבי – כבר קדמוך...

מי הקדימני? תמה המשכיל.

אספר לך מעשה שהיה אמר הרבי: כאשר באו משה ואהרון אל בית פרעה, עמדו
בשער הארמון כלבים עזי נפש שהגנו על הפתח ולא נתנו לאיש להיכנס.

פרעה כך טענו הכלבים נותן לנו את מזוננו ומתפקידנו להגן עליו.

לא ניתן לכם להכנס!

אמר להם משה רבינו: אינכם יודעים שפרעה אוכל את הבשר המובחר ואילו לכם
הוא משליך את הפסולת... לעומת זאת אנו, הקדוש ברוך הוא עומד להוציאנו
ממצרים ולתת לנו את התורה שם נאמר שכל נבלה וטריפה, אפילו אם המדובר
בבשר משובח ביותר: "לכלב תשליכון אותו!"

שמעו הכלבים את הטענה והניחו להם להכנס.

ואכן כעבור זמן לא רב יצאו ישראל ממצרים והתקיימה ההבטחה שהובטחה
לכלבים ובני ישראל נצטוו "לכלב תשליכון אותו".

עברו שנים המשיך בעל ה"אבני נזר" בסיפורו וקמו דור חדש של משכילים
מזלזלים בתורה ובמצוות והחלו הם לאכול נבלות וטריפות... תבעו אותם הכלבים
לדין.

נעמד נציג המשכילים וטען: בתורה לא נאמר שיש להשליך את הנבילות לכלב
ההולך על ארבע דווקא... ישנם גם הולכי על שתיים שאין הם טובים מן הכלב
בהרבה...

אכן כן השיב נציג הכלבים באמת אין כל הבדל אולם אנו זכינו בבשר משום שלא
חרצנו לשון כלפי בני ישראל, ואילו אתם המשכילים אינכם חדלים לחרוץ לשון...
בכל עת הנכם פוערים את פיכם נגד שומרי התורה והמצוות, ומדוע זה מגיע לכם
לקבל את בשר הנבילות והטריפות?!...

שמע המשכיל את דברי הרבי ועזב בבושת פנים.

32 . "וּאֲנִישֵׁי-קֹדֶשׁ תִּהְיוּ לִי וּבֶשֶׂר בְּשָׂדֵה טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ" (כב,ל)
מספרים בשם הבעל שם טוב הקדוש זצ"ל זיע"א, שראה אדם אחד שהיה אוכל
בשר בתאוה ובהלעטה ובשקיקה, אמר לתלמידיו ראו "שור אוכל שור". כלומר
שאדם האוכל ומכניס רובו וכולו תוככי האוכל הריהו מתייחס למאכל ההוא, חס
וחלילה.

ובאמת זמן האכילה הוא זמן מלחמה כמו שנאמר בזוהר הקדוש (פרשת עקב
דרע"ב. ברע"מ). ועיין פלא יועץ (מערכת סעודה). כלומר כמו המלחמה היא או
חיים או מוות ח"ו. כן אדם, או מתעלה על ידי האכילה או יורד. כי מצד אחד זה
מעלה כמו שאמרו חז"ל (ברכות נה.). "שולחנו של אדם מכפר עליו". וכך כתוב
בזוהר הקדוש (פרשת תרומה קנד.). שולחן דבר נש קיימא לדכאה ליה מכל חובוי.
ולכן כתב בכף החיים (סימן קנז או יא) יש להתוודות קודם סעודה כדי שיתכפרו
עוונותיו. ע"ש.

גם בזוהר אמרו "ואכלת - לפני ה' אלוקיך". כלומר האכילה - הוא כאוכל לפני
הקב"ה, והשולחן של אדם כמו מזבח. (ועיין עוד בכף החיים סימן קנז אות ט). מצד
שני אדם יכול לרדת ממדרגתו לא מבעיא אם אכילתו אינה כל כך כשרה, בלי
הכשר טוב ח"ו, אלא אפילו אוכל כשר מכל מקום הגשמיות אז מתחזקת ומימלא
הרוחניות נחלשת, כי זה לעומת זה עשה האלקים, וכשזה קם זה נופל, כעין מ"ש
"ולאום מלאום יאמץ". וראה להחיד"א במורה באצבע (אות קה) וכף החיים (סימן
קנז אות טו).

ולכך צריך לומר הריני אוכל כדי שהיה לי כח ואומץ לעבודת ה' יתברך, ולומר דברי תורה על השלחן, כמ"ש חז"ל באבות (פ"ג) ובזוה"ק (פרשת תרומה קנג. והלאה) "שולחן דלא איתמר עליה מילי דאורייתא עליה כתיב "כי כל שולחנות מלאו קיא צואה בלי מקום" כו'. ושולחן דמילי דאורייתא איתמרו ביה, קב"ה נטיל ההוא שולחן ושוי לי לחולקיה. ובשעה שבא לאכול ישנם לפניו ברכות, יאמרם בנחת בכוונה, בלא חטיפה ומהירות וכאשר ניגש ואוכל יאכל בנחת ובדרך ארץ, בזוהר אמרו שאכילה בהלעטה ובבלענות זהו מסיטרא דעשיו הרשע שאמר הלעיטני נא מן האדום האדום הזה. ואזוהי אכילה בקדושה וישנם כוונות אכילה כמובן בכתבי האר"י ז"ל, ואשרי היודעם. ועיין בשו"ע (סימן קע).

וזה לשון הרב בן איש חי (פרשת בהר אות ב): צריך לישב בכבוד על השולחן, הדור בלבשו כמו שיושב לפני גדולים. ועוד כתב (אות ט) לא ימהר בלעיסתו ובאכילתו אלא יתנהג לאיטו לאט לאט, אפילו אם מיסב עם אדם גרגרן. ולא יראה חיבה וחשק על האכילה ולא ימלא פיו אלא רק בכדי שיוכל לדבר בשפה ברורה. ובכף החיים (סימן קנז אות ט) כתב: יזהר מאוד שיאכל תמיד בשולחן ובמפה פרוסה דרך קבע ולא בעראי כמ"ש ואכלת לפני השם אלוקיך עכ"ל. (ומכאן תוכחת לאלו שכאשר בא המלצר לחלק באולם את המנות ומגשו בידו וכששואל מה מעדיפים, המה דנין ומפלפלים עמו איזה נתח כן ואיזה לא וכו'... ומראים חשק. אך הצנועים אומרים לו הכל טוב מה שתשים בסדר...). והנה כשאוכל בקדושה – אזי הדם הנוצר בו, גם כן מתקדש ואז רצונותיו קדושים ויש לו חשק לתורה ולמצוות, ה' יזכנו.

וזה שנאמר 'זאנשי קודש תהיון לי' – היינו על ידי אכילה וקדושה שאז נהפכין למהות קודש (ועיין תוספות גיטין דף ז ד"ה השתא). 'ובשר בשדה טריפה' – כלומר חטופה והלעטה, 'לא תאכלו' – אל תאכלו בחטיפה שלא בנחת. 'לכלב תשליכון אותו' – זה מעשה כלב חצוף ועשיו הרשע שאמר הלעיטני. אלא היו אנשי קודש – על ידי אכילה של קדושה. ובמחשבה זכה לשם שמים. ה' יזכנו להתקדש בכל זמן ועידן. אמן.

33 . "מְדַבֵּר-שֶׁקֶר תִּרְחֹק" (כג,ז)

בין החסידים הרבים שהגיעו אל חצירו של הצדיק רבי יחזקאל שרגא משינאווא היה חסיד אחד שנתן לרבי מתנה זוג פמוטים מבהיקים.

יסלח לי אמר הרבי אולם מנוע אני מלהשתמש במתנתך כיון שברק הכסף יש בו משום גאוה.

רבי אמר החסיד אין זה כסף ממש אלא נחשת מצופה בכסף.

אם כך אמר הרבי הרי זה גרוע שבעתיים גם שקר וגם גאוה!

הפצירו בני הבית ברבי ואמרו לו כי אם לא יקח את המתנה יהיה במעשה זה משום פגיעה באותו חסיד שלא התכוון לכל רע.

הסכים הרבי להניח את הפמוטים על שולחנו שבת אחת בלבד ובתנאי כי אל הפמוטים יוצמד פתק ובו כתוב בבירור שאין אלו פמוטי כסף אלא ציפוי כסף בלבד...

אחרת אמר הרבי יש כאן משום שקר וגניבת דעת.

34 . "מְדַבֵּר-שֶׁקֶר תִּרְחֹק" (כג,ז)

רבותינו למדונו שאע"פ שיש לאדם כונה לטובה מדבר מסויים אל לו לנהוג בשקר. ולדוגמא, אדם שחייבין לו מאה שקלים אומר הלא כנגדי הוא יכפור, ולא יודה, מה עושה, טוענו מאתיים ואז יקבל מאה. גם זה אסור משום 'מדבר שקר תרחק'.

כמבואר כיוצ"ב בגמרא שבועות (דף לא.). ע"ש. וע' שו"ת תורה לשמה (סימן שסד). וכן מספרת הגמרא (יבמות סג.) כי רב היתה לו אשה רעה עד שכל מה שרצה בעלה, היתה עושה להיפך. למשל, היה רוצה לאכול עדשים היתה עושה לו חומוס, וכשהיה רוצה בחומוס היתה עושה לו עדשים. והנה כשגדל ר' חייא בנו, הבין, ולכך היה מבקש מאימו כי אבא רוצה כך, כי ידע שתהפוך ועי"ז הרויח שבישלה כרצונו האמיתי של האב. וכשהרגיש אביו, מיחה בו לבל יעשה כן כי הוי כשקר ח"י שנאמר (ירמיה ט, ד) "למדו לשונם דבר שקר" וגו'.

והנה לפי"ז צריך לדעת, מה שנוהגים כהיום לכתוב בהזמנות שהחופה תתקיים בע"ה בשעה 7, וברור שהחופה תתקיים בשעה מאוחרת מזו. וכן מה שנוהגים לומר

שהברית מילה תתקיים בשעה אחת בצהריים, ובעוד שאת המוהל לא הזמין אלא לשעה 2 או לפני כן. ונראה לפי האמור שאין לעשות כן כי הוא בכלל מדבר שקר תרחק.

וכיו"ב העירו באחד הספרים, על שאדם מתפלל לרפואת רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו גם אם עבר ניתוח וניטל איזה מאיבריו ר"ל, וכיצד יאמר רמ"ח איבריו וכו'. אכן לזה תירצו, שאע"פ שאין לו רמ"ח איברים גשמיים אבל יש רמ"ח איברים רוחניים שהמה נשארם לעולם ולא נחסרים משום אדם! אכן, על הכתיבה בהזמנות והאמירה לבריתות, נראה שצריך לזהר. ולכן היה ראוי לומר: תתקיים "בערך" בשעה פלונית.

אכן מכיון שיש ללמד זכות על כלל ישראל, לכאורה יש ליישב, כי מכיון שאין זה נאמר בפה אלא נכתב, אולי הכתב אינו כל כך חמור. אכן אינו, כי גם בכתב אסור לשקר. וע' בשו"ת חוות יאיר (סימן קצד). ועוד הרי יש מזמינים בפה.

ולכן יש לומר, דהכותבים בשעה 7, באמת כונתם שהחופה תערך בדיוק כך באותה שעה, ואדרבה בזה יהיה פנאי רב לשמחה ולריקודים. אך מה יעשו כי הציבור מתאחר ולכן ממתנינים ומאחרים מהשעה הנקובה. ובהזמנת הציבור לברית שאומר בעל השמחה שעה מוקדמת ממה שיודע שיתקיים, יש לומר שכונתו שברצונו "שיבואו" כולם "בשעה פלונית". וכאשר יתאספו, יתקיים הברית החיתוך, אבל מזמין את כולם שיבואו ויקדימו.

יש פירשו "מדבר שקר תרחק". כי האל יתברך הוא "אמת" והקרוב לאמת רחוק מהשקר, והקרוב לאמת קרוב להקב"ה. וז"ש אם יש לך חלילה דבר שקר זה יגרום כי 'תרחק' מהקב"ה, לכן אחוזי נא באמת, דבר רק אמת, חשוב מחשבות אמת, ותדבק עי"ז באל שהוא ה' אלקים אמת.

35 . **וְעַבְדְּתֶם אֶת ה'** (כג,כה)

וצריך לדקדק בפסוק ולהבין מפני מה נכתב לחמך ומימך לפני והסירותי מחלה. שהרי בריאות הגוף חשובה לאדם יותר מהפרנסה.

וא"כ סדר הפסוק היה צריך להיות הפוך קודם והסירותי מחלה ואח"כ וברך את לחמך?

ונראה ליישב את הפסוק על פי הגמרא במסכת תענית (דף ח:): שבימי רב שמואל בר נחמני היה רעב ומגפה אמרו לו מה נעשה להתפלל על שתייהם אי אפשר. אז אולי נתפלל רק על המגפה ואת הרעב נסבול. אמר להם רב שמואל נתפלל על הרעב ואם הקב"ה ייתן שובע אז הוא ייתן אותנו בשביל שיחיו שכתוב "פותח את ידך ומשביע לכל חירצון".

ולפי הגמרא זו הפסוק מתבאר באופן נפלא קודם כל וברך את לחמך ואת מימך ואם באמת הוא יברך את האוכל (הפרנסה) אוטומטית יתברך גם הבריאות ובזה מסתיים הפסוק והסירותי מחלה מקרבך אמן ואמן..

36 . **"וְעַבַּדְתֶּם אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וּבֵרַךְ אֶת-לַחְמְךָ וְאֶת-מִימֶיךָ" (כג, כה)**
מדוע פתח בלשון רבים (ועבדתם) וסיים בלשון יחיד (לחמך, מימך)?

מתרץ בעל הטורים, ש'ועבדתם' זו תפילה, ותפלת רבים אינה נמאסת. וכתב לחמך בלשון יחיד, שמברך לכל א' לפי עניינו.

והמהרש"א (בבא מציעא קז ב) מתרץ, ש'ועבדתם' זה קיום המצוות, ובזה כולם ערבים זה בזה, אבל להסתפק בלחם ומים זו נחלת יחידי סגולה, לכן נכתב בלשון רבים.

לתת מיליון שקלים לצדקה בלי לפתוח את הארנק

צדקה. זו מצווה כה גדולה. אתם יכולים לגעת בחייהם של אלפי אנשים, לתת להם תקווה, אושר, חיוך על הפנים! כולנו יודעים זאת, אבל הפעם ברצוננו לשאול אתכם: האם תוכלו לתת מיליון שקלים לצדקה?



אתם ודאי חושבים לעצמכם, הפעם האחרונה שראיתם מיליון שקלים הייתה בפרסומות של מפעל הפיס, ואם כרטיס הלוטו שברשותכם לא עומד לזכות בהגרלה, בדיוק כפי שהוא לא זכה בכל הפעמים האחרונות בהם רכשתם את הכרטיס, לא יהיו לכם מיליון שקלים.

אז יש לנו חדשות טובות בשבילכם. יש לכם משהו ששווה יותר מכסף. אמנם לא תוכלו להשתמש בו כדי לשלם את המשכנתא, אך תוכלו להשתמש בכך כדי לתת צדקה, אולי הצדקה הגדולה ביותר. מתנות מול סבר פנים יפות

במשנה נאמר: "הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות." מוסבר על כך:

"כיצד? מלמד שאם נתן אדם לחברו כל מתנות טובות שבעולם, ופניו כבושים בארץ – מעלה עליו הכתוב כאילו לא נתן לו כלום. אבל המקבל את חברו בסבר פנים יפות, אפילו לא נתן לו כלום – מעלה עליו הכתוב כאילו נתן לו כל מתנות שבעולם."

הבה נתרגם לעברית מודרנית. עדיף שתתנו לאדם יחס אוהב וחם, מאשר סכומי עתק של כסף בפנים חמוצות.

רעיון זה הובע מאות שנים לפני התלמוד, על-ידי יעקב אבינו. כאשר הוא בירך את ילדיו הוא אמר להם "לבן שיניים מחלב". חכמינו זכרונם לברכה מסבירים את הפסוק כך: לבן שיניים, הלבנת השיניים – כלומר כאשר אדם מחייך לחברו – עדיפים הם על פני החלב. ושוב אנו רואים את חשיבותו של החיוך, של תחושת האהבה לזולת העדיפה על-פני נתינת משהו פיזי.

רבי יצחק, אחד מחכמי התלמוד, אמר זאת כך: כל הנותן פרוטה לעני, מתברך בשש ברכות. והמפייסו בדברים, מתברך בי"א ברכות."

שני סיפורים

בתלמוד ובמדרש מובאים שני סיפורים המדגימים רעיון זה.

הסיפור הראשון

הראשון עוסק בשלמה המלך, שבמשך תקופה מסויימת ירד ממלכותו ונאלץ לחזור על הפתחים. הוא פגש אדם אחד שזיהה אותו כמלך הגולה, והזמין אותו לביתו לארוחת ערב. הוא הגיש לו את מיטב המאכלים, ובמשך כל הארוחה הוא הזכיר לו את הימים בהם הוא היה מלך, מה שכמובן העציב מאוד את שלמה.

למחרת הוא הזמין לביתו של אדם אחר. "האם תציע לי אירוח דומה?" שאל המלך, אך המארח השני הבהיר כי יש לו רק מעט ירקות. הארוחה אכן הייתה מורכבת ממזון דל. תוך כדי אכילה, עודד המארח את שלמה המלך וניחם את ליבו. לאחר שחזר למלכותו, אמר שלמה המלך: טוב ארוחת ירק ואהבה שם, משור אבוס ושנאה בו.

הסיפור השני

הסיפור השני מופיע בתלמוד, שם נאמר כי יש אדם שנותן לאביו מאכלים משובחים אך בסופו של דבר ילך לגיהנום, ואילו אדם אחר מעביד את אביו בעבודה קשה ומפרכת אך יזכה לגן עדן.

הכיצד?

היה אדם אחד שהיה מגיש לאביו מדי יום תרנגולים מפוטמים. יום אחד התעניין האב אצל בנו מהיכן הוא משיג תרנגולים טובים אלו. השיב לו הבן בזלזול: "זקן, זקן! אכול ושתוק, כמו שהכלבים אוכלים ושותקים." אותו אדם הגיש לאביו מאכלים טובים, אך בשל יחסו המחפיה לאביו הוא יקבל גיהנום.

והיה אדם אחר שעבד לפרנסתו בטחינת קמח. יום אחד קיבל אביו זימון לעבוד עבור המלך. אמר אותו אדם לאביו: אם חלילה יקרה משהו בבית המלך, אתה עלול להיענש או לקבל מלקות. עבוד אם כן אתה תחתיי ואני אלך במקומך לבית המלך. אותו אדם גרם לאביו לעבוד בעבודה קשה, אך הוא עשה זאת מתוך רצון להגן על אביו, ולפיכך הוא יזכה לגן עדן.

לסיכום

בכל יום אנו פוגשים עשרות אנשים. בבית, ברחוב, בעבודה, בבית הספר, בחנות או בכל מקום אחר. החיוך שלכם, ההתעניינות הכנה בהם והאכפתיות יכולה להיות הדבר הכי חשוב בשבילם. זו צדקה לא פחות חשובה מעזרה פיננסית – וכעת למדנו שהיא אף יותר חשובה ממנה.

במעגל השנה היהודית

5 . מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית

5.1 . השמות הקדושים



לשם שנקרא בו האדם יש משמעות רוחנית. אם כך הוא בשמות של בני אדם, קל וחומר שישנה משמעות לשמותיו של הקב"ה הכתובים בתורה. לשמות אלו יש פירוש על דרך הפשט, אך כל אחד מהם מייצג גם את אחת ה'ספירות' – המידות שדרכן הקב"ה מנהיג את העולם. קדושתם של שמות ה' מתבטאת גם בכך שאסור למחוק אותם, ואסור להזכיר אותם שלא לצורך.

מהו 'השם המפורש' ומה משמעותו?

השם הנכתב באותיות יו"ד וה"א וא"ו וה"א נקרא 'השם המפורש' או 'שם הַיְהוָה' והוא השם הקדוש ביותר שאסור להגות אותו מרוב קדושתו. משמעותו של שם זה על פי הפשט היא 'היה הוה ויהיה', וכן שהוא יתברך מְהוּוה ומקיים את כל המציאות. חכמים לימדו ששם זה מבטא את מידת הרחמים וההנהגה לפנים משורת הדין, וכן את עשיית הניסים שלמעלה מדרך הטבע.

קדושתו המיוחדת של שם זה מתבטאת בכך שאסור לבטא אותו בדיבור, ובמקומות שהוא נכתב בתורה או בתפילה מבטאים אותו 'א-דנ'י, שהוא שם שקדושתו פחותה יותר. (ישנם גם מקומות שבהם השם המפורש מנוקד כמו המילה 'א-להים', ואז מבטאים אותו 'א-להים'). גם את אותיות השם יש אוסרים לומר בסדרן, ובמקום זאת נהוג לומר 'ויד קי ואי קי'. השם 'י-ה' הוא מעין קיצור של השם המפורש, וקדושתו היא כמו של שאר השמות.

מדוע אסור לבטא את השם המפורש?

כדי להבין עניין זה נביא משל למלך בשר ודם: לכל מלך יש שם פרטי, אולם כשמדברים אתו לא קוראים לו בשמו אלא אומרים 'אדוני המלך'. בדומה לכך, השם המפורש הוא כביכול 'שמו הפרטי' של הקב"ה, והוא מורה על עצם מציאותו לעומת השמות האחרים שהם שמות תואר. לדין זה יש גם יוצא מן הכלל: בבית המקדש, היה הכהן הגדול מבטא את השם המפורש בשעת הוידוי ביום הכיפורים, וכשהעם היו שומעים זאת, היו כולם כורעים ומשתחוים.

מה משמעות השם 'א-דנ'י'?

שם זה נקרא גם 'שם אדנות', ומשמעותו היא שהקב"ה הוא מלך ואדון על כל הבריות. שם זה מבטא את הנהגת העולם בפועל, במעין 'סיכום' של פעולתו והשפעתו של כל שאר המידות.

מה משמעות השמות 'א-ל' ו'א-להים'?

'א-ל' פירושו 'חזק, בעל כוח'. השם 'א-להים' הוא צירוף של השם 'א-ל' עם לשון רבים, ומשמעותו 'בעל כל הכוחות'. השם 'א-להים' מבטא את הנהגת ה' דרך כוחות הטבע וחוקיו (ואכן 'א-להים' בגימטריה 'הטבע'). שם זה מבטא גם את מידת הדין, שכן 'דין' הוא הנהגה לפי חוקים קבועים מראש. שני השמות הללו יכולים להתיחס גם לבני אדם: גורם חזק ובעל עוצמה יכול להיקרא 'אל' (כמו למשל בפסוק 'הבו לה' בְּנֵי אֱלִים'), ושופטים בבית הדין נקראים לפעמים 'אלהים' (כמו בפסוק: 'אֲשֶׁר יִרְשִׁיעַן אֱלֹהִים - יִשְׁלַם'), משום שגם הם מבצעים פעולה של דין. במקרים אלו השמות אינם קדושים ומותר למחוק

אותם. לפעמים השמות הללו מתייחסים לאילי העמים (למשל 'אלהים אחרים') שבהם כמובן אין קדושה.

מה משמעות השם 'ש-די'?

לשם זה נאמרו כמה פירושים. יש המפרשים אותו מלשון ניצחון והתגברות על כל מכשול (מלשון 'שידוד מערכות', אך במובן חיובי). ויש מפרשים שהוא כמו 'שדי' (מלשון 'די בכך'), כלומר שהוא לבדו מספיק לקיום הבריאה ולכל צרכיהם של הבריות, ואין צורך בשום גורם אחר מלבדו. לפי דברי הרמב"ן, שם זה מבטא את ההשגחה הפרטית ואת האופן הנסתר שבו הקב"ה מסובב את המאורעות כרצונו מבלי להפר את חוקי הטבע.

מה משמעות השם 'צ-באות'?

שם זה, שבא בדרך כלל בסמיכות לשמות אחרים, מבטא את הנהגתו של ה' כ'מפקד צבא'. 'צבא' פירושו מערכת שלכל אחד מחלקיה יש תפקיד משלו, וכולם פועלים בתיאום למען מטרה אחת. בכמה מקומות בתנ"ך נקראים המלאכים 'צבא ה'", וכן עם ישראל נקרא 'צבאות ה'". גם מערכת גרמי השמים נקראת 'צבא השמים'.

מה משמעות השם 'א-היה אשר א-היה'?

את השם הזה גילה הקב"ה למשה רבנו כששלח אותו להוציא את ישראל ממצרים (שמות ג, יג-יד). שם זה מורה על כך שהקב"ה הוא בלתי נתפס ולמעלה מכל הגדרה, והדבר היחיד שאפשר לומר עליו הוא ש'הוא מה שהוא'. ובאמת, כאשר עוסקים בעניין שמות ה' ומידותיו, חשוב לפני הכול להבין שמהותו האמיתית של ה' היא למעלה מהשגתנו, וכל השמות והמידות האלו קיות הן רק האופנים שבהן הוא מתגלה אלינו. שם זה, המופיע בלשון עתיד, מבטא גם את הגילוי האלוקי הנשגב שיהיה לעתיד לבוא, שכיום הוא מעבר להשגתנו.

האם יש לקב"ה שמות נוספים?

השמות שהזכרנו עד כה הם אלו המפורשים בתורה שבכתב. אולם בגמרא ובפרט בספרי הקבלה מוזכרים גם שמות קדושים נוספים, כגון 'שם של י"ב אותיות', 'שם

של מ'ב אותיות' ועוד. חלק חשוב מתורת הסוד עוסק בעניין השמות הקדושים ופעולותיהם, שכן שמות ה' אינם רק 'מילים', אלא יש להם מציאות רוחנית וכוח רוחני לפעול פעולות בעולם, כל שם לפי עניינו (וזו אחת הסיבות שיש להיזהר מלהשתמש בהם באופן או במקום שאינו ראוי). שמות ה' הם השורש הרוחני של כל כוח וכל דבר הקיים בעולם, ולכן לכל אחד מהשמות הכלליים יש התפרטויות רבות בהתאם לדברים שמשתלשלים מהם. בספרי הקבלה ובסידורים הערוכים ע"פ הקבלה אפשר למצוא גם שילובים של שמות (כגון שילוב שם הויה עם שם אדנות) וכן את אותם שמות המופיעים כל פעם בניקוד שונה. כאשר יהודי פשוט מתפלל או מברך ומזכיר את שם ה', הדבר מוריד שפע וברכה לעולם. ואכן המקובלים מכוונים בכל שם ושם שבתפילה את הכוונות המיוחדות לו, וכך התפילה פועלת ומשפיעה יותר. באמצעות השמות הקדושים אפשר גם לעשות פעולות של ממש, ודבר זה נקרא 'קבלה מעשית' (דוגמה לכך היא משה רבנו שהרג את המצרי ע"י אמירת שם). אולם כל המקובלים בדורות האחרונים הזהירו מאוד שלא לעשות זאת, משום שאיננו ראויים לכך.

5.2 . מניין המצוות בתורה ומהותן לפי ספר החינוך

תרי"ג מצוות הוא הנושא בו אנו עוסקים השנה – שנת תשע"ד ב–"הפנינים לשבת".

תרי"ג (613) המצוות מפוזרות בפרשיות התורה אך לא בפריסה שווה, ישנם פרשיות בתורה המשופעות במצוות רבות (בפרשת כי תצא יש 76 מצוות) ולעומתן ישנן פרשיות רבות שאפילו מצווה אחת אין בהן.

אנו מסיבות פרקטיות החלטנו לחלק את כל המצוות שווה בשווה בין כל גליונות "הפנינים לשבת" של שנה זו (12 מצוות כל גליון) וכך נעסוק ונלמד את מצוות התורה במהלך כל שבועות ושבטות השנה.

רשימת המצוות לסקירה בגליון זה לפרשת משפטים

אחרי מות

אחרי מות

- קצו. שלא לגלות ערות אחותו מן האב והיא בת אשת אביו.
- קצז. שלא לגלות ערות אחות אב.
- קצח. ערות אחות אמך לא תגלה.
- קצט. ערות אחי אביך לא תגלה.
- ר. ערות אשת אחי אביך לא תגלה.
- רא. ערות כלתך לא תגלה.
- רב. ערות אשת אחיך לא תגלה.
- רג. ערות אשה ובתה לא תגלה.
- רד. ערות אשה ובת בנה.
- רה. שלא לגלות ערות אשה ובת בתה.
- רו. ערות אשה ואחותה.
- רז. שלא לבוא על אשה נדה.

קצו. שלא לגלות ערות אחותו מן האב והיא בת אשת אביו.

שלא לגלות ערות בת אשת אביו כשתהיה אחותו. כלומר שהיא בת אביו, שאלו בת אשת אביו שאינה אחותו כבר אמרנו למעלה (מצוה קצב) שמתר לשא אותה לאשה לכתחלה, אלא פרושו, בת אשת אביו והיא אחותו, שנאמר (ויקרא יח יא) ערות בת אשת אביך לא תגלה. וכבר כתבתי למעלה בערות אחות, שהלאו הזה בא כדי שישים אחותו מנשואת אביו ערוה בפני עצמה, וכעין מה שאמרנו באמו (מצוה קצ), שאם היא אשת אב חייב בה שתים משום אם ומשום אשת אב. והראיה מה שאמרו זכרונם לברכה ביבמות (כב, ב) תנו רבנן הבא על אחותו, והיא בת אשת אביו, חייב משום אחות ומשום בת אשת אביו. רבי יוסי ברבי יהודה אומר אינו חייב אלא משום אחותו בלבד. מאי טעמיהו דרבנן אמרי מכדי כתיב ערות אחותך בת אביך וגו', ערות בת אשת אביך מולדת אביך למה לי, שמע מנה לחיבו משום אחותו ומשום בת אשת אביו. נמצא שהשוכב עם אחותו שהיא מאנוסת אביו אין בה אלא לאו אחד, והשוכב עם אחותו שהיא מנשואת אביו יתחייב שני לאוין, ובשוגג חייב להביא שתי חטאות. ומשפטי השם צדקו, כי אחר שתרחיק התורה קרבת האחות ראוי להחמיר באותה שהיא אחות גמורה, רוצה לומר מן הנשואין, כי היא נקראת אחות אמה [אמת]. וכענין זה כתב הרמב"ן זכרונו לברכה (אחרי מות יח ט).

דיני המצוה. בסוף הסדר (מצוה ריא) תראה היכן הם [א"ה שם].

ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. והעובר על זה ושכב את אחותו מנשואת אביו במזיד חייב כרת, בשוגג מביא שתי חטאות, כמו שאמרנו.

קצו. שלא לגלות ערות אחות אב.

שלא לבוא על אחות האב, שנאמר (ויקרא יח יב) ערות אחות אביך לא תגלה וגו'. משרשי העריות כתבנו מה שידענו (לעיל קצ).

מדיני המצוה. כגון מה שאמרו זכרונם לברכה (יבמות נד, ב) שאסור אחות אב, בין שהיא אחות לאביו מן האב בלבד או מן האם לבד, ובין שהיא אחותו מן הנשואין בין מן הזנות, שכל אחת מאלו מכל מקום אחות אביו נקראת. ואין כאן מקום לשניות.

דיני המצוה. בסוף הסדר תראה מקומן [א"ה שם].

ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ושכב את אחות אביו במזיד חייב כרת, בשוגג מביא חטאת קבועה.

קצת. ערות אחות אמך לא תגלה.
שלא לבוא על אחות אם, שנאמר (ויקרא יח יג) ערות אחות אמך לא תגלה וגו'.
כל ענינה, כמו אחות אב (מצוה קצז).

קצט. ערות אחי אביך לא תגלה.
שלא לבוא על אחי האב ומן הדומה שאין הפרש בין שיהיה אחי אביו מן האב או מן האם, בין מן הנשואין בין מן הזנות, שנאמר (ויקרא יח יד) ערות אחי אביך לא תגלה, ואחי אביו נקרא מכל מקום. ואף על פי שהבא על כל זכר חייב משום ואת זכר לא תשכב וגו', זה הלאו הוא נוסף במי שבא על אחי אביו, ואם יהיה שוגג יתחייב על שתי חטאות משום לאו דבא על הזכר, ולא דבא על אחי אביו, וכמו שאמרו גם כן באביו (במצוה קפט). ובגמרא סנהדרין אמרו זכרונם לברכה (נד, א) הבא על אחי אביו חייב שתים לדברי הכל.

ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ושכב עם אחי אביו שניהם נסקלים, השוכב והנשכב, אם שניהם מזדיין ובעדים והתראה, ואם אין עדים שניהם בכרת, ובשוגג חייב האחד שתי חטאות כמו שאמרנו, שהבא על אחי אביו שחייב שתי חטאות, והאחד חטאת אחד.

ר. ערות אשת אחי אביך לא תגלה.

שלא לבוא על אשת אחי האב, וזאת נקראת בכתוב דודתו לפי שהיא אשת דודו, שנאמר (ויקרא יח יד) אל אשתו לא תקרב דודתך היא. ואזהרה זו היא מכיון שנתארסה לדודו, כלומר, שנתקדשה לו, ואין צריך לומר אחר שנשאת לו, ובין בחיי דודו ואפילו גרשה, ובין אחר מיתתו (יבמות צז א).
משרשי המצוה. כתבנו למעלה (מצוה קצ).

דיני המצוה. כגון מה שאמרו זכרונם לברכה (יבמות נד, ב), שאחי אביו נקרא לענין אסור זה של אשתו כשהוא אחי אביו מצד אב, אבל אחי אביו מצד אם אינו באסור זה של אל אשתו לא תקרב מדין תורה, אלא שחכמים גדרו גדר ואסרו אפילו

אשת אחי אביו מצד אם, כדי להרחיקנו הרבה שלא לגע לאסור תורה. וכן אסרו גם כן אשת אחי אמו, בין שהוא אחיה מצד אב לבד או מצד אם לבד, ואף על פי שאשת אחי אמו אינה אסורה כלל דבר תורה, מפני שאסרה התורה אשת אחי אביו מצד אב שנקרא דודו, הוסיפו הם באסור לגדר כל אחד מאלו הדומים לו. ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ושכב את אשת אחי אביו מצד אב בחיי דודו במזיד ויש עדים, מיתת שניהם בחנק, שכן הוא הדין הבא על אשת איש בחנק, ואם שכב אותה אחרי מות דודו, במזיד חייב כרת, ואם יש עדים לוקה, בשוגג מביא חטאת קבועה, כמו שידוע לנו דכל שבזדונו כרת בשגגתו חטאת. ואם שכב את אשת אחי אביו מצד אם, או את אשת אחי אמו, בין מצד אב או מצד אם, במזיד מכין אותו מכת מרדות, בשוגג פטור.

רא. ערות כלתך לא תגלה.

שלא לבוא על אשת הבן, שתהיה אשתו מן הארוסין, וכל שכן מן הנשואין, בין בחייו ואפילו גרשה, בין אחר מותו, בכל ענין זה נקראת אשת בנו, ואסורה עליו, שנאמר (ויקרא יח טו) ערות כלתך לא תגלה. ומן הדומה שהחייב אפילו בבן ממזר, בנו הוא מכל מקום, אבל בן שפחה ונכרית אין זה נקרא בנו לשום דבר. שרש אסור העריות, כתבנוהו (מצוה קצ).

מדיני המצוה. כגון מה שאסרו זכרונם לברכה (יבמות כא, ב) לגדר זה כלת בנו, וכן כלת בן בנו עד סוף העולם, ואסרו גם כן כלת בתו בלבד. והטעם כעין מה שאמרנו למעלה, לפי שהאסור בא בכתוב בכלתו גזרו הם בכל הכלות הבאות מחמת הבן, וגזרו מחמת בתו בלבד, ודי לנו בכך, ואלו נקראות שניות.

ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ושכב את כלתו במזיד ויש עדים והתראה בסקילה, ואם אין עדים בכרת, בשוגג מביא חטאת קבועה. ואם שכב את כלת בנו או בן בנו עד סוף העולם או כלת בתו, מכין אותו מכת מרדות.

רב. ערות אשת אחיך לא תגלה.

שלא לבוא על אשת אחיו, שנאמר (ויקרא יח טז) ערות אשת אחיך לא תגלה. ואחד אחיו מאביו לבד או מאמו לבד, ובין מן הנשואין ובין מן הזנות אשתו ערוה עליו, שאחיו נקרא מכל מקום. ומכיון שארסה נקראת אשת אח ואסורה, וכל שכן

אחר שנשאה, ובין בחיי אחיו ובין אחר מותו היא אסורה עליו משום אשת אח, חוץ מאשת אח שלא הניח בן שהתורה צותה על זו בפרוש שישאנה האח, וזאת היא מצות יבום כמו שנפרש בעזרת השם (מצוה תקצח).

ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ושכב את אשת אחיו חייב כרת אם היה מזיד, ואם שגג חייב להביא חטאת קבועה. וזה יהיה אחר מות אחיו ונשארו לו בנים, או אחר שגרשה, שאלו בחייו בעודה תחתיו, ידוע הוא שדין השוכב את אשת אחיו (צ"ל אשת איש) מיתתו בחנק. ואין באסור אשת אח מקום לאסור שניות.

רג. ערות אשה ובתה לא תגלה.

שלא לגלות ערות אשה ובתה, שנאמר (ויקרא יח יז) ערות אשה ובתה לא תגלה.

ובא הפרוש שאין החיוב אלא כגון שנשא האחת תחלה, ואחר כך כשבא על השניה הוא מתחייב, אבל אם לא נשא אחת מהן לא יתחייב עליהן, לפי שכתוב בהן לשון אישות וקיחה, דמשמע על ידי נשואין דהכי משמע לן לשון קיחה בכל מקום לשון נשואין אבל חכמים גזרו גדר ואמרו, שאם נאף אדם עם אשה אסור לשא בתה כל השבע נשים קרובותיה כל זמן שהזונה קימת, מפני שהזונה באה לבקר אותן ולבו גס בה ושמא יבוא לידי עבירה.

ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ושכב את אשה ואת בתה שניהם נשרפין, הוא ואותה ששכב [עמה] אחרונה, שאין לראשונה חטא שהרי בהתר נשאה, ואם בא על השניה אחר מיתת אשתו הראשונה הרי אלו בכרת, ואין בהן מיתת בית דין, שנאמר במקום אחר בסדר קדושים תהיו (כ יד) באש ישרפו אתו ואתהן. ופרש רבי אליעזר בסנהדרין (סו, ב) באש ישרפו אותן ואחת מהן, דהינו האחרונה, כמו שאמרנו. ודוקא כששתיהן קימות שכן בא הפרוש אבל כשאין שתיהן קימות אין שם שריפה, אלא שהן בחיוב כרת במזיד, ובשוגג מביא חטאת קבועה. ורבי עקיבא מפרש שם, אותו ושתייהן, וכגון שנשא השתים באסור, וימצא זה כשנשא הבת ואמה ואם אמה. ושם מתבאר במאי פליגי.

רד. ערות אשה ובת בנה.

שלא לגלות ערות אשה ובת בנה. וכבר אמרנו שאסור זה הוא לעולם בנשואי הראשונה, שנאמר (ויקרא יח יז) את בת בנה. לא תקח. מדיני המצוה. מה שאסרו זכרונם לברכה (יבמות כא, א) לגדר זה בת בן בנה, והיא מכלל השניות, כמו שאמרנו, שכל שאסורה מדברי סופרים תקרא שניה. וכן אסרו אם אם אבי אשתו בלבד.

ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ושכב אשה ובת בנה בנשואי הראשונה, שניהם נשרפים בחיי הראשונה, ואם מתה הראשונה שניהם בכרת במזיד, בשוגג מביאים חטאת קבועה. ואם שכב את השניה לוקה מכת מרדות מדרבנן.

רה. שלא לגלות ערות אשה ובת בתה.

שלא לגלות ערות אשה ובת בתה. וכבר אמרנו שאסור זה בנשואי הראשונה שנאמר (ויקרא יח יז) ואת בת בתה לא תקח וכו'. ולשון קיחה משמע לן לשון נשואין.

מדיני המצוה. מה שאסרו זכרונם לברכה לגדר זה בת בתה בלבד, ואם אם אם אשתו בלבד, ואם אב אם אשתו בלבד. כלל הענין של אסור אשה ובתה ובת בנה ובת בתה, כי התורה תאסר לאדם מלשא שש קרובות של אשתו מלבד האחות, שלש למעלה, דהינו אמה ושתי זקנותיה, ושלש למטה דהינו בתה ובת בתה ובת בנה, וחכמים הוסיפו עליהן גם כן לגדר שש אחרות, ארבע למעלה ושתיים למטה, כי כן יאות הענין להיות בהכרח, כי שתי הזקנות גוררות ארבע אחרות לגדר להן, אבל בת בנה ובת בתה אי אפשר להן לגדר אלא שתיים כמותן, והאם והבת אין להוסיף עליהן לגדר, שהרי יש נשים אסורות מן התורה למטן ולמעלן עין בדבר כי כן הוא בהכרח.

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ושכב אשה ובת בתה שניהם נשרפים בחיי ראשונה, ואם מתה ראשונה שניהם בכרת במזיד, ובשוגג מביאים חטאת קבועה. ואם שכב את השניות היו מכין אותו מכת מרדות.

רו. ערות אשה ואחותה.

שלא לבוא על שתי אחיות. כלומר, שלא ישא אדם שתי אחיות ביחד ולא אפילו זו אחר זו בחיי הראשונה ואפילו גרשה לראשונה שנאמר (ויקרא יח יח) ואשה אל אחותה לא תקח לצרר לגלות ערותה עליה בחייה. פרוש, ואשה עם אחותה ביחד, לא תקח, לצרר לשון צרה, כלומר שלא תעשה האחת צרה לחברתה. בחייה, בא ולמד שאפילו גרשה לראשונה לא ישא אחותה, וזהו לשון בחייה כלומר, כל זמן שהיא בחיים אבל אחר מות האחת אין ספק שמתר לשא האחרת, והינו מה שאמר הכתוב בחייה. וכן השוכב דרך זנות עם האחות אחר שנשא הראשונה או קדשה, גם כן בכלל האסור, כי בנשואי הראשונה הקפידה תורה (יבמות צז א).

משרשי המצוה, ענין העריות כתבנו למעלה (מצוה קצ) מה שידענו. ועוד אומר לי לבי בענין זה שאסר הכתוב לשא שתי אחיות, כי אדון השלום יחפץ בשלום כל בריותיו, וכל שכן בשלום אותן בריות שהטבע והשכל מחיבין להיות שלום ביניהם ולא קטטה ותחרות תמיד כל היום.

מדיני המצוה. מה שפרשו זכרונם לברכה (יבמות נד, ב) שאחות אשתו נקראת בין אחותה מאמה בין אחותה מאביה, בין מן הנשואין, בין מן הזנות. ופרשו גם כן, שהאסור יחול מכיון שיקדשנה, וכדמשמע לן לשון קיחה באשה לעולם, כמו שאמרנו. וכן מה שאסרו זכרונם לברכה לגדר אסור זה אחות זקוקתו, פרוש זקוקתו כגון מי שהיה לו אח ומת ולא הניח בנים, שהוא חייב לשא אשתו מן התורה או לחלץ לה, כמו שבא המצוה בכתוב בפרוש (מצוה תקצז תקצט) וזאת האשה שהיא זקוקה לאח, כלומר, שהיא ברשות האח לשא אותה אם ירצה, כי מן השמים הקנוה לו, תקרא זקוקתו. ואסרו זכרונם לברכה (שם מא, א) מלשא אחותה, מכיון שהיא זקוקה אליו, אף על פי שלא קדשה ולא עשה בה שום ענין.

וכן אסרו עליו (שם מ, א) גם כן לגדר זה אחות חלוצתו, כלומר, אפילו אחר שחלף לה, אסרו עליו מלשא אחותה, כמו שאסר הכתוב אחות גרושתו, כמו שפרשנו, כן אסרו גם כן אחות חלוצתו, שהחליצה בעין גט היא. ומכל מקום אסור אחות חלוצתו ואפילו אחות זקוקתו קימא לן אלבא דהלכתא דמדרבנן הוא, כי התורה לא אסרה כי אם אחות נשואתו או ארוסתו אבל הזקוקה לו, אף על פי שמן השמים הקנוה לו אין אחותה בכלל אסור תורה, אלא שהם זכרונם לברכה אסרוה לו שלא לגע לאסורא דאוריתא. ומפני שאסור זה הוא מדבריהם, כמו שאמרנו, הקלו בענין

קצת לפעמים, עד שאמרו זכרונם לברכה (שם מא, א) כי אחד מן היבמין שקדש אחות יבמתו שאומרים לו, המתן אל תגרשנה ואל תשאנה עד שייבם אחיך או יחליץ ליבמה זו הזקוקה לכלכם. חליץ לה אחיו או יבמה או שמתה היבמה הרי זה יכנס ארוסתו. אבל אם מתו האחים כלם מוציא את ארוסתו בגט ויבמתו בחליצה. ואם מתה ארוסתו, בין שמתה קדם מיתת האחין בין שמתה לאחר מיתתם, חזרה היבמה להתרה, רצה חולץ רצה מיבם. ובמצות יבום נכתב עוד מעט בענינים אלה (מצוה תקצח), כמנהגנו בעזרת השם, שאין כאן מקומן.

ונוהגת אזהרה זו בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ושכב עם האחות, בין על ידי נשואין, בין דרך זנות, בחיי הראשונה במזיד חייב כרת, ואם יש עדים והתראה לוקה, בשוגג מביא חטאת קבועה. ואם שכב עם אחות זקוקתו או אחות חלוצתו היה לוקה מכת מרדות דרבנן. ומכל מקום, אין אשתו דהינו האחות שנשא ראשונה אסורה עליו מפני נשואי שניה או (זמתה) מפני שזנתה, אלא אשתו מתרת לו, וזאת השנית תלך לה (יבמות צד א). ואפילו נשאה על ידי חפה וקדושין אינה צריכה ממנו גט, שאין קדושין תופסין בעריות להצריכן גט, אבל מכל מקום מתחייב העושה בהן מעשה הקדושין, שהתורה אמרה לא תקח, ומשמע לשון קדושין, ואף על גב דאם עבר ולקח, כלומר, שקדש, לא מהני ליה כלומר, שאינה לקוחתו לשום דבר ואינה צריכה ממנו גט, מכל מקום נתחייב בכך כמו שאמרנו.

וזה הדין אינו באחיות לבד, אלא אף בכל שאר העריות הוא, שאם נשאן בחזקת התר ונמצאו עריות שאינן צריכות גט מן הטעם שאמרנו, שאין קדושין תופסין בעריות. וכן אם נשא או עבר ונאף עם אחת מן השש נשים שאמרנו למעלה (מצוה רב) שהן עריות עליו מן התורה מחמת אשתו, אינן אוסרות אשתו עליו אלא ילכו להן בלא גט ותשאר אשתו מתרת לו, כמו שאמרנו, זולתי באחות ארוסתו שהחמירו חכמים ואסרו אף הראשונה מפני השניה, שאמרו זכרונם לברכה (שם צד, ב) שאם ארס אדם אשה, כלומר, שקדשה ואחר כך נשא אחותה, ששתיהן אסורות עליו וצריכות ממנו גט (עי' רמב"ם גירושין פ"י הל' ט, י). ומפני מה אמרו כן ולא אמרו שישא הראשונה והשנית תלך לה בלא גט כמו שכתוב למעלה, לפי שחשו חכמים שמא יאמרו הבריות אחר שלא היה בראשונה אלא קדושין לבד, כי באותן קדושין היה שום תנאי, ועל כן נשא השנית ובדין נשאה, ולפיכך הצריכו בה גט,

ואחר שהצריכו באחרונה גט מפני זה החשש שאמרנו, היו צריכים לאסר גם כן ארוסתו הראשונה כדי שלא יאמרו הבריות נשא אחות גרושתו.

רז. שלא לבוא על אשה נדה.

שלא לבוא על אשה בעת שהיא נדה, שנאמר (ויקרא יח יט) ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב. וזמן

נדותה נמשך שבעה ימים, דכתיב (שם טו יט) שבעת ימים תהיה בנדתה. ובין שתראה פעם אחת בהן או שופעת כל השבעה נדה היא (נדה עג א). וכל זמן שלא תטבל אף אחר השבעה היא נדה לעולם, כי בימים וטבילה תלה הכתוב, שנאמר בטמאים ורחצו במים. ואמרו זכרונם לברכה, בנין אב לכל טמא, שהוא בטמאה עד שיטבל (עיי רבינו בחיי מצורע טו יט בשם הגאונים). וכך גם כן דרשו זכרונם לברכה (שבת סד, ב) תהיה בנדתה תהא בנדתה עד שתבוא במים.

וענין הנדות הוא, כי יש בנשים ענין שיזוב דם מהן דרך ערותן בכל חדש וחדש שני ימים או שלשה או יותר עד שבעה. וצוה הכתוב, דבין שיזוב הדם ממנה יום אחד לבד או אפילו כל השבעה יהיה הדין שוה בהן, שאם זב כל שבעה ופסק מבעוד יום בשביעי, טובלת לערב שהוא ליל [ה] שמחרתו יום שמיני וטהורה. וכך אם לא זב אלא יום אחד מכל השבעה ואפילו דם טפה כחרדל מצפה שבעת ימים, ולערב שהוא ליל שמיני טובלת וטהורה לבעלה.

משרשי הנדה. כתבתי בפרשת זאת תהיה על ענין זבה (מצוה קסו קפב) מה שידעתי. וכלל הענין כי השם יתברך ירחיק מעמו אשר בחר כל טמאה וכל לכלוך וכל נזק, גם כן אמרתי שם מה יהיה הענין לפי הדומה שהחליאן השם יתברך לנשים בחלי זה.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (נדה לב, א) שהאשה מטמאה בנדה ואפילו ביום לדתה, מה שאין הדין כן בזבה שאין האשה מטמאה בזיבה עד עשרה ימים, ודבר זה מפי השמועה. וכל הנשים בכלל אסור זה ואפילו שפחות כנעניות, מכיון שהן בכלל המצות הרי הן כישראליות לענין זה (ספרא מצורע ה א). אבל (שם לד, א) הנשים של אמות העולם מן התורה אינן בכלל אסור נדות וזיבות, אלא מדרבנן, שגזרו עליהן בין בזכרים בין בנקבות שיהיו כזבין לכל דבריהם. וזה שאמרו בגמרא (עבודה זרה לו, ב), שהבא על הגויה חייב עליה משום נשג"ז, פרוש,

נדה, שפחה, גויה, זונה. וזה החיוב אינו אלא מדרבנן באיש ישראל, אבל באיש כהן (תמורה כט, ב) חייב עליה מדאוריתא משום זונה, ולוקה עליה. ומה שאמרו זכרונם לברכה גם כן (נדה יט, א) שחמשה מראות דמים הן שטמאה התורה, ושאר מראות הדמים טהורים, הענין הוא, לפי שחכמים ידעו בחכמתן שכל דם שאינו מאותן חמשה מראות, אינו בא ממקום טמא, כי מקום ידוע באשה שהדם הבא ממנו בלבד טמא הוא הנקרא מקור, ובלשון חכמים קרוי חדר. ובימיחם היו בקיאים בכל חכמה, היו הנשים מראות דמן לחכמים ומטהרין אותן או מטמאין לפי מה שהן, ובאותן הימים היו כל הנשים נוהגות בדין תורה לנדות ולזיבות, שהזבה היתה יושבת שבעה ימים נקיים, והנדה טובלת בליל שמיני, ואפילו שופעת כל שבעה, מכיון שפסק הדם בשביעי מבעוד יום. ומשרבו הצרות נתמעט לבן של חכמים ויודעי התורה ולא רצו לסמך בדעתן לדון מראות הדמים בכלל, ולפיכך עכשו בזמן הזה כל שיש בו מראה אדמומית כלל או מראה שחרות, בין שהוא עמק הרבה או כהה, כלומר, שאינו עמק טמא, אבל הירוק והלבן, אף על פי שהוא עבה כמו דם הרי זה טהור. ונאמנת (שם כ, ב) אשה לומר כמראה זה ראיתי ואבדתיו ואם אמרה ירוק או לבן היה מטהרין לה.

וכשבא רבי וראה שנתמעטה החכמה בעולם ואין החכמים בקיאים במראות הדמים, וכי הנשים היו נוהגות בדין תורה שהיו מונות ימי הנדה לנדה, וימי זיבה לזיבה, חשש לדבר שמא לפעמים תראה האשה דם שהוא מן התורה טהור, ומפני שלא תמצא חכם שיכיר בו, תחוש לו מן הספק ותשב עליו, ואם אתה מנהיגה בדין תורה הרי שתהיה מונה מאותו יום שתתחיל לראות שבעה ימים, ובליל שמיני אף על פי ששפעה כל שבעה, אם פסקה ביום שביעי, טובלת לערב, כמו שאמרנו למעלה. ונמצא לפעמים שבאים עליה לידי אסור כרת, כי יש לחוש שמא כל הדם שראתה כל ששה ימים הוא דם טהור ושל יום השביעי היה דם טמא, והיא התחילה למנות שבעת ימי נדות מיום ראשון שראתה והיה לה להתחיל ולמנות מיום שביעי כי הוא התחלת נדותה, שהיה דם טמא. ועל ידי טעות זו באה לטעות הרבה פעמים מנדה לזבה ומזבה לנדה, שתהא סבורה להיות בימי נדות ותהא בימי זיבות. לפיכך עמד רבי ותקן (שם סו, א) שכל אשה שרואה יום אחד תשב ששה ימים נקיים, וכן אם ראתה שני ימים תשב גם כן ששה נקיים. שכל זמן שאינה רואה יותר משני ימים, כשהיא יושבת עליהן ששה ימים נקיים אין בהן מקום ספק מעתה, שאם אותן

הימים שניהם בימי נדה הם לסוף שבעה טהורה היא, ואם שניהן בימי זיבה הם לא היתה צריכה אלא יום אחד, ואפילו הראשון בימי זיבה והשני בימי נדה אין בכך כלום, שהרי היא יושבת אחר מכן ששה נקיים, והאחד מאותן ששה נקיים עולה לאותו יום של זיבה, ואף על פי שכלן בימי נדה הן, שהלכה היא ימי נדה שאינה רואה בהן עולים לימי זיבה. ואם ראתה שלשה ימים, תיקן הוא שתהא יושבת שבעה נקיים, מפני שיש לחוש שכל השלשה בימי זיבה היו, והרי היא זבה גדולה שצריכה לישב שבעה נקיים מדין תורה.

זאת היתה תקנתו של רבי. ועם תקנה זו לא נשאד שום ספק בענין. ואחר תקנה זו הוסיפו עוד בנות ישראל והחמירו על עצמן (שם סו, א) שאפילו רואות טיפת דם כחרדל, כלומר אפילו בראיה אחת, היו יושבות שבעה נקיים, שלא רצו לחלק בין רואה דם יום אחד או שנים לרואה שלשה ימים. ואין ענין החמרא שהחמירו הם משום דם מועט כחרדל, כי מדין תורה אין חלוק לענין ימי נדות בין דם מועט לדם מרבה, כי לעולם צריכה לישב שבעת ימים רצופים, כמו שאמרנו. אבל החמרא היא שעשו עצמן כזבות אפילו בראיה אחת. וחמרא זו שקבלו על עצמן היא מזכרת בהרבה מקומות בתלמוד. ונראה מתוך כך, שחכמים ראו חמרתן טובה וצריכה, והודו לדבריהם.

ונמצא שכל הנשים היום, אפילו בראיה אחת דינן כזבות גדולות וצריכות לספר שבעה ימים נקיים, וכן כל אשה שמצאה כתם במקום שראוי לחוש לו, אף על פי שהכתמים מדרבנן (שם נח ב), כי מן התורה אין אשה מתטמאה עד שתרגיש בעצמה דם טמאתה, שנאמר (ויקרא טו יט) דם יהיה זבה בבשרה. כלומר, שתרגיש אותו, אף על פי כן כבר החמירו חכמים על הכתמים והצריכו ספירת שבעה עליהם והפסק טהרה. ולפיכך אם מצאה כתם כשעור האוסר במקום שראוי לחוש בו, צריכה לישב עליו גם כן שבעה נקיים. ומאימתי האשה מונה שבעה ימים נקיים? ממחרת יום שפסק הדם לגמרי. כיצד, ראתה שני ימים או שלשה בודקת עצמה תדיר, אם פסק הדם ביום שני או ביום שלישי אפילו בשחרית, אינה מונה שבעה מאותו יום שפסק הדם בו, אלא למחר בודקת עצמה פעם אחרת ומתחלת לספר שבעה מאותו היום. ובמה דברים אמורים? שראתה שני ימים או שלשה או עוד, אבל אם לא ראתה אלא יום אחד אף על פי שבאותו היום בדקה עצמה והפסיקה בטהרה אינה מונה מיום המחרת, שחזקת היום הראשון כלו טמא, והחזק מעין

פתוח כל אותו היום, וחוששין שמא דמיה חזרו לה לאחר בדיקתה ושפעה כל הלילה, ואין יום שני זה לראיתה מן המנין, ואפילו בדקה עצמה מבערב חוששין שמא עם סלוק ידיה ראתה, אלא אם כן היו ידיה בין עיניה כל בין השמשות (עי' רמב"ם איסורי ביאה פ"ז ה"כ), כלומר, שבדקה עצמה והניחה העד בפנים מבעוד יום ועמד שם בין השמשות עד הלילה ולא מצאה עליו דם כלל, בענין זה אפשר שנאמר שתתחיל למנות מיום המחרת.

והמוצאה כתם, אין מחמירין בה כל כך שנצריך אותה יום הפסק טהרה מלבד היום שמצאה בו הכתם, כמו שאמרנו ברואה יום אחד לבד, אלא ודאי מכיון שבדקה עצמה אחר שמצאה הכתם ומצאה טהור, מונה שבעה נקיים חוץ מאותו יום שמצאה הכתם, כלומר, שמתחלת מנינה למחרתו של יום שמצאה בו הכתם, כדין אשה שראתה דם שני ימים או שלשה, כמו שאמרנו למעלה. כל שבעה ימים (שם סח, ב) צריכה האשה בדיקה לכתחלה בכל יום ויום, ובדיעבד אם בדקה יום ראשון בלבד, שהוא מחדת יום שהפסיקה, ושוב לא בדקה אפילו עברו עליה כמה ימים אחר השבעה בודקת עצמה ביום באשון אלא ביום הפסקה בלבד, ליום שביעי בודקת עצמה ודיה וטובלת בליל שמיני, לא בדקה עצמה בשעת טבילה ודיה, שכבר הפסיקה בטהרה קדם לכן. לא בדקה עצמה לא ביום ראשון ולא ביום שביעי, אפילו בדקה בליל שמיני, אף על פי שהפסיקה בטהרה מקדם לכן, אין עולין לה כלל אותן שבעה ימים שעברו, מכיון שלא בדקה בהן לא בתחלה ולא בסוף. וצריכה למנות מעת שבדקה שבעה ימים נקיים. ואפשר שעקר דבר זה מפיץ שהתורה צותה (שם כח) וספרה לה ואחר תטהר. ומכיון שלא בדקה לא בתחלה ולא בסוף אין כאן ספירה.

ובדיקה זו צריכה האשה לעשותה בצמר גפן נקי הנקרא בלעז קוטון או בצמר לבן נקי ורך או בבגד פשתן ישן שמחמת ישנו הוא רך, וכלן יהיו לבנים, כדי שיהא נכר יפה בהן כל מראה אדמימות (נדה יז א). ואלה הבגדים שבודקת פהן, נקרא בתלמוד עדים. וכשבודקת, צריכה להכניס העד בכל חורין וסדקין שבאותו מקום, ואם מצאה עליו אחר כן שום מראה אדם טמאה. כל בדיקה שאינה עשויה כך אינה בדיקה, אפילו הכניסה העד באותו מקום ולא בדקה בחורין ובסדקין, אינה בדיקה יפה, שאין זה קרוי אלא קנות, וכל שכך שאין שנוי חלוקה עולה לה לבדיקה. שבעה ימים נקיים אלו צריכין שיהיו רצופים שלא תפסק טמאה ביניהם, אפילו ישבה לה

כל הימים ולא ראתה, וביום השביעי אפילו מבערב ראתה, הרי זו סותרת כל מנינה וצריכה לספר אחר כך שבעה ימים נקיים רצופין. ודיני שעורי הכתם (שם נח, ב) ובאיזה ענין תולה בכתם או אינה תולה, ומי שיש לה מכה באותו מקום אם תולה בה דמיה עד שתחיה המכה, וענין קטנה שנבעלה והדם שותת ממנה מה דינה (שם סד ב), ודם בתולים שדנו אותו חכמים כדם נדה (שם סה ב), ודיני הוסתות רבים, ודין פרישה מן האשה סמוך לוסתה שהיא העונה, כלומר, אותו היום או אותו הלילה שהיא רגילה לראות בהן אסורה בתשמיש, מדכתיב (שם לח) והזרתם את בני ישראל מטמאתם, ובא הפרוש, שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן, אבל אחר שעברה עונת הוסת מתרין לשמש. וענין ההרחקה מן האשה שצוו זכרונם לברכה (שבת יא, א) בענין הנדות כדי שלא יכשל אדם בעברה, והוא שלא יאכל אדם עם אשתו נדה בקערה אחת, ולא יושיט דבר מידו לידה (שם יג א), ולא ידבר עמה דברים של הרגל עברה, וכיוצא בדברים אלו. וענין טבילתן שהצריכו אותן חכמים לטבל בלילה, ואף על פי שטבילת הזבה אפילו ביום מדין תורה, והן כלן היום כזבות, אף על פי כן אמרו חכמים שטבילת כלן בלילה משום סרך בתה, וכמו שמפרש הענין בגמרא (נדר סז, ב). ובמקום דוחק, כגון שדלתות מדינה ננעלות בלילה וכיוצא בזה, התירו לטבל אפילו ביום, ומכל מקום אסורה לשמש עד הלילה, שמא תראה ותסתר כל מנינה ונמצא שבא על הטמאה, לפי שטהרתה תלה הכתוב בימים וטבילה. ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. ועובר עליה ושכב את הנדה במזיד, מכיון שהערה בה חייב כרת, בשוגג מביא חטאת קבועה. ובן הנדה אינו נקרא ממזר אלא ולד פגום. ובלאו דלא יבא ממזר נבאר זה בעזרת השם בסדר כי תצא (מצוה תסה).

6.1 . שלום לעם/ מבט לחיים



דו"ח נגד דו"ח

עוד לפני שרגליו של מוטי דרכו על אדמת אוקראינה, הוא שמע אזהרות רבות מפני השוטרים המקומיים הערמומיים. המשכורות באוקראינה נמוכות, והשוטרים עושים 'השלמת הכנסה' על ידי הטלת קנסות בלתי מוצדקים על תיירים מערביים, מתוך תקווה לקבל מהם שוחד לביטול הדו"ח.

מוטי, שנזקק להגיע לאוקראינה לרגל עסקיו, לא נבהל מהאזהרות. מאז שהיה צעיר הוא היה ידוע כמי שיכול לצאת מכל צרה. מוחו היצירתי עלה תמיד על איזה רעיון מבריק שאיש לא חשב עליו לפניו. 'האוקראינים עוד לא מכירים אותי', חייך לעצמו בביטחון.

רגע לאחר שיצא משדה התעופה עם מזוודותיו, התנפלו עליו כמה נהגים מקומיים והציעו שירותי הסעה לכל מקום שירצה, כשאת המחיר הם קובעים על פי פרצופו. ברגע שאמר שהוא אינו מעוניין בהסעה, צנח המחיר פלאים, אבל מוטי ויתר על התענוג. הוא העדיף לנהוג בעצמו, וניגש למשרד של חברת השכרת המכוניות שהיה בסמוך.

כשחלף עם המכונית השכורה ליד היציאה משדה התעופה, הוא הבחין בבחור יהודי שישב לידו בטיסה, מחפש דרך להגיע העירה. מוטי עצר והציע לו טרמפ. הבחור הודה לו ונכנס למכונית.

הנסיעה ארכה זמן רב. הבחור שהיה רעב, הוציא כריך עטוף בנייר מתיקו ואכל אותו בתיאבון. כשסיים, השליך את הנייר מהחלון מול עיניו המופתעות של הנהג.

'מה אתה עושה?' נזף מוטי בטרמפיסט שלו. 'אם שוטר יראה אותך, הוא יכול לתת לך קנס גבוה. הם רק מחפשים פה על מה לרשום דו"חות

לתיירים'.

ואכן, באותו רגע נשמע מאחור רמקול של ניידת משטרה שקורא למכוניתו של מוטי לעצור.

'אוי, רק זה חסר לי, נאנח מוטי.

הטרמפיסט הרגיש לא בנוח ואמר: 'אנו אגיד להם שזה אני. אתה לא צריך לסבול בגללי'.

מכונית משטרה אוקראינית עצרה מאחוריהם, וממנה יצא שוטר חמור סבר. הוא ניגש למכונית וסקר את היושבים בה.

'רישיונות בבקשה, אמר למוטי.

'מה הבעיה? היתמם מוטי.

'אתה זרקת עכשיו פסולת תוך כדי נהיגה, ועליך לשלם קנס של 500 גריבנה (המטבע המקומי).'

'אדוני השוטר, התערב הטרמפיסט, 'אני אשם, זה אני זרקתי את הנייר'.

השוטר בחן את מוטי ואת הטרמפיסט. מוטי נראה איש עסקים מכובד ובעל יכולת, אך הטרמפיסט נראה תרמילאי דל אמצעים, והוא מצא מיד

פתרון כדי להפיל את האשמה על מוטי. 'זה לא משנה מי זרק את הנייר.

בעל הרכב אחראי לכל מה שנזרק מרכבו, אמר השוטר.

'אבל זו לא באשמתו, טען הטרמפיסט, 'הוא אמר לי שאסור לזרוק ניירות, ובכל זאת זרקתי'.

'בעל הרכב אחראי לכל מה שנזרק מהרכב שלו, פסק השוטר ואמר למוטי: 'בוא איתי לניידת'.

מוטי קרץ לטרמפיסט הצעיר ולחש לו: 'תסתכל טוב-טוב מה אני עושה'.

מוטי הלך אחרי השוטר והתיישב בתוך הניידת. השוטר הוציא את פנקסו, והתכונן למלא דו"ח, כשלמעשה הוא מצפה שמוטי ישלוף שטר מכיסו

ויחליק אותו לעברו כדי לסגור את העניין ביניהם...

'אמור לי, אדוני השוטר, אמר מוטי, 'האם ניידות המשטרה פה

באוקראינה מחויבות גם הן לחוק, או שהן מעל החוק?'

'מה זאת אומרת?' אמר השוטר, 'בוודאי שאנו שומרי חוק. מה אתה חושב שזה המערב הפרוע?'

'אוקיי, אמר מוטי. הוא שלף מכיסו נייר, קימט אותו, פתח את חלון

הניידת והשליך את הנייר החוצה.

'עכשיו תרשום לעצמך דו"ח על השלכת פסולת בכביש ראשי, אמר מוטי לשוטר ההמום. 'ואם לא - יש לי עוד שראה שמהמכונית שלך הושלך

נייר'.

השוטר האוקראיני התבלבל. לאחר רגע של מחשבה הוא פרץ בצחוק.
'אתה בחר חכם', אמר וטפח על שכמו של מוטי. 'רק בשביל זה מגיע לך
שאוותר לך. תחזור למכונת שלך, וסע לשלום!...'

*

לפעמים אנו מאשימים את הזולת בדברים שאינם בשליטתו. כשאנו
כועסים על דבר מה שהשתבש, אנו תופסים לפעמים מישהו שבקושי קשור
לנושא, ומפילים עליו את כל האשמה. אם אנחנו היינו באותה סיטואציה
והיו מאשימים אותנו, היינו טוענים בכל תוקף שאיננו אשמים.
חזיל מלמדים אותנו לדון כל אדם לכף זכות, אבל לא תמיד זו משימה
קלה. לפעמים רואים מישהו עושה משהו שלילי, וקשה למצוא צידוק
למעשיו. אחת הדרכים לכך היא להעמיד את עצמנו במקום השני, ואז
פתאום יצוצו במוחנו כל מיני הסברים והצדקות למעשה. את כל ההסברים
שהיו לנו אילו אנו היינו עושים את המעשה, ניתן וצריך לייחס לשני,
ובאופן זה לדון אותו לכף זכות.
אם נקבל על עצמנו לא להאשים את האחרים בקלות כל כך גדולה,
האווירה סביבנו תהפוך להרבה יותר טובה.



פעמון הצדק



במשך שנים ארוכות שימש חואן דיאז כשופט המקומי ונציגו של המושל בעיירה הקטנה בצפון מקסיקו. תושבי העיירה היו איכרים נבערים מדעת שעיבדו את שדות התירס שלהם והתפרנסו בקושי. את יומם המפרך היו האיכרים מסיימים במסבאה המקומית בשתיית טקילה עד אבדן חושים – דבר שגרם לקטטות רבות. תפקידו של חואן היה להשליט סדר ולהכריע בסכסוכים בין התושבים. הוא היה מחליט בדרך כלל על פי הצד ששילם לו שוחד גבוה יותר, ובזכות זה הוא בנה לעצמו בית גדול במרכז הכפר, ליד השוק המקומי.

בכיכר השוק היה מוצב 'פעמון הצדק' שהיה עשוי נחושת. כאשר התפתחה קטטה היו שוטרי הכפר מביאים את המתקוטטים אל הכיכר, ומצלצלים בפעמון. חואן היה יוצא מביתו, שומע את הצדדים, ופוסק מי צודק ומי אשם. ברבות השנים נפל הענבל שהיה תלוי בתוך הפעמון. פעמון חדש עלה כסף רב, והקופה הציבורית הייתה ריקה מכיוון שכל כספי הקנסות הלכו ישר לכיסו העמוקים של חואן. חואן ניסה לתקן את הפעמון, ובסופו של דבר הצליח לקשור את הענבל בחוטי קש ארוכים ולהחזירו לפעולה.

יום אחד שוטט בכפר חמורו הזקן של מאוריציו הנפת. החמור הרעב הבחין בחוטי הקש המבצבצים מעל פעמון הנחושת. הוא החל ללעוס את הקש כדי להשביע את רעבונו, ועד מהרה נפל הענבל ארצה והתנפץ לרסיסים.

חואן מיהר החוצה למשמע הרעש, והבין מיד שסוף סוף נמצא הקורבן שישלם מכיסו את הפעמון החדש. הוא שאל את העוברים והשבים של מי החמור והללו השיבו לו כי זה החמור הזקן שהיה שייך בעבר למאוריציו הנפת, עד שהוא שילח אותו לחופשי.

לך אל מאוריצינו ומסור לו שהחמור שלו תובע אותו למשפט, הורה חואן לאחד הנערים. הנער יצא בריצה לכיוון הנפחיה, ובינתיים השמועה על חמור התובע למשפט את בעליו התפשטה בכפר, ורבים החלו להתאסף בשוק כדי לחזות באירוע הנדיר.

כשהגיע הנפח לכיכר השוק, כבר חיכה לו חואן כולו אומר חשיבות עצמית. 'האם החמור הזה שלך? שאל חואן. 'אכן הוא היה שלי בעבר', אמר הנפח, 'אך הוא כבר אינו יכול לעבוד, ולכן שחררתי אותו'.

'אם כן דע לך שהחמור תובע אותך לדין בעוון הזנחה וכפיות טובה – ומכיוון שהוא אינו יכול לדבר, אני אייצג אותו. החמור שירת אותך בנאמנות שנים רבות ואתה הפקרת אותו לעת זקנתו. מכיוון שכך החמור נאלץ לאכול את חוטי הקש שהחזיקו את הפעמון והוא נשבר. החמור חייב לשלם את הנזק שהוא גרם, אך מכיוון שאין לו כסף, הוא תובע אותך לדין ודורש שאתה תשלם את הכסף מכיסך'.

האיכרים מסביב הנהנו בשביעות רצון למשמע פסק הדין, ומאוריצינו הבין שהוא נפל קורבן לתאוות הבעצ של השופט שביקש לפרוק מעליו את הוצאות קניית הפעמון החדש.

'אמור לחמור שאני מוכן לשלם לו את הסכום', אמר מאוריצינו לחואן, 'אך זאת בתנאי שהוא לא יהיה שייך לי יותר, ולא יבוא אלי בטענות'.

חואן שהכסף סנוור את עיניו הודיע לכולם מיד שהחמור שהוא מייצג מסכים לתנאי הזה.

הקהל התפזר, והחמור נשאר בכיכר השוק. לעת ערב חזר החמור לאורווה של הנפח, כפי שהיה רגיל במשך שנים. לזה בדיוק מאוריצינו חיכה. הוא העמיס על גבו של החמור חבילה קטנה ועטופה היטב ובתוכה מאה מטבעות. לאחר מכן יצא עם החמור לכיוון ביתו של חואן והמתין לשעת הכושר.

לאחר זמן מה יצא השופט המקומי עם משפחתו לנסיעה. מאוריצינו הכניס את החמור לחצרו של השופט והסתלק מהמקום.

החמור שנותר לבד בגינה המפוארת, לא בזבז זמן. הוא החל לאכול וללעוס מכל הבא ליד: את עצי הנוי המקושטים ואת העציצים הנאים, הוא לעס אפילו את כסאות הקש ושבר את חלון המרפסת. כאשר חואן השופט חזר לביתו לאחר כמה

שעות חשכו עיניו למראה החורבן שגרם החמור. הוא זימן במהירות את הנפח לביתו.

תראה מה החמור שלך גרס! צרח חואן אל הנפח.

'אינני יודע', היתמם מאוריצינו, 'אני שילמתי לחמור את מה שהייתי חייב לו, וכנראה הוא פנה לביתך כדי להעביר לך את הכסף. מעבר לכך איני יודע כלום, כי החמור, כידוע, אינו שייך לי.'

לחואן לא נותר אלא לחרוק שיניים בזעם על התרגיל שהנפח עשה לו.

*

בפרשתנו, פרשת משפטים, מלמדת אותנו התורה לנהוג ביושר ובלי משוא פנים, ומצווה את השופט 'לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד'. על הדיין להיות נקי ובלתי משוחד מנגיעות אישיות, ורק הצדק והיושר צריכים להיות נר לרגליו.

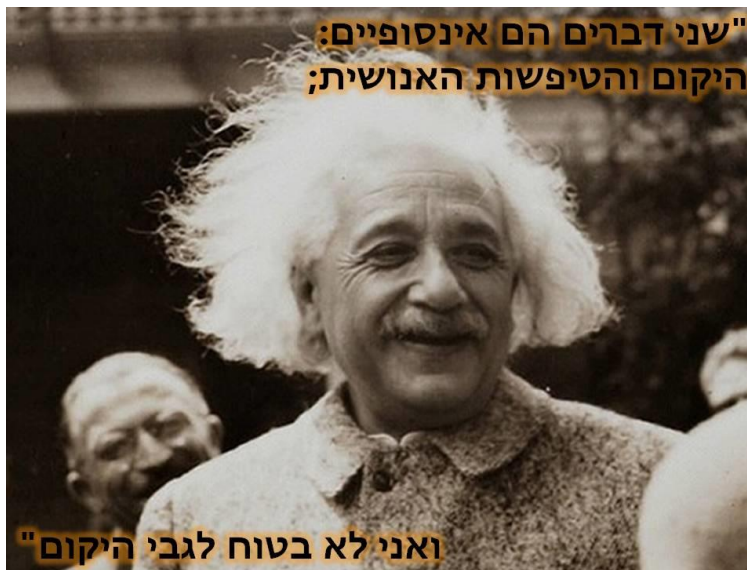
אנחנו איננו שופטים בבית משפט, אבל כל אחד מאיתנו הוא שופט קטן. לא פעם אנו צריכים לשפוט את הזולת, ולהחליט אם הוא צודק או טועה בדבר מה. התורה מלמדת אותנו להיות אובייקטיביים ולא למהר לדון את השני לכף חובה. חזיל אומרים לנו כי מי שדן את חברו לכף זכות, זוכה שגם בשמים דנים אותו לכף זכות, ומעניקים לו שפע של ברכה והצלחה.

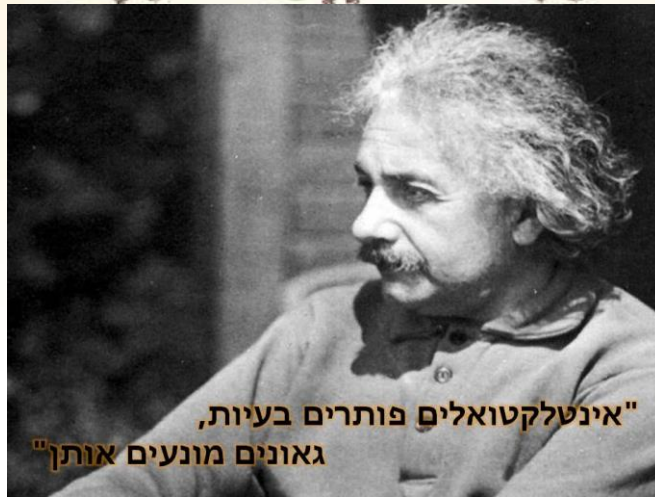


6.3. פתגם שבועי /משל /סיפור עם ומוסר השכל מצידו

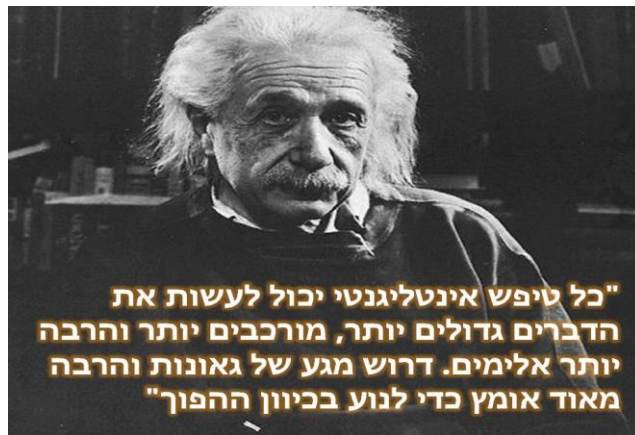
10 ציטוטים נבחרים של אלברט איינשטיין

אלברט איינשטיין נחשב לגאון בדורו ופורץ דרך עבור האנושות כולה. הוא תרם כל כך הרבה ידע לאדם, אך למרבה הצער, דווקא המילים האחרונות לפני מותו היו בגרמנית והאישה היחידה שעמדה בטווח שמיעה הייתה המטפלת שלו שידעה אנגלית בלבד ולא הבינה מה הוא אומר. אף על פי שלעולם לא נדע מה היו מילות הפרידה שלו, הנה 10 ציטוטים בלתי נשכחים שמלווים אותנו עד היום.

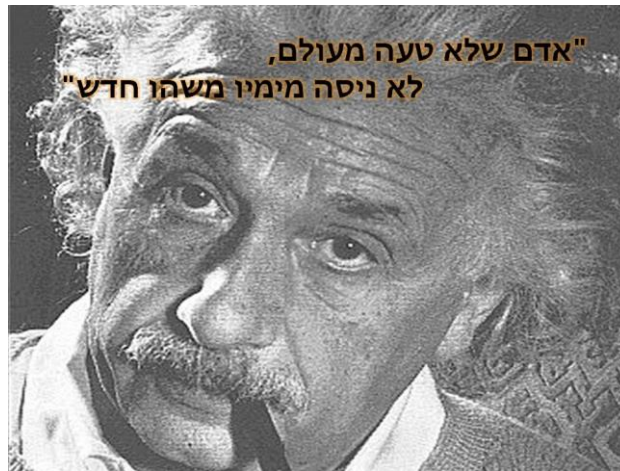




"אינטלקטואלים פותרים בעיות,
גאונים מונעים אותן"

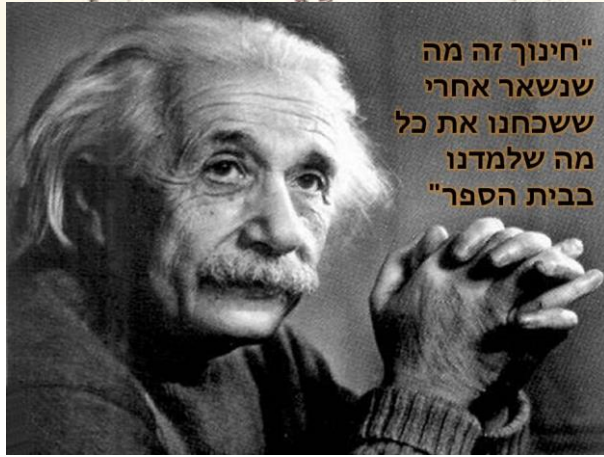


"כל טיפש אינטליגנטי יכול לעשות את
הדברים גדולים יותר, מורכבים יותר והרבה
יותר אלימים. דרוש מגע של גאונות והרבה
מאוד אומץ כדי לנוע בכיוון ההפוך"

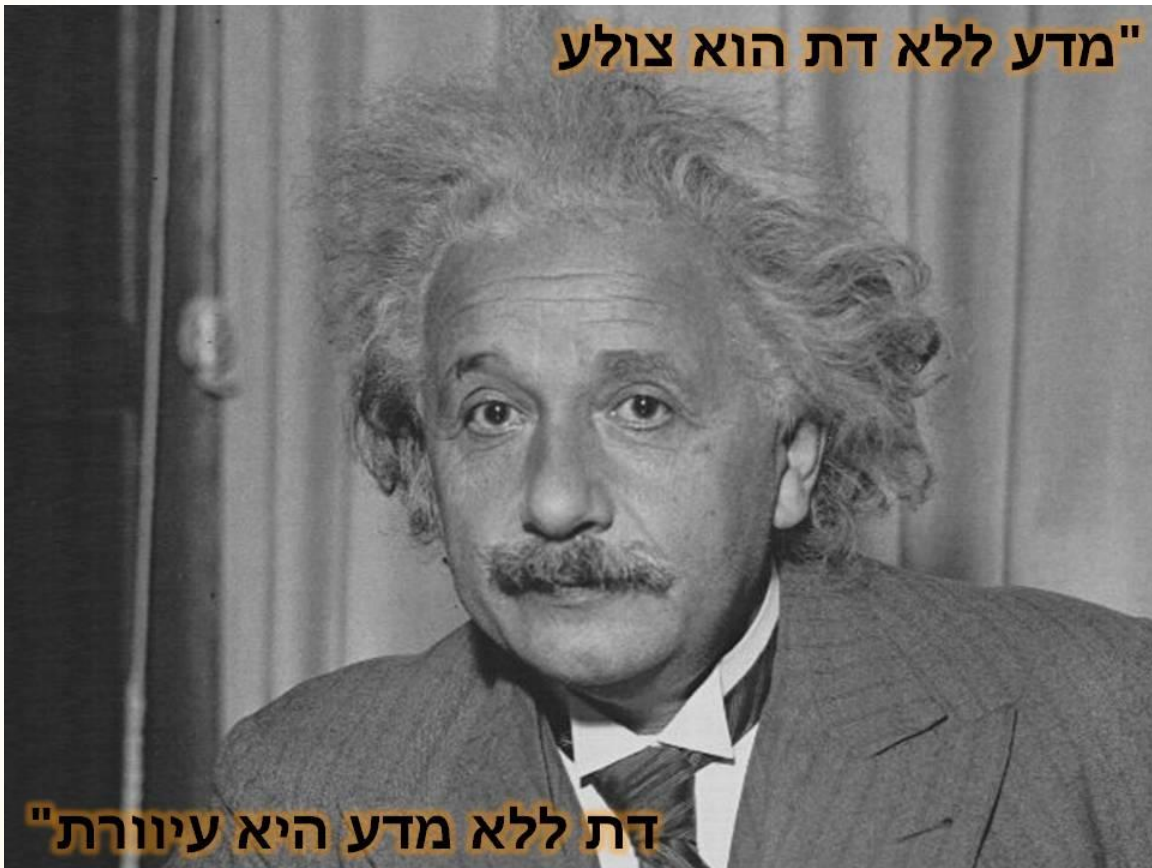


"אדם שלא טעה מעולם,
לא ניסה מימיו משהו חדש"





"חינוך זה מה
שנשאר אחרי
ששכחנו את כל
מה שלמדנו
בבית הספר"



"מדע ללא דת הוא צולע"

דת ללא מדע היא עיוורת"

החיידקים – פצצת זמן בבתים שלנו

ריכזנו עבורכם את כלי הזהב של מיטב המומחים לטיפול ומניעת חרקים ביתיים שעלולים לגרום למחלות לב, אלרגיות ושכי.

רובנו מעולם לא הקדיש שניה של מחשבה לגבי משך הזמן שאנו מחזיקים את קרש החיתוך הישן, הכריות או אפילו מברשת השיער שלנו.

בזמן שהחפצים האלה נראים כלפי חוץ כנקיים לחלוטין – ישנה הצטברות רבה של חיידקים מזיקים עליהם, במידה והשימוש בהם נמשך תקופה ארוכה מדי, ללא כל קשר לתדירות הניקוי שלהם. בעזרת מומחים מדעיים, נבחנו הכלים העיקריים בבית שמושכים חיידקים ומהי התדירות בה מומלץ לרענן אותם בכלים חדשים, כשאת הישנים רצוי ומומלץ להשליך לפת.

כפות עץ

בעץ קיימות נקבוביות רבות, להבדיל מפלסטיק או מתכת, מה שהופך אותו לסביבה נוחה יותר עבור חיידקים ובקטריות, כך מסביר ג'ון אוקספורד, פרופסור לוירולוגיה בבית חולים בלונדון. החיידק הנפוץ ביותר במטבח הוא חיידק מסוג אי-קולי, הנמצא בד"כ בבשר נא או אצל אנשים עם הרגלי היגיינה רעים, העלול להוביל להרעלת מזון חמורה.

היזהרו: פרטים הנראים נקיים לכאורה עשויים להיות בית גידול לחיידקים מזיקים. אל תניחו כפות עץ במדיח, בייחוד לא על בסיס קבוע, בו הן עלולות להסדק ולהיות חשופות לחיידקים. במקום זאת, השרו אותן כחצי שעה, ולאחר מכן שטפו במים רותחים וסבון.



תדירות החלפה: לאחר חמש שנים, אבל יתכן שעוד קודם לכן במידה וקיימים סדקים בעץ או אם חלק מסויים הופך לרך או כהה, מה שמעיד על רקבון העץ והמצאות חיידקים.

מברשת שיניים

מחקרים מראים מגוון של בעיות בריאות רציניות, כולל מחלות לב, שבץ, דלקת פרקים ודלקות כרוניות הקשורות למברשת שיניים לא היגיינית. מחקר שנערך באוניברסיטת מנצ'סטר גילה כי מברשת שיניים ממוצעת הכילה כעשרה מיליון חיידקים, כולל אחוז גבוה של חיידקים עם פוטנציאל קטלני גבוה דוגמת הסטרפטוקוק, האי-קולי ופטריית הקנדידה.



"אתה לא יכול לראות הצטברות חיידקים, אבל אתה יכול לראות את הסיבים המעוותים והשבורים שמהווים מקלטם של החיידקים", מסביר רופא השיניים ד"ר צ'ארלס פרבר.

תדירות תחלופה: כל שלושה חודשים.

מגבות אמבטיה

יש צורך לשטוף אותן פעם בשבוע בטמפרטורה של 90 מעלות ויותר כדי להכחיד בקטריות העלולות לעבור מהמגבת אל העור. החשש המרכזי מגיע מהאפשרות לזיהום פצע פתוח הבא במגע עם מגבת הנגועה

בסטרפטוקוק, מה שנכון גם לגבי משטחים יבשים.



תדירות תחלופה: ללא הגבלת זמן, כל עוד המגבת נשטפת אחת לשבוע בטמפרטורה גבוהה ולא נגרם לה נזק.

כריות ושמיכות

אורחים בלתי רצויים: קרדית האבק שיכולה לחיות בהנאה בתוך הכרית והשמיכה שלך. כרית בת שנה הכפילה את משקלה פי שניים, בשל שרידים של קרדית האבק שהצטברו בה. ע"פ פרופסור ג'ין אמברלין, סיטואציה זאת עלולה להחמיר מקרי אסטמה, אקזמה או שפעת חריפה, בשל העובדה שפנינו נוגעות בכרית ואף האוויר אותו אנו נושמים מסונן דרכה.



קרדית האבק אף גורמת לאנשים לחולשת יתר לנזלת וסינוסיטיס. לכבס את הכרית יעזור, בתדירות של אחת לכמה חודשים בטמפרטורה של 60 מעלות, לפחות למשך 20 דק'. במקרים של חולי אסטמה או אלרגיה, יש לקנות כריות היפואלרגניות, אשר עשויות בד"כ מקצף.

השמיכות מאפשרות מעבר חיידקים באותה המידה.

במקרה שנערך ע"י אוניברסיטת ווסטר, נבדקו 10 סוגי שמיכות פופולריות שנתגלו כמכילות עד 20,000 קרדיות האבק, יחד עם חיידקים אחרים ופטריות. את השמיכות יש לרחוץ אחת לחצי שנה. תדירות תחלופה: כריות – אחת לשנתיים. שמיכות – כל חמש שנים.

מברשת שיער

זקיק אחד על מברשת השיער שלך עשוי להכיל 50,000 חיידקים. מברשות אף נוטות לאסוף שאריות של מוצרי שיער אשר דביקותם מושכת אליהם לכלוך רב. יש לנו המון חיידקים על העור, ומה שעלול להשפיע על אדם אחד לא ישפיע על האחר, מוסיף הדרמטולוג ד"ר אנדרו רייט, רופא עור ויועץ בבית החולים ברדפורד.



כך קורה שמחלות כמו סעפת או מחלות עור, אשר מייצרות שלפוחיות או פצעים על הצוואר, הידיים והפנים, יכולות להתפשט מאדם אחד למשנהו ע"י שיתוף מברשת שיער. מברשות יש לשטוף במים חמים וסבון בכל שבוע ולהשאירה לייבוש.

תדירות תחלופה: כל ארבע שנים, אך עוד קודם במידה והזקיקים פגועים, בייחוד במצב בו הם שורטים את הקרקפת, מצב פוטנציאלי לזיהום.

קרש חיתוך מפלסטיק

על קרש החיתוך הממוצע נמצאים פי 50 חיידקים מאשר על מושב האסלה, לדברי המועצה האמריקאית להיגיינה. הסיבה לכך טמונה בתפיסה האנושית שמושב אסלה זקוק לניקוי לעיתים תכופות וקרש חיתוך לא מקבל יחס דומה, אומר



יש לנקות את קרש החיתוך באמצעות שפיכת מים רותחים ולהפריד בין קרש חיתוך המיועד לבשר ועופות לבין כזה המיועד לפירות וירקות, כדי להמנע מחיידקי אי-קולי מלהתפשט בסלטים, שלא מבושלים בטמפרטורה גבוהה כמו הבשר ממנו הוא מגיע.

במידה וקרש החיתוך מראה סימנים עמוקים עליו, כתוצאה מחיתוך בסכין, הגיע הזמן להחליפו, שכן שם נמצא מושבם של החיידקים. תדירות תחלופה: שלוש שנים.

מזרונים

לא פחות מחצי ליטר של לחות מופרשת מהאדם הממוצע בלילה, זה בנוסף לתחלופת קשקשי העור שמגיעים למזרן ומספקים גם הם מקור גידול לקרדית האבק.

מיטה ממוצעת מכילה יותר מ-10,000 קרדיות האבק (וכתוצאה מכך יותר משני מיליון לשלשת), כך שגם אם אתם לא סובלים מאלרגיה כרונית, קשר מתמיד עם כמות כזו של חיידקים עשוי לפתח אחת כזו, במיוחד אם יש היסטוריה של אלרגיות במשפחה.



שמרו על המזרונים נקיים ע"י הסרת הציפה ושאיבת אבק ממנו.
תדירות תחלופה: בכל חמש שנים, ובמידה ואתם מקפידים על שאיבת אבק –
ניתן להחליף גם בכל עשר שנים.

מברשת בית שימוש

לא הפריט שהכי נעים לשים תחת מיקרוסקופ, אך מברשת עם סיבים מרוטים או
כזו שמראה סימני בלאי, לא תהיה יעילה בניקוי האסלה ברמה שתעלים חיידקים
ממנה, מסביר פרופסור אוקספורד.



סיבים בלויים גם עשויים להתזז מים מלוכלכים אל האסלה ולגרום יותר נזק
מתועלת.
תדירות תחלופה: בין שישה חודשים לשנה.

ספוג מטבח

סביבתם החמה והרכבם הנקבובי של הספוגים במטבח יוצרים קרקע פורייה
אידיאלית לחיידקים. בתנאי אלה יכול חיידק אחד להתרבות לכדי יותר מארבעה

מיליון בתוך 8 שעות.

זוהי התרבות הגבוהה פי 200 מזו המצוייה בחדר השירותים, למשל. ע"פ מחקר שנערך באוניברסיטת אריזונה נמצא כי רובם הספוגים במטבח מחזיקים מספר גבוה של חיידקי אי-קולי וסלמונלה.

הם גם עתידים לפזר חיידקים ברחבי הבית, כשהם נעים ממשטח למשטח. השתדלו להפריד בין ספוגים שונים למטלות שונות, אחת עבור מטלות הבית ואחת לשטיפת כלים.

שטפו אותם במדיח בטמפרטורה של 90 מעלות, מה שיועיל בהשמדת הבקטריות.

הספוגים צריכים להיות שרויים כל הזמן במים רותחים, כאלה שבלתי אפשרי עבור אדם להכניס את ידו פנימה, כדי לשמור עליהם נקיים.

דרג נוספת להשמדת החיידקים מהספוג היא חימומו במיקרוגל. כן, שמעתם נכון.

מחקרים באוניברסיטת פלורידה מראים כי 2 דק' במיקרוגל על העוצמה הגבוהה ביותר – השמידו 99% מהחיידקים שהיו קיימים על הספוג.



לדברי החוקרים, החום ולא הקרינה הוא הגורם להשמדת החיידקים, כך שעדיף להניח ספוג רטוב במיקרו אשר המים בו יגיעו למצב רתיחה ויתאדו בזמן שהם משמידים את החיידקים.

תדירות תחלופה: מדי חודש.

הערה:

אין האמור לעיל מהווה תחליף לייעוץ רפואי

כ"ה שבט תש"ב 12.2.1942 נתפס ונרצח בת"א מפקד הלח"י "יאיר" (אברהם שטרן).

"יאיר", אברהם שטרן היה המפקד הנערץ של ארגון המחתרת הלח"י (לוחמי חרות ישראל) בגיל צעיר הצטרף להגנה, פרש והצטרף לארגון האצ"ל על רקע חילוקי דעות עם הנהגת ההגנה ביחס לבריטים. בתחילת מלחמת העולם השנייה התקבלה החלטה באצ"ל להקפיא במקצת את הפעולות נגד הבריטים החלטה לה התנגד שטרן ולכן הנהיג קבוצה של פורשים והקים את מחתרת הלח"י אשר המשיכה בפעולות התקפיות כנגד הבריטים (ואף פתח במגעים עם האיטלקים והגרמנים מה שהעמיד את הלח"י כקיצונית מבין ארגוני המחתרת). הבריטים הציעו פרס כספי גדול בסך של 1000 לירות שטרלינג למי שיביא לתפיסתו ואכן הוא נרדף הן על ידי האנגלים והן על ידי היהודים. תמונתו התנוססה במודעות ובעיתונים. יאיר נרדד ממקום למקום ובידו מזוודה ובה מיטה מתקפלת וספר תנ"ך, לן במקלטים וברחובות אפלים, היות והימצאות בדירה, היתה בגדר סכנה.

בדצמבר 1941 אסרה המשטרה הבריטית חברים מהמחתרת, ידידים ועוזרים קרובים של יאיר. משהתהדק המצור על יאיר, הוצע לו מקלט, אך הוא סרב. חששו היה, שייחשב הדבר להפסקת המאבק שהכריז ולפירוק המחתרת. הבולשת הבריטית הצליחה לגלות את מקום מחבואו של יאיר. ביום חמישי, 12 לפברואר 1942, כ"ה בשבט תש"ב הגיעו שוטרים בריטים לבית ברחוב מזרחי ב' מס. 8 בשכונת פלורנטין בת"א, בשעה 11.00 לערך, והקיפו את הבית מכל עבריו. קציני משטרה עלו לגג הבנין, חדרו לחדר בו שהה יאיר ומצאו אותו כשהוא מתחבא בארון, לאחר שנתפס הוציאו משם אשה צעירה, שהיתה מביאה ליאיר מזון, ואשר היתה נתונה למעקב, אשר גילה את מקום מחבואו. אל הדירה הובאו שתיים מדיירות הבנין שתשמנה עדות, למהלכו החוקי של החיפוש. מפקח הבולשת, מורטון, אשר נקרא לדירה, הציג בפני שתי השכנות את תמונת יאיר והנשים נתבקשו לזהותו. הנשים לא זיהו את התמונה ויאיר הושאר תחת שמירה בבית.

מאוחר יותר נורה ע"י המפקח מורטון, בראשו מאחורי גבו כשהוא כבול בידיו. מורטון תירץ את הרצח, בהתנגדותו של יאיר למאסר ובנסיון לברוח. אברהם "יאיר" שטרן נקבר בבית העלמין בנחלת יצחק, עוד באותו היום, בחסות בלשים, צנחנים ושריון בריטי, שהקיפו את בית העלמין. סיבות תפיסתו לוטות בערפל עד היום. אברהם שטרן חיבר סיפורים ושירים כשהידוע בהם "חיילים אלמונים" הפך להמנון האצ"ל והלח"י. בנו שנולד לו לאחר מותו הינו שדרן הטלוויזיה יאיר שטרן.

כ"ז שבט תשנ"ז 4.2.1997 אסון המסוקים בשאר ישוב.

בתאריך זה המריאו שני מסוקי יסעור של חיל האוויר מבסיס מחניים ליד ראש פינה. המסוקים יצאו לעבר מוצבי צה"ל בדרום לבנון ובהם היו לוחמים בדרכם לשהייה בלבנון. לפני חציית גבול ישראל לבנון, היו צריכים שני המסוקים להיפרד, ולהיכנס בנפרד לשטח לבנון. לפני מתן אישור לחציית קו הגבול, ערכו הטייסים בדיקת כיבוי אורות. כנראה במהלך הבדיקה לא הצליחו הטייסים לראות זה את זה והתנגשו. 73 לוחמים ניספו, שמונה אנשי צוות אוויר ו- 65 חיילים וקצינים.

אחד מהמסוקים נפל ליד בית ששימש כבית הארחה (צימר) שלמרבח המזל היה ריק באותה שעה. טייס המסוק השני ניסה לבצע נחיתת אונס ואולם התרסק בשדה פתוח בפאתי הישוב, ליד בית הקברות של קיבוץ דפנה. למקום האסון הוזנקו מיד כוחות חילוץ ופינוי מכל אזור הגליל. בשטח הוצב חדר פיקוד מיוחד ממנו ניהלו את פעולות החילוץ. מעל מקום האסון נורו פצצות תאורה שבחסותן פעלו הרופאים, אנשי יחידת זיהוי החללים של הרבנות הצבאית, וחיילי היחידה לסילוק פצצות. היה זה האסון הכבד ביותר בתולדות חיל האוויר, ויום זה הוכרז כיום אבל לאומי.

כ"ט שבט ת"ש 8.2.1940 פורסמה הפקודה להקמת גטו לודז'.

(מתנצל מראש על כך שהארכתי בנושא)

גטו לודז' היה השני מבין הגיטאות שהוקמו בפולין בזמן מלחמת העולם השנייה. כבר בימי הביניים היו שליטים אשר כינסו את כל היהודים במקום אחד והידוע והראשון שבהם היה הגטו בוונציה שבאיטליה. על הבסיס הרעיוני הזה החליטו הגרמנים כחלק מחשיבה שלהם על הפתרון הסופי לאמץ מודל זה. מטרת הקמתן של הגטאות כפי שהוסברו על ידי הגרמנים היה למנוע הפצת מחלות מדבקות על ידי היהודים, ריכוז היהודים כדי לפקח על תנועותיהם, הפרדה בין האוכלוסייה המקומית ובין היהודים. בנוסף כוונת הגרמנים היתה שעל ידי צפיפות היהודים במקום תחל תמותה גדולה. ואכן התושבים בגטו סבלו ממחלות, מרעב ותמותה גדולה וכמובן היה קל יותר לרכז אותם ולשלוח אותם הן למחנות ההשמדה והן למחנות העבודה בכפייה.

ערב מלחמת העולם השנייה ישבו בלודז', העיר השנייה בגודלה בפולין, כ- 672,000 תושבים, מתוכם כ- 233,000 יהודים ולמעלה מ- 60,000 גרמנים. לודז' היתה עיר תעשייתית גדולה וכוונתה מנצ'סטר הפולנית. היהודים היו גורם חשוב בתעשיית העיר מהם עסקו במקצועות ייצור שונים, בעיקר בענפי הטקסטיל. ב- 8 בספטמבר 1939, הגיעו כוחות הכיבוש הנאצי לעיר ומיד החלו מיד במסע רדיפות נגד היהודים, ורבים נתפסו ברחובות ונלקחו לעבודות כפייה שונות שהיו מלוות בדרך כלל השפלות קשות והתעללות פיזית. בו בזמן פרסמו הגרמנים שורה של צווים בדבר נישולם של היהודים מחיי הכלכלה

כגון הגבלת כמות הכסף המותרת ואיסור לעסוק בענפי ייצור שונים, כגון טקסטיל ותעשיית העור. הגרמנים אסרו גם על התפילה בציבור ואילצו את היהודים לפתוח את עסקיהם בשבת ובחג. כמו כן, חויבו היהודים לענווד על זרועם סרט שרוול צהוב, שהוחלף בתוך זמן קצר בטלאי צהוב.

ב- 8 בפברואר 1940 פורסמה הפקודה הרשמית על הקמת הגטו והחל תהליך העברת היהודים. בתחילה החלו הגרמנים בהעברה מסודרת ומתוכננת של היהודים על פי רחובות ואזורים, אבל עד מהרה התברר להם שהתהליך ימשך זמן רב והם החליטו לזרז את ההעברה על-ידי טרור שהגיע לשיאו בין 6 ל- 7 במרס 1940. באותו הלילה פרצו הגרמנים לדירותיהם של היהודים והעבירו אותם אל הגטו מתוך נקיטת צעדים קשים של אלימות, ובתוך כך נרצחו כמה מאות יהודים. היום הוא כונה "יום חמישי העקוב מדם". לאחר מכן עברו כמעט כל היהודים אל הגטו.

ב- 1 במאי 1940 נסגר הגטו רשמית. שטח הגטו הוקף גדרות שלאורכן הוצבו זקיפים מיחידות המשטרה והם נצטוו לירות בכל מי שיתקרב אל הגדר. רבים מתושבי הגטו נורו מאש הזקיפים הללו. הגטו בודד לגמרי מן העיר והיהודים נותקו מן העולם החיצוני. בהתחלה היו ניסיונות להבריא אל הגטו בעיקר מצרכי מזון, אבל עד מהרה פסקו, בייחוד עקב הנפקת כסף מיוחד לגטו, כסף שהיה חסר כל ערך מחוץ לגבולותיו. הגרמנים אילצו את היהודים למסור להם את כל הכסף המזומן שהיה בידיהם ובתמורה קיבלו כסף של גטו. כך גזלו מן היהודים את כל כספם, ואלה נעשו תלויים בהם לחלוטין. כמו בשאר הגיטאות גם בגטו לודז' הוקמה מועצת היהודים – "היודנראט" שבראשו עמד חיים רומקובסקי כפי שנקרא "המלך חיים" ששלט בגטו ועל פיו "יישק כל דבר" והיה מבחינצ הגרמנים האדם הנכון אשר "סיפק את הסחורה". רומקובסקי האמין שעל ידי עבודה יוכלו היהודים להתקיים ולהציל את עצמם ולתת מענה למצוקה הכלכלית החריפה שאליה הגיעו היהודים. ואכן הגטו בלודז' הצטיין בארגון העבודה, בהישגי הייצור ובהיקפו

לאחר שהתברר לגרמנים שאי אפשר לגרש את היהודים מלודז' ויש להוסיף ולהחזיק את הגטו. הוחלט להרחיב את בתי החרושת והיהודים חויבו לממן בעצמם את אחזקתם בעיקר על-ידי העבודה. עד אותו הזמן פעלו בגטו כ- 17 מפעלים בעיקר מפעלי חייטות, ההזמנות היו ארעיות ומספר העובדים קטן. לצורך הרחבת העבודה בגטו הוחלט להביא אל הגטו מכונות שונות, לדאוג לקבלת הזמנות חדשות ורבות בעיקר משלטונות הצבא ולהפעיל את כל המפעלים שהיו בגטו ולא פעלו עד אותו הזמן. תמורת העבודה המפרכת שנעשתה בתנאים קשים מנשוא קיבלו היהודים מעט אוכל ושכר זעום.

הגרמנים העניקו לרומקובסקי סמכויות נרחבות בתחום ארגון החיים הפנימיים, ובעיקר בארגון העבודה. רומקובסקי הבין את חשיבותה של העבודה להמשך קיומו של הגטו וכבר באפריל 1940, לפני סגירת הגטו, הציע במכתב לראש העיר להעסיק אלפי עובדים בגטו ועל ידי כך לממן את החזקת הגטו. באחד הנואמים שנשא אמר "שבגטו יש מכרה זהב... יש

לי 40,000 ידיים עובדות" כל השנים הטיף לתושבי הגטו להשתלב בתהליך העבודה. מאמץ רב ותושיה הושקעו בארגון העבודה, ובתוך זמן קצר נפתחו בתי חרושת רבים. בינואר 1942 החלו הגירושים למחנה ההשמדה חלמנו, ע"פ רשימות שוועד היהודים ("היודנרט") נאלץ להכין, ועד חודש מאי 1942 הוצאו מלודז' ונרצחו בחלמנו 55,000 יהודים. בתחילת ספטמבר 1942 ערכו הגרמנים את "אקציית הזקנים והילדים" – שילוחם של 20,000 ילדים, זקנים וחולים להשמדה בחלמנו. העצוב מכל הוא שראש היודנרט נאלץ לשכנע את המוני הגטו למסור את הילדים והזקנים בלא התנגדות, כדי שהאקציה (הגירוש) יעבור בשקט ובלי קורבנות רבים עוד יותר. להלן תיארו נאומו מתוך אתר של סמינר הקיבוצים, אוסף תעודות מהשואה

http://www.smkb.ac.il/aha/content/Projects/shoaa/teudot/Romkovsky_neum.htm

"...על הגיטו ירדה מכה קשה. דורשים ממנו את היקר לו ביותר – ילדים ואנשים זקנים. אני לא זכיתי לילד משלי ולכן את שנותי הטובות ביותר הקדשתי לילד. אני חייתי ונשמתי יחד עם הילד. לא שיערתי מעולם, שידי שלי, ייאלצו להגיש את הקורבן למזבח. בימי זקנתי אני נאלץ להושיט את ידי ולהתחנן: "אחי ואחיותי, תנו לי אותם! – אבות ואמהות, תנו לי את ילדיכם..." (בכי תמרורים מזעזע בקרב הציבור הנאסף)... אתמול במשך היום נתנו לי פקודה לשלוח מעל עשרים אלף יהודים מן הגיטו, ואם לא – "נעשה זאת אנחנו". הועמדה השאלה: "האם היה עלינו לקבל את הדבר ולעשות זאת בעצמנו, או להשאיר זאת לאחרים?" אך כיוון שלא היינו מודרכים על ידי המחשבה "כמה יאבדו" אלא "כמה ניתן להציל?" הגענו אנחנו, כלומר אני והמקורבים ביותר אלי בעבודה, למסקנה שיהיה הדבר קשה ככל שיהיה, אנו מוכרחים לקבל את ביצוע הגזירה לידינו. אני מוכרח לבצע את הניתוח הקשה השותת דם, אני מוכרח לקטוע איברים, בכדי להציל את הגוף! אני מוכרח ליטול ילדים ואם לא, עלולים להילקח, חס ושלום, גם אחרים...

לא איש נחמות אני היום. גם לא באתי להרגיע אתכם היום, אלא לחשוף את כל כאבכם וצערכם. באתי כמו גולן, לקחת מכם את היקר ביותר ללבכם. ניסיתי בכל כוחותי לבטל את רוע הגזירה. לאחר שלא ניתן לבטלה, ניסיתי למתן את הגזירה. רק אתמול ציוויתי על רישום של ילדים בני תשע, רציתי לפחות להציל את השנתון האחד – בגיל מ- 9 עד 10. אבל לא רצו לוותר לי. דבר אחד עלה בידי – להציל את הילדים שמעל גיל 10. תהיה זאת נחמתנו בצערנו הגדול.

יש לנו בגיטו רבים חולי שחפת, שימיהם או אולי השבועות שלהם ספורים. אני יודע, אפשר שזוהי תכנית שטנית, ואולי לא, אך אני יכול להתאפק מלהביע אותה: "תנו לי את החולים הללו, ובמקום אפשר יהיה להציל בריאים". אני יודע כמה יקר לכל אחד החולה שבביתו, כל שכן אצל היהודים. אולם בשעת גזירה מוכרחים לשקול ולמדוד את מי יש להציל, מי

יכול להינצל ומי מותר להציל. השכל הישר מחייב, שמוכרח להינצל זה שניתן להציל והוא בעל סיכויים להינצל, ולא זה שאין אפשרות בלאו הכי להצילו...
לאחר אקציה זו נפסקו הגירושים מהגטו עד לחיסולו ב-1944.

ל' שבט תרנ"ו 14.2.1896 הרצל מפרסם את ספרו "מדינת היהודים".

ספר זה הוצג לראשונה בחלון הראווה של חנות קטנה בווינה בשמו המלא – "מדינת היהודים: ניסיון של פתרון מודרני לשאלת היהודים" הספר נכתב בגרמנית ונדפס תחילה ב-3,000 עותקים, אך תוך כמה חודשים הפך לרב מכר, ותורגם לעברית, לאנגלית, לרוסית, לצרפתית, לרומנית ולבולגרית. בחיבורו "מדינת היהודים" מציג הרצל פתרון לבעיית היהודים – ומציע פתרון חדשני ומהפכני לבעיה זו, תכנית להקמת מדינה ריבונית לעם היהודי בהסכמת המעצמות של אותה תקופה וכחלק מן הפוליטיקה הבינלאומית. הרצל הדגיש, כי פתרון לאומי מדיני של בעיית היהודים הוא הפתרון היחיד, והוא צורך חיוני לעם היהודי. הרצל הבין, כי האנטישמיות באירופה מושרשת כה עמוק בלב העמים, עד שאין לצפות לביטולה בזמן סביר כפי שהוכח במשפט דרייפוס.

הרצל גם הכיר בכישלון רעיון האמנציפציה, שהבטיח ליהודים שוויון זכויות אזרחי וחברתי אך לא התממש במציאות של אנטישמיות גוברת ושנאת יהודים. הרצל האמין, שהיהודים יוכלו להשתלב בעולם ולהתקבל בקרב העמים רק בתנאי אחד: בתנאי שהם יתאחדו ויפעלו למען הקמת מדינה יהודית ריבונית. רק אז ורק כך יוכלו היהודים להשתלב במשפחת העמים. עם פרסומו של הספר הגיעו תגובות שונות: רוב היהודים במערב אירופה גם המשכילים וגם החרדים דחו את "מדינת היהודים" של הרצל כרעיון מרחיק לכת ובלתי מעשי. גם בקרב המנהיגים ואנשי הרוח במזרח אירופה היו תגובות שליליות ולגלגניות לתכניתו של הרצל. אך רבים מאוד מ"חובבי ציון וגם צעירים וסטודנטים יהודים, קיבלו בהתלהבות את הרעיון שביטא "מדינת היהודים". כשנה לאחר פרסום "מדינת היהודים" גם המלגלים הבינו כי טעו. הספר "מדינת היהודים" לא נכתב מלכתחילה כחיבור שנועד לפרסום לכלל הציבור, אלא כקובץ מסמכים שכתב הרצל לנדבנים יהודים גדולים, ובהם הברון הירש ומשפחת רוטשילד ואולם הם דחו בתחילה את רעיונותיו. אז החליט הרצל, כי עליו לפנות אל העם היהודי כולו. לשם כך התחיל הרצל בעבודת העריכה של המסמך. "מדינת היהודים" של הרצל היא תכנית תמציתית אך מפורטת למדינה היהודית הנכספת, והיא מקיפה את כל תחומי החיים: חברה ועבודה, תעשייה והתיישבות, משטר וחוקה, צבא, דגל, תרבות, שפה ודת ועוד. הרצל מעלה את השאלה, היכן תקום מדינת היהודים האם בישראל או בארגנטינה אך מדגיש כי ארץ ישראל היא "מולדתנו ההיסטורית הבלתי נשכחת. יש זה כשלעצמו עשוי להיות בשביל עמנו קריאה כובשת לבבות" להלן שני קטעים מספרו המתארים למגורי העובדים ושעות העבודה (לקרוא, ולגחך במקצת על הנאיביות).
מעונות הפועלים... יוקמו בניהול עצמי. אינני מתכוון בשום פנים לקסרֶקְטִינִי הפועלים

(=מגורים דמויי מחנה צבא) העגומים של כרכי (=ערי) אירופה, ולא לבקתות העלובות... אלא בתים נפרדים על גינותיהם... הנוף יעורר את הכישרון הרענן של אדריכלינו הצעירים... בית הכנסת יעמוד בו נשקף למרחוק, כי הרי רק האמונה העתיקה היא שליכדה אותנו. (בניגוד לכל המצטטים את הרצל שטוענים שדגל בהפרדת הדת מהמדינה) וכן בתי ספר לילדים, בתים מאירי פנים, בהירים, יפים לבריאות, עם כל אמצעי ההוראה החדשים. בנוסף לכך בתי ספר להשתלמות מקצועית... בתי בידור לעם... יום העבודה הרגיל הוא יום בין שבע שעות! (כנראה החוזה לא חזה את שיעבוד ההי-טק) אין זאת אומרת, כי רק שבע שעות ביום ייגדעו עצים, תיחפר אדמה, תוסענה אבנים... לא, יעבדו ארבע עשרה שעות. אבל גדודי העבודה יחליפו אלה את אלה מדי שלוש שעות וחצי שעות... כשלוש וחצי שעות רצופות יכול אדם בריא לבצע עבודה מרוכזת מרובה. לאחר הפסקה של שלוש וחצי שעות אותן הוא מקדיש למרגוע, למשפחתו, להשתלמותו המודרכת הריהו שוב רענן לחלוטין. כוחות עבודה כאלה יכולים לחולל פלאות... מאידך, מי שעובד יותר משבע שעות, מקבל בעד עודף הזמן עודף שכר בכסף מזומן (שעות נוספות) ... אנו רוצים לעודד את השאיפה לחיסכון... עודף הזמן שמעל ליום שבע השעות אסור שיארך יותר משלוש שעות... והעולם אך אז יראה, עד כמה עם חרוץ אנחנו... הנשים לא תורשינה בשום פנים לעבוד עבודה קשה... נשים הרות פטורות מכל עבודה... את הילדים אנו מחנכים כבר מלכתחילה, כפי שאנו מבקשים שיהיו... (לקרוא ו...)

ל' שבט תש"ה 13.2.1945 נפטרה הנרייטה סאלד

(נלקח מאתר

<http://www.amalnet.k12.il/meida/masa/articles/jews0159.asp?bit=1&tat=6>

הנרייטה סאלד נולדה בשנת 1860 לאב שהיה רב בעיר בולטימור בארצות הברית, והייתה הבת

הבכורה מ – 8 בנותיו. היא הייתה האישה הראשונה שלמדה בבית המדרש לרבנים קונסרבטיביים

בניו יורק, שאליו התקבלה בתנאי שלא תדרוש הסמכה לרבנות. את פעילותה הציבורית החלה כבר בשנות השמונים של המאה ה-19, כאשר יסדה בית ספר שסייע לילדי המהגרים היהודים מרוסיה וממזרח אירופה להשתלב בחברה האמריקנית. היא הייתה סופרת, משוררת, מתרגמת ועורכת והקדישה זמן רב לפעילות ציבורית, במיוחד בנושאים יהודיים וציוניים.

בשנת 1909 ערכה ביקור ראשון בארץ ישראל והעוני הרב שפגשה ברחובות נגע לליבה. על כן יסדה בשנת 1912 את ארגון הנשים הציוניות "הדסה" שעסק בפעולות עזרה וסיוע בעיקר בתחומי הבריאות והרווחה. היא ניהלה את הארגון גם לאחר עלייתה ארצה, בשנת 1920

ועד מהרה כלל הארגון גם מרפאות ובית חולים. בשנות ה-30 החלה להיות פעילה ב"עליית הנוער", ארגון שנוסד על ידי רחה פרייאר וסייעה בהצלתם וקליטתם של ילדים יהודים מגרמניה בארץ ישראל. היא כונתה "אם עליית הנוער" ועל כן מציינים במדינת ישראל את יום האם ב-ל' בשבט, יום הולדתה של הנרייטה סאלד. להנרייטה סאלד שנפטרה בשנת 1945, לא היו לה ילדים משלה, אולם היא הייתה אם לרבבות ילדים אחרים. על כך אמרה: "הייתי מחליפה הכל – תמורת ילד אחד משלי". על שמה בית הספר לאחיות בתל אביב, רחובות רבים בארץ וכן היישוב כפר סאלד שבצפון.

ל' שבט תשס"ח 6.3.2008 רצח שמונה מתלמידי ישיבת מרכז הרב

בסביבות השעה 8:30 בערב הגיע מחבל תושב שכונת ג'אבל מוכאבר לישיבת מרכז הרב, ישיבה המזוהה כישבת הדגל של הציונות הדתית שבשכונת קריית משה שבירושלים. המחבל הצליח לעבור בשער הישיבה כשהוא מסתיר רובה מסוג קלצ'ניקוב ובמחסניות רבות. מיד שנכנס למתחם הישיבה פתח באש והרג שניים מהתלמידים, משם נכנס לספריה שבאותה העת היו שם עשרות תלמידים אשר שקדו על לימודם. המחבל המשיך במסע ההרג שלו ורצח עוד כששה תלמידים ופצע כ-8 תלמידים תוך שהוא עובר בין הספסלים ומחפש תלמידים כדי לירות בהם.

תלמיד ישיבה בשם יצחק דדון מיד כששמע את היריות עלה על גג אחד המבנים וארב למחבל וכשזה יצא ירה בו ופגע בו. זמן קצר לאחר מכן הגיע דוד שפירא, סרן בצה"ל הגר בקרבת מקום כששמע את היריות רץ לישיבה וירה גם הוא לעבר המחבל מהיריות האלו נהרג המחבל.

המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה

מס'	המקור	מאת
1	שלום לעם – תורה ויהדות	דוד קליינר, יוסף רוניק, איתמר מאיר, אבי בן אבנר, אריה תומר
2	פרשת השבוע לשוטרי ישראל	דודו אלהרר, הרב אליהו מוגרבני, מני ישי, יוסי לוי
3	שבת שלום מקובי ביטר	קובי ביטר
4	בית מורשה	הרב יהודה ברנדס הרבנית מיכל טיקוצ'ינסקי
5	ניר אביעד	ניר אביעד
6	פרסומא – נקודה טובה	ר' משה רוט
7	הרב שמעון בוחניק שליט"א	הרב שמעון בוחניק
8	חמישה חומשי תורה ומפרשי המקרא	רש"י, ראב"ע, רד"ק, רס"ג, רמב"ן, חזקוני, ספורנו, רשב"ם
9	מסכת אבות	
10	אתרי יהדות באינטרנט	

תודה לכל בעלי המקורות שבזכותם יכולתי לערוך ולהפיץ פנינים אלו מהפרשה להגדיל תורה ולהאדירה .

בברכת שבת שלום ומבורך
שמעון תורג'מן

סדרת פרסומי "גמ"ח תורג'מן"

בנושא מעגל השנה ומעגל החיים של האדם היהודי:

1. פנינים לשבת גליון שבועי בפרשת השבוע וחגים בדוא"ל למנויים.
2. ברית מילה חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים בנושא הברית ו"ברית יצחק" כולל קריאת התיקון מחולק ל 10 קוראים.
3. פדיון בן חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחתו ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא הפדיון.
4. זבד הבת חוברת אישית מזכרת לתינוקת ולמשפחתה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא זבד הבת.
5. חלאקה חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחתו ובה מנהגים, תפילות, ברכות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא ה"חלאקה".
6. בר מצווה חוברת אישית מזכרת לבר המצווה ולמשפחתו ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא "בר מצווה".
7. בת מצווה חוברת אישית מזכרת לבת המצווה ולמשפחתה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא "בת מצווה".
8. נישואין חוברת אישית ובה הדרכה לבני הזוג ובה תפילות וברכות, תוכנית לוגיסטית לאירגון החתונה כולל לוי"ז מפורט כולל הנחיות לרישום ברבנות, טיפים לבחירת האולם, הקייטרינג, התזמורת הצלם ויתר בעלי המקצוע וכן תוכנית להכנת תקציב לאירוע וניהול ההזמנות והמזמנים, מתנות ועוד. וכן טיפים שונים לניהול האירוע.
9. חנוכת בית חוברת אישית מזכרת למשפחה ובה מנהגים, הלימוד מחולק, ל-10 קוראים תפילות, ברכות, פיוטים ופירוט טקס "חנוכת הבית".
10. אזכרות: חוברת תפילה וזכרון לעילוי נשמת המנוח/ה כולל פרקי תהלים ומשניות המותאמים לשם הנפטר/ת וכן דברי זכרון, קווים לדמותו/ה ותמונתו/ה של המנוח/ה.



רחוב הגפן 22, ת"ד 1601, חשמונאים 73127
 טלפון: 08-9761519, פקס: 08-9761010
 ני"ד: 050-5333949
 דוא"ל: h-tourjy@smile.net.il

